

„ERDÉLY EGYETLEN VÉGTELEN SZERELMEM”

“TRANSYLVANIA MY ETERNAL LOVE”

Minden jog fenntartva.

Copyright Dr. Kovács Ernő, 1985.

a nemzetek Botos családunk
1986. máj. 14 D. Kovács Ernő

Kiszedte és nyomás alá előkészítette Páll János, Toronto.

Kiadó: Új Hidfő Baráti Köre, San Francisco, U.S.A.

Fedőlapot tervezte: Leszkovszky Zoltán, Toronto.

Családomnak hálával és szeretettel.

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
Előszó	4
Erdély (Rövid történelmi áttekintés)	5
Transylvania — A short outline of her Geography, History and Culture	29
Induljunk új utakon Erdély felé	36
Let us break new roads to Transylvania — The Rumanian dilemma	47
Hová mész Románia?	51
Where are you going, Rumania?	60
Történelmi, nemzetiségi, vagy emberi jogok?	70
Ethnic minority rights or human rights?	78
Erdély ügye és a kanadai példa	81
The Transylvanian problem and the Canadian solution	87
A német kisebbség helyzete Olaszországban	92
The present state of the German-speaking minority in Italy	98
Történelmi államunk, Nagy-Magyarország romlása	100
Erdély védelmében	121
Erdélyi tájak és emberek	132
Kós Károly emlékezete (1883—1977)	133
Figyelő szemmel	138
Szép város Kolozsvár	144
Áprily Lajosra emlékezünk	156
"Erdély — magyar"	159
Wass Alberték és a román bumeráng	165
Egy magyar - erdélyi hazafi	175
Emigrációnk lehetőségei	179
Trianon 60 esztendeje	184
A történelmi tudat elvesztése nemzeti öngyilkosság	187
Változnak az idők?	191

Hívjuk Király Károlyt, Janics Kálmánt,	
Duray Miklóst amerikai körútra.....	196
Európa-Parlament, szovjet hódoltság és a magyar kisebbségek.....	204
Erdély ügyében.....	207
National minorities in Rumania.....	213
A magyar - román kibékülés a Dunai Konföde ráció alapja.....	215

„Erdély, egyetlen, végtelen szerelmem, nem ölhetnek idegenné téged” — írta Szabó Dezső s ezt mondja minden erdélyi és minden magyar.

Mi nem gyűlöljük a románokat, de a magyar-román megértésnek csak egyetlen módja van: az erdélyi kérdés megoldása! „Az ezeréves birtoklás még nem ad jogot Erdélyre” — ez volt a trianoni békeparancs magyarázata a franciák akkori miniszterelnökének, Clemanceau-nak szájából.

Tehát húsz, vagy hatvanéves román uralom semmikép sem adhat jogot egy ezredév magyarságával szemben! Elszakadni Romániától! — ez kell legyen az első lépés. Hisszük, hogy ebben az erdélyi románság is egyetért velünk. Ők a regáti korrupció és a becsületes magyarság között választva, nem választhatják a „fanarióták” rendszerét. Ők is szeretik Erdélyt és ebben a szeretetben rejlik a megoldás. Sok nehézségbe és fáradtságba kerül, míg elérkezhet mindenki a felismeréshez, de a cél meglátása még nem győzelem. A megvalósulásra a mi szavunkra, lelkesedésünkre, hírverésünkre és az egész világ jóindulatára van szükségünk!

Ezt kell megnyerned magyar testvér! Ezért kell harcolnod székely testvér! Kiáltsd bele a süket fülekbe, az idegen lelkekbe az igazunkat! Ez a kötelesség, mert az otthoni ajkak némák.

Ez a lap Erdély barátainak is teret fog adni, hogy minden székely magyar, de tágabb értelemben minden erdélyi baráti és lelki közösséget alkosson.

Legyünk Erdély barátai és küzdjünk szent múltú hazánkért, hogy ha majd a döntés, a változás ideje elérkezik, egységben találjon bennünket.

Fölnagy László lapja, a Kanadai Magyarság, 1951. nov. 10.

ERDÉLY

(Rövid történelmi áttekintés)

Az 1976. január 25-én, Torontóban, a Kanadai Magyar Kultúrközpontban elhangzott előadás alapján.

Szorongó lélekkel tekintünk a kommunizmus és román sovinizmus kettős igájában nyögő erdélyi magyar testvéreink felé. Ki más emelhetné fel szavát értük, mint a szabadságban és jólétben élő, népes, szép emigrációnk? Talán az otthoni rezsím?

A mi problémánk is ugyanaz, mint az erdélyi bércek között élőké: megtartani, sőt fejleszteni saját emberanyagunkat, nyelvünket és kultúránkat. Enélkül nincs jövőnk e hosszúlejárátú küzdelemben. Rövidesen üres falak merednek ránk, becsukhatjuk intézményeinket és elvesszünk a csordanépek tengerében!

Feladatom a román—magyar viszony vizsgálata, az igazság alapján. Csak elfogultság nélkül láthatunk tisztán és cseledhetünk helyesen. Kutatnunk kell az okokat, mit hibáztunk, hol vétettük el az utat, hogy egy emberöltőn belül másodszor került ősi birodalmunk kapuja, Erdély, olyan nép uralma alá, melynek önálló állama csak 1878-ban alakult meg Románia (Regatul Romaniai, Regát) néven, tehát még Kanadánál is fiatalabb!

ERDÉLY neve az Árpádházi királyok alatt „Erdőelve”, latinul Transylvania (Erdőn túli föld). A szászok nagy városaikról Siebenbürgen-nek (Hét vár) nevezték. Erdély a Magyar Medencében ebben a zárt geopolitikai egységben fekszik, az Észak- és Délkeleti Kárpátok ölelésében. Nyugat felől a Királyhágó és a Közép-erdélyi hegyek határolják, tehát Magyarország keleti bástyája

Erdély. Nagy folyói mind a Tiszába viszik Erdély vizeit, csak az Olt és a Zsil lesznek hűtlenek szülőhazájukhoz: dél felé folyva törnek át a Kárpátokon és a néhai szörényi bánság területén ömölnek a Dunába, vagy mint eleink hívták, az Isterbe.

Mint ez a sumér szó és sok más hegy, víz, völgy, erdő és település neve meg ásatási lelet sejteti, hogy Erdély a mezopotámiai őskultúra gyarmata, de talán inkább bölcsője lehetett, úgy 8-10 ezer évvel ezelőtt. Innen rajzoltak ki minden irányba a földművelés, ipar és kereskedelem eszközeivel terjesztve műveltségüket. Az ókori kútfők tanúsága szerint aztán szkíta néven folytatódott erdélyi uralmuk. A dákokat, ezt a szittya törzset csak a római világ hatalom, egész katonai súlyát bevetve tudta végül Traján császár évekig tartó véres harcok árán legyőzni. Kr. u. 101-ben, közel 1900 évvel ezelőtt. Királyuk Decebál, öngyilkos lett, aki pedig nem menekült át a hegyeken, azt kiirtották, vagy elhurcolták. Isteneiket és kincseiket hadi zsákmányként diadalmenetben vitték Rómába. A császár dicsőségét egy 30 méteres kőoszlop hirdette, mint a legújabb provinciának, Dáciának kőbeírt története. A jól bevált római módszerrel kolonizálták és romanizálták az új tartományt a császárkori Róma minden civil és katonai vívmányával. Utak, városok, kaszárnyák, erődített határok, színházak, és bajvívóterek, fürdők és templomok, pénzverdék, vendéglők és nyilvánházak — az egész római élet mását plántálták át az erdélyi hegyek közé, egy 200 éves epizódra.

A népvándorlás viharát nem bírta ki az erkölcsében megrokkant római birodalom és Aureliánus császár fájdó szívvel üritette ki a gyönyörű provinciát. A római légiók örökét gótok, gepidák, hunok, avarok, bolgárok (kevés szlávval keverve), székelyek, majd magyarok vették át,

aztán a százok következtek az 1100-as években, mint nagyobb népcsoport, végül szivárgás-szerűen jelentek a románok. Először a XIII. században említik őket magyarországi oklevelek, vlach (oláh) néven. Akkor még nem szégyellték az oláh nevet. Utuk a Balkánról — ahol mint latinositott, bizánciasított és végül kissé szlávositott, igénytelen, jámbor keresztény pásztornép — végigkövethető Isztria, Albánia, Macedónia és Bulgária hegyei között.

A későn beszivárgó román elemeknek a lakatlan hegy- és erdős vidék jutott szállásul, majd pedig a sokféle dűlős folyamán elpusztított vidékeket népesítették be, vagy a nagy földbirtokosok telepítették le jobbágytelkeikre, mint olcsó és szapora munkaerőt.

Ez a szabadon vándorló, magát oláhnak nevező pásztornép nehezen megfogható népréteget jelentett. Ment, amerre a legelők voltak és más nép-elemeket is hurcolt magával, főleg szlávokat, mert inkább foglalkozást (juh-tenyésztést), mint népi fogalmat jelentett a vlach név. (Lásd Takács Sándor történetírónk értekezéseit.)

Erdély közjogi helyzete.

Mai szemmel nézve regionális közigazgatásnak mondanók a kormányzást, mit őseink gyakoroltak Erdélyben. Tehát büszkén állapíthatjuk meg, hogy modern adminisztrációnk volt, táj- és politikai-egységekként, mint az USA államainak napjainkban. Ezt a kormányzási formát részben földrajzi okok (távolság, közlekedési nehézségek), részben a különleges néprajzi sajátosság szabták meg. De egyben bizonyos fokú különállást és függetlenséget jelentettek kezdettől fogva. A IX. században ősfoglaló vezéreink és törzseik behatoltak Erdélybe és megszállták azt. A hittérítések idején Gejza (Gyécsa)

nagyfejedelmünk sógora Gyula kormányozta, aki bizánci keresztény hiten volt. István király fegyverrel törte meg nagybátyja uralmát, integrálta a tartományt az új államszervezetbe, a tradicionális gyulaságot megszüntette és őt magát a királyi udvarba osztotta be, ahonnét azonban Gyula rövidesen emigrált és hadvezérként szerepelt a lengyel király mellett. Nevét máig őrzi Gyulafehérvár, Erdély ősi fővárosa. Későbbi Árpádházi királyaink alatt a trón leendő örököse, a "kis király" kormányozta Erdélyt (itt tanult uralkodni), majd megjelenik az erdélyi vajda intézménye, aki a király képeben adminisztrált és vezére volt az erdélyi hadaknak.

Sorsunkat egy turáni testvérnép, a török világhatalma pecsételte meg.

Dobzse László uralkodása idején kezdtek a végzet fellegei sűrűsödni Magyarországon felett. Megindult a lutheri reformáció és Erdély ismét mint a huszita reform idején, az első sorban menetelt. „Lutherani comburantur”, „égessenek meg a lutheránusok”—mondotta ki a rákosi országgyűlés; de néhány könyvön kívül nem tetek máglyára senkit. Megindult a könyvnyomtatás és a nemzeti irodalom is, A szászoknál az új hit hirdetője Honterus, Brassó szülötte, de a magyarságot is vonzza a hazai nyelvű istentisztelet, egyházi gyakorlat, s így az egész ország áttérési lázba jön. De Erdély még egyebet is tartogat tarsolyában. A 40.000 keresztes, akiket Bakócz érsek toborzott, egy székely nemesvitéz, Dózsa György vezetésével a török helyett a rendek ellen indult, és a jobbágysors könnyítését (talán székelyesítést?) követelte. De a parasztforradalom nem győzhetett a rendiséggel szemben. Zápolya János erdélyi vajda végül is leverte a pár hadakat.

A polgárháború szörnyűségeire még szörnyűbb megtorlás következett. Dózsát kőpadra vonták, kegyetlen törvényekkel sújtották a pór népet, mindezt a mohácsi vész előtt 11 évvel. A lejtőn nem volt megállás. A mohácsi csatavesztést követte az ország kettészakadása, majd Buda elfoglalása 1541-ben és az ország három felé osztása. Erdélyi Fejedelemség, Magyar Királyság és Török Hódoltság. Ez volt az első gyökeres közjogi változás Erdély magyar történelmében. János Zsigmond az első erdélyi fejedelem, Fráter György a kancellár, az erdélyi államférfi őstipusa, aki hintapolitikájával a Habsburg- és török világhatalom között vezeti a kis ország hajóját. Végül is, mikor Erdélyt átadta a Habsburgoknak, Castaldo orgyilkosokkal megölette a barátot „hálából” (egy Pallavicini-ős szerepelt a gyilkosok között). Ezzel Erdély belépett a világpolitikába és elkezdődött a magyarság közel 400 éves küzdelme az idegen uralkodóházzal. E harcban Erdélynek döntő szerepe volt. Háromszor vitte diadalra fegyvereit a Harmincéves Háborúban, a vallásszabadság védelmében.

A lelkiismereti szabadság biztosítását foglalta törvénybe az 1572-es tordai országgyűlés, biztosítva a bevett és megtűrt vallások szabadságát. János Zsigmond és udvara lutheránustól az unitáriusig minden reformáción átment és épp ezért kezdeményezte ezt a türelmi politikát. De, hogy nem ez a szellem uralkodott Nyugaton, azt bizonyítja az a tény, hogy békekötésekben biztosított szabadságokért újra és újra fel kellett kelniök az erdélyi fejedelmeknek. Még azt is mondhatjuk, hogy 1541-től a „két pogány” közül a keleti türelmesség képviselője, a török volt az, amely a magyar nemzeti mozgalmakat támogatta az általa „bécsi” királynak csúfolt Habsburgok ellen.

Báraz erdélyiek nagy álma, a három részre szakadt ország újraegyesítése ott élt a szívekben, s a volt fejedelem, Báthory István a lengyel trónon is erről álmodott, Bocskay István okos, nagy kerek fejére nem tette fel a török által küldött királyi koronát és nem fogadta el a magyarországi rendek királlyá választását sem. Sőt, politikai végrendeletében kimondotta, hogy az erős, független erdélyi fejedelemség kényszerűség mindaddig, amíg idegen uralkodó ül a magyar trónon. Végzetes kalandoktól óvták meg ezek a nagy fejedelmek az országot, bár Bethlent is magyar királynak akarták a rendek, megelégedett a vallásszabadság és más jogok biztosításával.

Ez volt Erdély aranykora, melynek békesseges idejében harmóniában gyarapodott a három nemzet, de a negyedik, a be nem vett román nép is sokkal jobb módon élt, mint a Kárpátokon túli testvérei.

A székely a legrégibb népe Erdélynek és egyik legrégibbe Nagy-Magyarországnak is, mert településeit megtaláljuk a Dunántúlon, a Vág völgyében, Délkeleten, tehát mindenütt, ahol gyepeket, az ország kapuit kellett védeni. A hun rovások László Gyula szerint avar eredetűek, Nyugat-Magyarországról telepítették Erdélybe, ahol még régi avar népesség is élt. Ha az avarhun azonosság érvényes, akkor a székelyek tényleg hun eredetűek, amint azt a néphit a mai napig is tartja. Hun rovásírásuk még a XVI. században is használatos volt, mert az énlaki unitárius pap alapvető hittételét („egy az Isten”) ősi betűkkel festette temploma menyezetére, s hogy mi, elfajzott utódok is megértsük, ugyanazt latinul is leíratta.

A székelyek kiváltságai, ősi szabadságjogaik, mind azt bizonyítják, hogy valami különös érdemük volt, s ez az

érdem, a királyi szittya eredet, vagyis Attila törzse és testőrei lehettek. Mint később is Báthory Istvánt a Wavelben, a krakkói királyi várban ötezer székely „test-őríző” vette körül páncélingben és hosszú éles karddal.

A török kiűzése után Erdély függetlensége megszűnt, de nem egyesítették Magyarországgal sem, hanem a Lipót-diplomával (1691) direkt Bécshez kötötték, mint Főhercegséget és Nagyszeben főváros székhellyel általában osztrák katonák kormányozták.

A székelyek 1764-ben ősi szabadságuk korlátozása miatt gyűlést hirdettek Mádéfalván, Csik megyében, ahol aztán egy székely főnemes parancsára osztrák katonaság támadt rájuk és lekaszabolta egyrészét, kétszázat megölt és számtalant megnyomorított. Sok földönfutóvá lett, átmenekült a hegyeken Moldovába, ahová az osztrák katonafogás elől később is, a csángók népét szaporítva, elbujdosott.

Hasonló, a magyar Erdély sorsát (az állandó román beszivárgás, betelepítésein kívül) döntő módon befolyásoló esemény a Habsburgok és a magyar jezsuiták apostoli buzgalmából megszületett vallási Únió, vagyis a görög-katolikus egyesült egyház, mint bevett felekezet.

Ez megnyitotta útjukat a bécsi császári udvar és a római Szentszék felé; majd a dáko-román folytonosság hamis tanával a román nép öntudatosításához, végül korunkban Erdély elfoglalásához vezetett. II. József reformjaival és a francia forradalom híreivel telített légkörben robbant ki Hóra forradalma, melynek a parasztnyúzókon kívül sok ártatlan magyar asszony és gyermek áldozata lett. Végül is katonaság verte le a kegyetlenkedő, gyűjtogató és gyilkoló román jobbágyokat és vezetőiket kerékbe törve végezték ki. Sajnálatos események ezek, annyival is inkább, mert egy

emberöltön belül a fiatal magyar nemesség áll a reformmozgalmak élén, példát és baráti jobbot nyújtva a románoknak.

A két Wesselényi, Széchenyi, Kossuth Lajos, a két Teleki, László és Sándor, Jókai, Görgey, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Eötvös, a Dessewffyek, Batthány, hogy csak néhányat említsek, mintha egy Jókai regénynek embernagyságúnál nagyobb alakjai lépnének elénk és cselekednének előttünk gigászi dolgokat.

Ezeknek a tüze fűti a haladás mozdonyát és megmozdult az egész nemzet. Ifj. Wesselényi Miklóst, aki híres szatmári beszédében „kilencmillió koldus zsirjából élő nemesség”-ről beszél, államfogsággal jutalmazza a kormányzat. Lovassyt, a jogászfjak vezérét és az ifjú Kossuthot az Országgyűlési Tudósító szerkesztőjét szintén. S amikor pár év múlva a rendek kiszabadítják őket, Lovassy örülten, Wesselényi vakon és Kossuth mint a jövő embere hagyják el a börtönt. Széchenyi már, látva a veszélyeket, a Szentszövetség biztos beavatkozását, ha túlfeszül a húr, már fékezne, de hiába. Kezéből a gyeplő Kossuth kezébe csúszik és a rohanó szekérből csak egy kiút van, az örültség, Döbling.

Már az 1791-es országgyűlésen megjelenik a románság nemzeti öntudatra ébredésének tanújeleként a balázsfalvi püspökség beadványa az erdélyi rendekhez, „Supplex libellus Valachorum”, melyben negyedik nemzetként való elismerésüket és az annak kijáró jogokat kéri. A többség, beleértve a szászokat is, ezt elutasítja. Viszont Erdély csatlakozását Magyarországhoz, az „Úniót” a szászok és románok ellenzik 1848-ban és a Habsburg szoldateszka kijátssza a nemzetiségek nacionalizmusát a magyarok ellen, fel is fegyverezve nemzetőreiket! Ez annnyival is sajnálatosabb, mivel Andreiu

Saguna görögkeleti püspök, az erdélyi románság egyik fő, de mérsékelt vezetője, az Únió Bizottság tagjaként részt vett annak ülésein Budán és nagyon kérte Széchenyi Istvánt, hogy jöjjön le Erdélybe, „ott nincs népszerűbb ember, mint a gróf úr”. Széchenyi nem utasítja el, hajlandó, ha a miniszterelnök és Kossuth is belemennek és „Saguna lesz a vezetője.” Széchenyi bizott Sagunában, de mire határozott, már hiába kereste, a román püspök már eltávozott Budáról; a magyar kormány pedig a jóakarátú konzervatív báró Vay Miklóst küldötte kormánybiztosnak Erdélybe, kinek békítési kísérlete kudarcba fulladt. Milyen balszerencse, hisz Széchenyi népszerűségével, a magyar-barát görög-katolikus Leményi és az akkor még mérsékelt Saguna ortodox püspökkel az erdélyi helyzet egészen más fordulatot vehetett volna. (Saguna viszont később, a brassói polgármesterrel együtt hívta be az oroszokat Havas-elvéről!)

Erdélyben ezután felülkerekedett az osztrák haderő száz és oláh támogatással mindaddig, míg Bem tábornokot nem nevezték ki honvéd főparancsnoknak. Az 1849-es erdélyi hadjárat a magyar hadörténet legszebb lapjai közé tartozik. Törzsében két érdekesség is volt: az egyik Teleki Sándor, a másik Petőfi Sándor, „egymásnak voltak jó barátai”, mindketten Bem apó kedvencei. Csak két epizód Teleki naplójából: Egy este furulyaszóra lesz figyelmes a táborban, megszólítja a fiatal katonát, de az csak a fejét rázva románul válaszol: „Nem tudok magyarul”. Önkéntes erdélyi honvéd volt, egy a sok közül.

Teleki azonban jól tudott románul és a Kossuth-párti román képviselők barátai voltak. Ez volt a magyar szabadságharc és mivé lehetett volna?!

A másik, amikor székely honvédek jönnek és kérik

Petőfit, hogy szavaljon verseiből nekik. A költő kis biztatásra meg is teszi, óriási hatással. Aztán még fél év és Petőfi halott, Teleki fogoly, Bem, Kossuth és annyi ezren földönfutók, a magyar szabadság földre tiporva. Görgey Világosnál 1849. október 6-án az oroszok előtt letette a fegyvert — mást nem tehetett —, és megindult a császári megtorlás. Haynau, Bach korszak, önkényuralom Magyarországon és Erdélyben. A tetszhalálra némult hazában kivégzés, börtön, besorozás 10-15 éves büntetőszolgálatra az osztrák hadseregbe, vár a foglyokra. Görgeyt, akihez fogható hadvezérünk nem volt Hunyadi János óta, csak a cár közbenjárása védte meg a megtorlástól. Internálják Graz mellé, később Visegrádon él szabadon és 90 éves korán túl is viselnie kellett az „áruló” nevet, melyet Kossuthék akasztottak a nyakába, igaztalanul.

Sajnos a nemzetiségi kérdésben tett pozitív lépések, a havasalföldi fiatal történész, Balcescu által közvetített Kossuth-Jancu kiegyezés, a „szegedi pontok”, Európa első és nagyvonalú kisebbségi törvénye, elkésett cselekedetek voltak.

A románok sem kapták meg a jutalmat, amit reméltek és azt mondják, hogy vezérük, Jancu elborult elmével bolyongott haláláig. De a magyarság átka megfogta a Habsburgok fegyvereit: minden háborújukat elvesztették ezután. 1859-ben Solferinonál III. Napoleon franciái és az olaszok tönkreverték az osztrákokat. Volt honvédek is részt vesznek Garibaldi seregében, többek között Teleki Sándor és Türr Pista. A foglyok közül verbuválják a híres Klapka-légiót, melyben nemcsak magyarok, de románok is jelentkeznek. Feladatuk lett volna, hogy Klapka honvédtábornok, a komáromi hős vezetésével Moldovából és Havasalföldről Cuza fejedelemmel

egyetértésben betörjenek Erdélybe egyidőben a franciákkal, amikor azok a Kossuth Lajossal való megegyezés szerint megtámadják az osztrákokat. III. Napoleon azonban csak hitegette a magyar emigrációt, fenyegette velük a Habsburgokat, hogy jobb feltételeket csikarjon ki magának, és hirtelen megkötötte a Campoformio-i fegyverszünetet és a zürichi békét. Tehát Olaszország 1860-ban megszabadult az osztrákoktól Velence és Dalmácia kivételével. Erre kis enyhülés következett Magyarországon is.

Mégegyszer felcsillan a remény az osztrák-porosz konfliktus idején, amikor a Klapka-légió bevetéséről tárgyalnak Bismarckékkal (megint Erdélyben a fejedelemségekén át), de a nagy porosz győzelem Sadovánál és Königrátnél 1866-ban megpecsételte az osztrák hadsorsát. További ellenállás nem lévén, Klapka erdélyi expedíciója is elmaradt. Ezzel a csapással a Habsburgok német-római álmai szétfoszlottak és a Hohenzollernek vették át a szót.

Bismarck tanácsa az volt Ferenc Józsefnek, hogy birodalma súlypontját helyezze legdinamikusabb államába, Magyarországra. Ez nem következett be, s ezért a Monarchia még ötven és egynéhány évvel élte túl ezt a vereséget. 1867-ben létrejött a kiegyezés Ferenc József és a Magyar Nemzet között. Gróf Andrássy Gyula, volt negyvennyolcas emigráns és Deák Ferenc munkálták ki a megegyezést, mely azonban nem volt kielégítő magyar szempontból. Az „Úniót” visszahozták, tehát Erdély különállása megszűnt, egyesült Magyarországgal.

Kossuth Lajos emigrációban maradt, de itthon ő élt a magyar szívekben. Magyarországon a magyar fajú lakosság általában ellenzéki 48-as képviselőjelöltekre szavazott.

A románok már meghaladták az erdélyi magyar- és székely nép együttes lélekszámát, saját népükből nőtt és azzal magát azonosító középosztályt termeltek ki, mely elítelve volt a dáko-román öntudattal és 1878 óta maga mögött tudta a szomszéd 6 millió testvérét egy független, gátlástalan, gyors tempóban izmosodó, fejlődő, önálló nemzetállamot, a Román Királyságot, Regátot.

Az erdélyi románok nem magyarosodtak, ők szívták le a szórvány-magyarokat, a vegyes lakosságú községeket. Ahol még pár száz évvel azelőtt alig volt román lakos, a folyó völgyein benyomultak a Nagy-Alföldre is. Fiaikat iskoláinkban, egyetemeinken taníttatták államköltségen, de ezekből nagyon kevés lett renegát. Meg is mondták, ők nem galíciaiak, akik hirtelen asszimilálódnak, hazát, nevet cserélnek, és ha fordul a kocka, disszimilálnak. Ugyanakkor azonban a székelység kivérzett a Regátba, 10 és 10.000 számban Bukarest és a petróleum vidékeken nagy magyar városrészeket foglalva el, megbecsült, keresett bevándorló az új országban. Vagy hajórakomány számra, a magyar száz-
ezrek elvándoroltak Amerikába. „A menekülő forradalom”, ahogy Ady nevezte őket. És tudjuk, hogy a kivándorló általában úgy jön el, hogy összekuporgat valamit és megy vissza pár év múlva a vele mostohán bántó szülőhazába. De aztán kisebb-nagyobb akadályok, végül a világháború, „igazságos” békék, idegen uralom és így tovább, míg az emigráns nem tér vissza soha. Ha az a millió, aki az első világháborúig kivándorolt, nem is volt mind magyar, hanem tót és rutén is, akik Benessel és Massarykkal megcsinálták a pittsburgi egyezményt,) nagy része az volt. Ezekből otthon még inkább lehetett volna jó polgár, kisbirtokos és ezek hiányoztak, mint Málnási Magyarország Őszinte Történeté”-ben mondja,

a haza védelmében mint egy vagy két új hadsereg. Ugyanakkor a hírhedt „Albina” román bank és a román szövetkezeti mozgalom magyar-állami és guruló román pénzen tervszerűen vásárolták fel az eladó birtokokat és juttatták román kézre. Nem volt azonban mindenki vak ezzel az országos veszedelemmel szemben

Egy fiatal képviselő, Bethlen István, aki az erdélyi román földbirtok politikát szóvá tette az országgyűlésben még a háború előtt és Jancsó Benedek történész, aki mint a „Nemzetpolitikai Intézet” igazgatója ezt a kérdést tudományosan feltárta. De intézményes megoldás nem következett s a napisajtó túl optimista, sovíniszta iránya elködösített minden józan, komoly véleményt.

Elfeledkeztek ifj. Wesselényi Miklós tanulmányairól, aki a forradalom után Grafenbergben kúrázva, román ifjakkal vitatkozva, vakon is meglátta, hogy a magyar-román viszony alakulásán múlik Erdély sorsa. És nem vették tudomásul Kossuth apánk, a turini remete messzire néző őrtornyából Cassandra-jóslatát az orosz törekvésekről s azt, hogy a germán-szláv gyűrűben csak egy dunai konföderáció mentheti meg a kis népeket, nemzeteket, s magyar, román, szerb összefogást javasolt. Erdély önállóan csatlakozott volna. Sajnos, ez egy korát generációkkal megelőző javaslat volt.

Érdekes azonban, hogy a kiegyezés utáni első külügy-miniszterünket, Gr. Andrássy Gyulát, volt 48-49-es szabadságharcost is orosz ellenessége készítette a „Három Császár Szövetségének” megkötésére, mely aztán ténylegesen a világháborúhoz vezetett.

Olaszország és Románia csatlakozása a Hármas Szövetséghez csak elkendőzte, de nem küszöbölte ki az ellentéteket, melyek történelmi és biológiai alapokon

természetesen mélyen gyökereztek és ellentétesek voltak a hivatalos politikával. Legnagyobb bajunk azonban az volt, hogy a zseniális 48-as reform nemzedékünk kiesése, hízika, vagy erkölcsi megsemmisítése szörnyű vákuumot hagyott maga után. A két Tisza, kiknek neve fémjelzi ezt a kort az első világháború végéig, nem léphetett a nagy elődök nyomába. De a kormányzó garnitúra is sokkal szegényebb tehetségű volt.

A Bach-korszak végrehajtotta Kossuthék jobbágy felzabadoztatását, de a nemesek jóvátételt nem kapván, tönkterentek és bekényszerültek az állami állásokba, ahol egyszerűen kiszolgálói lettek a hatalomnak. Éppen az a kismemesség, mely valamikor előljárt mindenben és luggetlenségében szembeszállt minden törvénytelenséggel, mint ilyen eltűnt a politikai porondról.

Ez történt Tisza Kálmán hosszú, 15 éves uralma alatt Palyájának emelkedése pálfordulással, a „bihari pontok” megtagadásával, az ellenzéktől való elpártolással kezdődött, tehát továbbra sem túl válogatós eszközeiben (korának alakjait Mikszáth finom humorú írásai tették halhatatlanná). Az is kétségtelen, hogy fia, Gr. Tisza István nemcsak testileg volt nála legalább egy fejjel nagyobb, de jellemben és erkölcsében is. Tiszta szándékú, puritán férfi volt, akit a kálvinista végzet tragikus szerepre szánt. Hisz’ nem Ferenc Ferdinánd-e a trón örököse, a magyarok fanatikus ellensége, a csehek patrónusa? Akinek trialista terveiben, vagyis osztrák—magyar és cseh királyságában nem félő-e, hogy Erdélyt egyszerűen átadja Romániának, hogy benntartsa őket a Hármasszövetségben.

Tisza nem riad vissza az erőszaktól sem, ha meggyőződését, például a hadsereg előkészítést kell keresztül vinnie, de pesszimista volt a Monarchia sorsát illetően,

amelyben Bécs állandóan másodrendű szerepet szánt a magyarságnak.

A balkáni háborúban még Szerbiánál is többet nyert Románia, amitől mindkettő étvágya még nagyobbra nőtt. A regáti románság francia kultúrán csüngött és francia orientációban élt, tele volt Erdélyből átszökött szélsőséges oláh fiatalokkal, s bár a hivatalos politika a hármasszövetségi hűségét hangoztatta, valójában az Antanttal barátkozott és készült Erdély megszállására. Úgy, hogy amikor mint a végzet kutyáinak tompa ugatása, elhangzottak Szarajevóban a halálos pisztolylövések és megindult az I. világháború, Románia titkos szerződést írt alá Oroszországgal 1914. szeptemberében, mely neki ígérte Erdélyt, ha beavatkozik a háborúba az Antant oldalán.

Tisza szerepe a háború kitörése előtti bizonytalanságban közismert. Az osztrák külügyminiszterrel és vezérkari főnökkel szemben a koronatanácson Tisza a háború ellen szavazott és tisztességes, elfogadható ultimátum készítését ajánlotta. Végül is, napokig tartó küzdelem után, ma sem tudjuk pontosan, hogy miért, engedett a háborús pártnak és ezzel Magyarország és az ő egyéni tragédiája is megpecsételődött. Az I. Világháború számunkra nézve oktalanság volt. Bele kényszerültünk a 67-es közjogi helyzet, főleg a közös hadsereg miatt, amiből a magyar csapatokat forradalom nélkül kivonni nem lehetett volna. így állnunk kellett a szerződést, a ránk kényszerített harcot a világ minden csataterén. Olaszország arra hivatkozott, hogy az Osztrák—Magyar Monarchia a támadó fél, s így ő nem köteles mellénk állni; viszont egy év múlva hadat üzent nekünk, hogy a Karsztokon, Doberdón, Montellón,

konzón magyar százezrek haljanak hősi halált.

Románia két évig várt a kedvező alkalomra, hogy az orosz, olasz és francia fronton elfoglalt hadseregeink kivollétében majdnem teljesen védtelen Erdélybe bevonuljon. Az Antanttal aláírt megállapodás értelmében (1916. aug. 17. „bukaresti szerződés”) megkapják Erdélyt és a Partiumot, ha nem kötnek különbékét. A magyar-német ellenlökés megsemmisítő volt. A bekerített és megvert román hadak üldözése mozgó háborúban folytatódott, hogy aztán fegyverszünet és a bukaresti béke Románia kiválását eredményezze. Jellemző, hogy ők, mint vesztesek, gyarapodtak még vereségükben is.

A béke kis stratégiai határkiigazítást írt elő az osztrák-magyar vezérkar követelésére Erdélyben, viszont Románia egész Beszarábiát kapta kárpótlásul abból a lorradalomba hullott Oroszországból, amely 1914-ben neki ígérte Erdélyt.

A pádovai fegyverszünet (1918. november 3.) Magyarország jogi helyzetét nem bántotta. A Károlyi kormány ebben és Antant barátságában bízva kinyilatkozta pacifista hajlamait, elfogadta az európai rendezést a wilsoni elv, a népek önrendelkezése alapján és megkezdte a leszerelést. Ebből az álmodozásból ébresztette fel őket a belgrádi találkozás a győztes gall kassal, Franchet d'Esperay tábornokkal, a balkáni francia haderők főparancsnokával. Kiderült, hogy a páduai szerződés nem érvényes, új feltételei Kövess hadseregeinek, aki szemben állott a franciákkal, azonnali lefegyverzése, Mackensen hadserege szintén leszerelendő és internálják a németeket. Kijelölték a demarkációs vonalakat, de megígérték, hogy a magyar közigazgatás megmaradhat a békekötésig, s ott talán Károlyi mint is-

mert Antant-barát esetleg jobb feltételeket kaphat. Megengedte, hogy a nemzetiségi vezetőkkel közvetlen tárgyalásokat folytassanak. Az országot előzőnlő balkáni szövetségeseivel fenyegette meg a magyar delegációt: „A markomban tartom ezeket és jaj, ha megmoccanak!”

A román Nemzeti Bizottmánnal Aradon kezdett tárgyalni Jászi Oszkár nemzeti-ségi miniszter. Széleskörű regionális önkormányzatot, valóságos Keleti Svájcot ígért az erdélyi románságnak, de azok hátuk mögött érezve a közeledő regáti hadsereget, zsebükben az Antant ígéretekkkel, mind magasabbra srófolták követeléseiket. Végülis a koalíciós kormány nem volt hajlandó az ország integritását föláldozni és Jászi a tárgyalásokat megszakította.

Eckhardt Tibor meséli emlékezéseiben, hogy rokona, Jánky Kocsárd lovassági tábornok ezidőben utazott át nyugat felé két harcképes hadosztályával Kolozsváron és kérdésre kijelentette, hogy hajlandó Erdélyt megvédeni, ha a kormány elrendeli. De az inkább tárgyalt tovább. Maniu javaslatára újra elkezdtek az üléseket Jászi és a román vezetők, de ez az utóbbiak részéről csak taktika és időnyerés volt és már szervezték a gyulafehérvári gyűlést, melyre „tömegeiket” és a szászok képviselőit felvonultatva, kikiáltották Romániához való csatlakozásukat.

Ez a fél-wilsoni megoldás, melyben sem a magyarok, sem a székelyek, tehát az őslakók nem vettek részt, egy kolozsvári ellen-gyűlést váltott ki, melyen százezres magyar tömegek tüntettek ragaszkodásukkal és nem-zethűségükkel. S ha Belgrádban először még nem, a későbbiek folyamán a „független” koalíciós köztársasági kormány felébredt bódulatából. De már későn. Most

már nem lehetett a rántottából tojást csinálni, a leszerelt, szétszórt hadsereget újra összefogni. Ekkor alakították a főleg székely veteránokból álló zászlóaljokat, a „Székely Hadosztályt”, mely aztán Kratochwil ezredes parancsnoksága alatt, mint hűséges nemzeti fegyveres erő, dicsőségesen védte utolsó tőltenyéig Erdélyt. Minden tiltakozás ellenére az összes idegen hadsereg beljebb nyomult az országba és a románok az év végére elérték a demarkációs vonalat. A francia ígéretek ellenére, hogy a régi közigazgatás megmarad a békekötésig, a román megszállók hűségesköt követeltek, s ha valaki megtagadta, mehetett vagonlakónak, menekültnek Magyarországra. Mindez a köztársasági kormány helyzetét nehezítette, majd válságossá tette. Kunfy szocialista miniszter Károlyiek háta mögött összejátszott a kommunistákkal és 1919. márciusában már Kun-Kohn Béla és bandája, köztük első szerepében Rákosi-Roth Mátyás megvalósították az első proletárdiktatúrát Magyarországon.

Az Antant, miután a volt frontharcos magyar tisztekből és legénységből álló Vörös Hadsereget, mely a csehek Eperjesig kergette vissza, a Felvidékről visszaparancsolta, a román hadsereget bízta meg a magyarországi kommunista diktatúra leverésével. A Székely Hadosztály két malomkő közé kerülve felmorzsolódott, majd a románoknak sikerült Szolnoknál átlépni a Tiszát: nyitva volt az út Budapestre. Egyéves román rablógazdálkodás után a felszabadult Csonka-Magyarországnak 1920-ban alá kellett írni a trianoni békeparancsot, mely a Felvidék, Délvidék, Erdély és Nyugat-Magyarország elvesztésével ezeréves hazánk négyfelé szakítását törvényesítette. Románia kapta a legnagyobb koncot, 120.000 négyzetkilométer csak magyar területből, ezenkívül Bukovinát és Besszarábiát. Közel kétmillió székely és magyar került

többségi sorból kisebbségi sorsba. Az alföldi határ tiszta magyar lakossága, a Székelyföld ősfoglalói, a 800 éve velünk élő szászok a török uralom után betelepített bánati svábok, legszebb, legrégibb történelmi városaink, intézményeink, szellemi és fizikai javaink. De maga az erdélyi román nép, sajátos kultúrájával, történelmével és főleg a regátiaknál sokkal emelkedettebb erkölcsével ki lett szolgáltatva, áldozata lett a dáko-román Nagyromániának.

Elkezdődött Erdély balkánizálása. Kiutasítások, optálás, repatriálás, ebben a hangulatban született Reményik verse:

„Eredj, ha tudsz, eredj, ha gondolod”

És a nagy többség maradt. Sőt, sokan hazajöttek. Erdélyt szolgálni, mint Kós Károly, Benedek Elek, Kuncz Aladár, gr. Bánffy Miklós, hogy csak néhányat említsünk. Az első csapásból felocsudva élni próbáltunk „ahogy lehet”. Rögtön pislákolni kezdtek az erdélyi szellemnek kiolthatatlan mécsesei, íróink, költőink és csodálatos virágként kinyílt az erdélyi magyar irodalom, halhatatlanságunk záloga. Áprily Lajos verse tükrözi a sorsforduló komorságát:

„Ősz nem sodort még annyi árva lombot,

Annyi riadt szót: „Minden összeomlott...”

de a feloldó, megváltó meglátást is záró ütemében:

„Ott lenn: sötét ködöt kavart a katlan

Itt fenn: a vén hegy állott mozdulatlan.”

És tényleg, ezzel a sziklaszilárd lélekkel állta az erdélyi magyarság a megpróbáltatások özönét. Például a magyar állami hivatalnokok elbocsáttatása, nyugdíj nélküli kidobása; vagy az állami iskolák, egyetemek, főiskolák románosítása. Avagy egyházi iskoláink megnyomorítása, üldözése, betiltása, elkobzása. Továbbá a felosztott föld-

birtok főleg román kézre juttatása a tulajdonos kártalanítása nélkül. Diszkriminálás minden téren. Ugyanakkor balkáni erkölcsök, a baksis-rendszer eluralkodása. A magyar vidékek tervszerű gazdasági tönkretétele. Hamis bankpolitika, amit sajnos a magyar bankok is átvettek. A katonáskodás valóságos kálváriája volt a magyar ifjúságnak, sok tragikus áldozattal. Románosítás, név-elemzés, elírás vallás útján. Például, ha görögkatolikus, akkor román, és erre román templom, román pap kell a szintiszta székely faluba is, hogy „visszarománosítsák” a székelyeket, akik a „nagy hazug” történészük, Jorga szerint oláh eredetűek.

·K.. Kultúrzóna bevezetése a kisebbségi vidékeken, magasabb fizetéssel s ezzel román tanítók, tanárok, tanítóképzők és diákok hozatala szintiszta magyar községekbe, így az én városkámba, Székelykereszturra is.

Érettségi sovíniszta román vizsgabiztosok előtt, hogy az egyetemről kizárják a magyarokat, s ezenkívül csak bizonyos százalékot vettek föl a főiskolákra. Nyelv-vizsgák. Meghatározott arányszámú román alkalmazott minden magyar intézményben, üzemben, stb., akár van szükség rá, akár nincs.

Nem szükséges tovább részleteznünk az erdélyi kisebbség sérelmeit; ez a kis csokor is mutatja, hogy nap mint nap milyen harcot kellett harcolniuk. Csigaházaikba, az egyházak bástyaiba visszahúzódva védekeztek magyar testvéreink; képviselőik a bukaresti parlamentben szóvátették és követelték az igazságtalanságok orvoslását. Érdekessége ennek a harcnak, hogy például a szórvány-gondozás, ami a magyar uralom alatt elhanyagolt volt, vagy hiányzott, most erősen nekilendült és a legkisebb magyar település is papot, lelki gondozást kapott, nem is beszélve a regáti nagy magyar

gettókról, melyek szervezett közösségi életet éltek. Társadalmilag egységesebbek lettek Erdélyben véreink, nem volt a cím és rangkórság bennük, valójában testvéresültek.

Az érem másik oldala, hogy biológiai veszteségeink is voltak, elvándorlás, renegálás, vegyes házasság révén. Az első és második összefügg annyiban, hogy háború, hadifogság, a fiatalok kivándorlása sok leánynak problémát okozott; vagy pártában marad, vagy románhoz ment férjhez. Érdekes, hogy a zsidóság, mely az utolsó népszámlálásunk szerint magyar anyanyelvűként szerepelt, a román összeírás szerint mint faj, vagy nemzet regisztráltatott, tehát a magyarság számát csökkentette.

Egy másik nagy különbség azonban az akkori és a mai helyzet között, hogy Nagy-Románia liberálkapitalista demokrácia lévén, bizonyos játékszabályokat be kellett tartson és az első trianoni békeszerződés kisebbségvédelmi pontokat is tartalmazott és bizonyos feltételek revízióját, jogorvoslatot ígért a Népszövetségen keresztül. Ezzel élt is Magyarország, számtalanszor vive az erdélyi és más kisebbségi magyarság panaszát a világfórum elé. Bátor tudományos folyóirat jelent meg Erdélyben és világnyelveken írt tanulmányokban tárta fel az áldatlan trianoni helyzetet; szerkesztője a feledhetetlen Jakabffy Elemér, volt munka-párti képviselő; az orgánium címe „La minorité Hongroise” (Magyar Kisebbség) volt.

Emlékezünk az Apponyi Albert, vagy Eckhardt Tibor izgalmas vitáira Titulescu román delegátussal a genfi népszövetségi sóhivatalban, lényeges eredmény nélkül. Az eredményt a német újrafelfegyverzés hozta és a csehnémet kérdés fölvetése 1938-ban és az I. Bécsi Döntés, mely a Felvidék egy részét visszacsatolta Magyarországra.

hoz, megtörve ezzel a trianoni békeparancs átkát és érvényét. Majd 1939 márciusában Kárpátalját visszafoglalták fiatal honvédségünk egységei és ezzel a román erődítmények (a trianoni magyar-román határt védő hirhedi „Károly vonal”) értéktelenné váltak. A lengyel-német háború, majd a Wehrmacht nyugati győzelme után „megmozdult a föld” Nagy-Románia alatt is. Nem segített rajta, hogy fölmondta a francia és angol garanciát és félfordulatot tett jobbra, Németország felé.

Molotov 1940 tavaszán magához kéretve a moszkvai magyar követet, Kristóffy-t, kijelentette, hogy rövidesen a Szovjetunió vissza fogja venni Besszarábiát a románoktól és ugyanakkor Magyarország történelmi igényeit teljes egészében érvényesítheti Erdéllyel kapcsolatban. A magyar kormány nemet mondott s csak amikor a románokkal nem tudott megegyezni (azok csak lakosságcserét javasoltak), akkor fordultunk döntőbírákhoz. A Második Bécsi Döntéssel kaptuk vissza Erdély felét. Bár ezzel a trianoni békeparancs nagyrészt revízió alá került és millió testvérünk felszabadult, az óriási örömből ürmös is vegyült. Erdélyt kettévágták keleti-nyugati irányban. Észak-Erdély magyar lett, másik fele román uralom alatt maradt. A megmaradt Romániát garantálták az olaszok és a németek.

A háború azonban tovább bonyolódott: 1941 tavaszán a szerb-német összeütközés folytán Jugoszlávia felbomlott és a történelmi Délvidék nyugati része visszakerült Magyarországhoz. A Szovjet-német háborúban pedig résztvett Hazánk is, Románia is. (Utóbbi visszakapta Besszarábiát és megszállta a Dnyeszter keleti partját is, Transnistriát). Aztán a szokásos fordulat: Magyarország végig kitart fegyvertársai mellett (pedig közben német megszállás alá kerül), Románia pedig az első kedvező

alkalommal a németek ellen fordult, megnyitva Európa kapuját az oroszok előtt. A magyar hadseregek csak közel 3 hetes késéssel indultak el az ezeréves délkeleti határok visszafoglalására. Ezzel sorsunk eldőlt: a tordai csatákban elveszett Erdély, a debreceni csatában az Alföld, három hónapos ostromban Budapest és környéke és a sárvízi ellenoffenzívával a maradék ország. Lehullt a vasfüggöny.

Erdély ismét Románia részévé lett és egész Közép-Európa bolsevizálódott; ezt köszönhetjük a nyomorék Rooseveltnek és segédjének, Churchillnek.

Kolozsvár október 9-én esett el; jó néhány napra rá az utcákon gyanutlanul járó-kelőket összefogdosták, vagonokba zsúfolták és élen-szomjan Moszkvába vitték. Volt köztük magyar, román; paraszt, munkás, diplomás, úr és proletár, kommunista és demokrata. Senkit nem kérdeztek, hogy ki micsoda?! Ellenben a moszkvai rádió bemondta a győzelmi hírt: A dicsőséges szovjet csapatok elfoglalták Kolozsvárt, Erdély fővárosát és ötezer foglyot ejtettek." Akik az elraboltak közül az utazást túléltek, azok mint „kolozsvári hadifoglyok” parádéztak a Kreml előtt az október 30-i felvonuláson. Ezzel szemben meg kell állapítanom azt, hogy a románok kezdeti vérengzését és erőszakoskodását Erdélyben az oroszok akadályozták meg.

A békefeltételek még Trianonnál is súlyosabbak, jogorvoslatra nincs lehetőség, revízió nincs, ilyen propaganda tilos. Ezt azután a román királyi kommunizmus ki is használja a nemzetiségek megfojtására. A szászok, mint történelmi nemzet, megtizedelve a kihalás felé tántorognak. A magyarságból 250 ezret deportáltak a békekötés után, mint rossz kádert. Eltűntek a porondról nemcsak polgári vezetőink, de a szocdemek és a magyarfajú

kommunisták is. A dicsőséges 1956-os magyar forradalom alkalmával a határszéli magyarok is megmozdultak: Kolozsváron magyar és román ifjúság tüntetett, hogy azután a bukás után újabb rémségek várjanak erdélyi magyar testvéreinkre.

A moszkvai főnök, mint a viszály almáját tartja kezben Erdélyt, és jaj, ha Ceausescu elvétí az oláh csárdást, vagy Kádár nem hajlong megfelelően. De ki tud versenyezni az árulások népével, a rugalmas aljasság nagymesterével? Mivel a magyar nép az őslakó és alapító nemzet, számával bűvészkedés történik; a mai helyzet pontos felmérésére van szükségünk, hogy tisztán lássunk és cselekedhessünk.

Ennek nem akarok most elébe vágni. Azonban remélnem kell, hogy végre a románokban is felülkerekedik az az őszinte és igaz hang, mely megnyilvánult nagy történész államférfiukban, Titu Maiorescuban. Neki volt egyedül bátorsága kimondani 1917-ben: „A román történetírás egy hazugsággal kezdődik”— tudniillik a dáko-román kontinuitásról beszél. Úgy látszott a második világégés után realisabb szellemi irány tör fel a levantei epidermiszből. Ez nem következett be. Mi nem vagyunk sovíniszták, de mi is számontartunk minden egyes elszakított testvért és követeljük az erdélyi kérdés korszerű megoldását az őslakó népek közös akatatóból Magyarország, Románia és az Egyesült Nemzetek szavatolásával. Hisz utóvégre a történelmi jogoknak érvényt szereztek és a szemünk előtt született meg 2000 év után a zsidók állama Palesztinában. Vagy talán kétféle mérték uralkodik a világban?

„Erdély, egyetlen végtelen szerelmem, nem nem ölhetnek idegenné téged!” — kiáltjuk Szabó Dezsővel.

TRANSYLVANIA

A short outline of her Geography, History and Culture

Transylvania is a medieval Latin term that means "the land beyond the forest". Its Hungarian name "Erdély" implies the same meaning. It is a rugged, mountainous, densely forested area, bordering the great Hungarian flatland on the East. Flanked on three sides by the Carpathian Mountains, Transylvania is a natural gateway to Europe. It was inhabited since prehistoric times. Of late, Scythians (e.g. Dacians), Romans, Goths, Huns, Guepides, Avars held a temporary grip on this territory; but all these were short-lived colonizations, compared to that of the Hungarians, who settled in Transylvania during the ninth century and held it well over a thousand years until, in 1920, the Treaty of Trianon gave it to Rumania. In the twelfth century the Hungarian king invited Germanic people to settle in the fertile southeast pre-Carpathian region. Lured by land and privileges, many accepted the invitation. These immigrants were given the duty to defend Hungary's southeast frontiers. The "Saxons of Transylvania", as they were called later, brought a high urban culture with them and greatly contributed to the development of their new homeland by building fortified towns and boroughs for the protection of their folks consisting of peasants, artisans and traders. The first documented immigration of Rumanians (called "Vlachs" in Latin, "Olah" in Hungarian, at that time) dates from the thirteenth century. Being migratory shepherds, they were allowed to settle in the uninhabited mountains and-or as serfs of the land-

owner Hungarian nobility and of the Saxon cities. Transylvania, the eastern bulwark of Hungary, was always administered as a special region of the country, because of its great distance from the capital city and on account of local characteristics such as its mixed population. At the beginning the heir to the throne (the "little king") governed here, to get experience to reign over the whole country later. Then a lieutenant of the king, a potent military personage, the "Vajda" was in charge, surrounded by the Nobility, the "Szekelys" (a free Hungarian tribe) and the Saxons. The commoners (Hungarian and Rumanian serfs) were excluded from the political life, but priesthood and soldiering were open avenues for them to be elevated into the ranks of the Nobility by merit. After the occupation of Central Hungary by the Turks (1541) Transylvania was transformed into a small independent Hungarian Principality, with the difficult task of keeping a delicate balance between two World Powers, the Sultan of Constantinople on one hand and the "Holy Roman Emperor" of Austria and Germany on the other, the latter being also elected King of Northern and Western Hungary, unoccupied by the Turks. Transylvania became the eastern outpost of Protestantism and freedom of religion which was codified here in 1572, the first time anywhere.* Another feature of Transylvanian politics was the struggle for the reunification of Hungary divided into three parts since 1541. The example of Istvan Bathory illustrates this point. He, as reigning Prince of Transylvania was elected King of Poland and became the mightiest ruler of that nation. He planned to unite Transylvania, Hungary and Poland and with these joint forces evict the Turks from Europe. But his untimely death put

* (1562, 64 and 72)

an end to this. His successors, the great protestant princes of Transylvania (Bocskay, Bethlen, G. Rakoczy) fought the Habsburg kings to secure the freedom of religion in Hungary. They reunited the two countries temporarily but did not accept the crown, to avoid greater calamities. They were allied with the protestant Camp in the Thirty Years War, conducted several victorious campaigns against the Habsburgs and concluded treaties assuring the free use of religion for their brethren in Hungary. These were the "high days" of the little country and the name of Transylvania became well known to the rest of Europe. The cultural and spiritual life flourished. Schools of all levels were founded, books were printed, students attended the famous Protestant Universities of Europe. Tolerance and prosperity attracted more Rumanians from the Wallachian Principalities beyond the Carpathians, these tributaries of the Turks, living under miserable conditions. However, the Hungarians in Transylvania still outnumbered the Rumanians two to one at the beginning of the seventeenth century. Even the first stamped books in Rumanian were made by Saxon reformers and through the generosity of the Protestant Princes of Transylvania (e.g. translation of the Bible). This happy era, however, did not last. The turning point came after the liberation of Hungary from the Turkish occupation of a joint European venture after 1686. The independence of Transylvania ceased. She was attached directly to Vienna and ruled by the anti-Hungarian Austrian military (1691). This grip was temporarily released during the uprising and the struggle for freedom by Prince Ferenc Rakoczy. He liberated Hungary and Transylvania deposed the Habsburg king, put an end to the

forced Germanization and re-Catholization. Having been elected Prince of Transylvania and Duke of Hungary, he established a very tolerant administration, so that many Hungarian, Ruthenian and Rumanian serfs volunteered to join his army. Unfortunately, after eight years of warfare he was defeated (1711) when his western allies concluded a separate peace treaty with the Austrians and the whole might of the Habsburg Empire fell upon Hungary. As the great Marlborough put it at that time, "Now the martyrdom of poor Hungary begins". Indeed the enforced resettlement continued which meant in Transylvania an increase of the Swabian and Rumanian population at the expense of Hungarians. Further by the apostolic fervour of the Habsburgs and some Hungarian Jesuit Fathers a union of the Catholic and the Orthodox Churches were worked out: the majority of the Rumanian clergy in Transylvania adhered to this "Greco-Catholic Church". This event was a decisive one and the root of the Transylvanian problem that developed in the following centuries. The new Vienna- and Rome-educated Rumanian clergy started a cultural revolution for the purification of their Neo-Latin idiom from foreign elements (especially Slavic and Hungarian words) and by inventing the "Daco-Roman Continuity" theory, they initiated a political process for the awakening of the Rumanian nationalism. They taught and preached that the Rumanians are the direct descendants of the mixed Roman-Dacian people which survived the tempest of centuries in the remote mountains of Transylvania, that they are the original settlers and the Hungarians are intruders. Although scientifically nonsense, this myth became a political time bomb for Rumanians. Now we have arrived into the era of the French Revolution and

the Napoleonic wars. Social and political unrest followed and awakening of nationalism of the nations living under Austrian, Russian or Turkish rule. Only the police and armed forces of the "Holy Alliance" were able to keep the "law and order" of the old feudalistic rulers. In Hungary and Transylvania the liberal--democratic movement of the new generation of Nobility wanted "home rule", thus independence from Austria, liberation of the serfs and union with Transylvania.

The Habsburgs, however, found a very effective weapon against this centrifugal policy by setting the various nationalities and nationalisms against one another, plunging the country into a civil war in 1848—49. The Austrian military armed the Rumanian peasants (just liberated from serfhood by the Hungarian landowners) and the Saxon burghers (always loyal to the Habsburgs) to terrorize and murder the unprotected Hungarians. The young Rumanian liberals from the Wallachian Principalities, their revolution already crushed by the troops of the Russian Tzar (the policeman of Europe) were horrified seeing their brothers siding with the reactionary forces of the Habsburg House. Some of their leaders came over the Carpathians clandestinely and worked out an "Agreement of Pacification" signed by the great Lajos Kossuth and his minister of External Affairs, Count Kázmér Batthány for the Hungarians, Cesar Boliac and Niculai Balcescu, the young historian, for the Rumanians. Unfortunately, the Hungarian cause was crushed by the joint intervention of the Austrian and Russian forces (1849) and with it the spirit of the Hungarian-Rumanian understanding was also doomed. The coming years were that of Chauvinism and irredentism in Europe: "Daco-

Romanism" and the idea of Great Rumania (the union of all Rumanians in one country) were the catchwords. Their new state, the Royal Rumania, made independent from the Turks at the Congress of Berlin (1878) adhered to the Triple Alliance until 1916 when she decided to enter World War I on the Entente's side. The great prize was Transylvania, promised to her with the secret protocols of Bucharest (August 17, 1916). The Rumanian army invaded the undefended Transylvania; thirteen days later when the Russian offensive of General Brussilow reached the northern Carpathians. However, the swift German and Austro-Hungarian countermove evicted the Rumanian armies and in hot pursuit took their capital in December, forced on armistice the next year and a separate peace treaty was signed in 1918 (the Treaties of Bucharest). At this point it seemed that the dream of annexation of Transylvania by the little Rumania was over. She was badly beaten. She broke her obligation not to conclude a separate peace treaty. But the advent of the Hungarian revolution in 1918, followed by a Communist coup in 1919 opened gates and roads to new Rumanian hopes. The remnants of their armies, with French help and order, invaded Transylvania, almost unopposed, for an intervention against the Soviet Republic of Budapest.

After the fortunate completion of this adventure by the weak Rumanian army, they were allowed to sit at the table of the victors and with the treaties of Trianon they obtained Transylvania (103.000 square km) under the pretext of liberation of the Rumanian minority "oppressed" by the Hungarians (June 4, 1920). This was the biggest chunk detached from ancient Hungary without plebiscite. Within a few years the international forums

were loud with the complaints of the Hungarian, German, Bulgarian and Serbian minorities of the new "Great Rumania", created by the unjust and dictated peace treaties, not recognized even by the U.S.A.

The shortsighted, hate-filled victors did not learn from history either. They repeated their old mistakes with the peace treaties of Paris (1947) which are an aggravated Trianon for Hungary. The same mutilation, but absolutely no protection, no international guarantees for the ethnic minorities. They are left completely at the mercy of "Successor States", e.g. in Rumania approximately two and a half million Hungarians are deprived of their basic human rights and exposed to cultural genocide. Therefore we ask an immediate change in the treatment of the Hungarian and other ethnic minorities in Rumania. We want a peaceful solution of the Transylvanian problem in the spirit of the Kossuth-Balcescu Agreement. Hungary, Transylvania and Rumania as individual states should form a Confederation based on political and cultural equality, with an economic union, serving the prosperity of this region and her peoples. The modern organization of Central Europe based on social justice, human, ethnic and historical rights is the duty of the UNO and the super-powers who have to be her guarantors as well.

Bibliography

C.A. Macartney: Hungary. A short History. Aldine Publ. Co. Chicago. 1968.

L.C. Cornish: Transylvania. The Land beyond the Forest. Dorrance Co. Philadelphia. 1947.

E. Horváth: Transylvania and the History of the Rumanians. Danubian Press. Astor. 1976.

INDULJUNK ÚJ UTAKON ERDÉLY FELÉ

A külföldi magyarság nyomására történt Kádár-Ceausescu találkozó (1977. jún. 15—16) nem hozott lényeges változást a Romániában, de főleg Erdélyben lakó véreink sorsában. A holt ponton lévő magyar-román diplomáciai viszonyon sem javított, mely dacára nagy „szocialista testvéri” jelszavaknak, továbbra is hideg maradt. Nem túlozunk, ha azt állítjuk, hogy a trianoni Csonkaország és a Kisantant ellenséges gyűrűjének észak- és délkeleti vonalát képző, Erdélyt elrabló Nagy-Román királyság között jobb volt a viszony, mint a mai, „népköztársaságok” között. Ne is beszéljünk arról, hogy a magyar kisebbségnek mennyire jobb sora volt a maihoz viszonyítva. Ezt mi tudjuk, kik ott éltünk akkor, vagy hazajárhattunk, szinte korlátlanul. Persze, mert „fasiszták” voltak, intézik el ezt a fenti letagadhatatlan tény a hazabölcsei a határ kétoldalán, de nem beszélnek arról, hogy az anyaország, épp úgy, mint az erdélyi magyarság a világ és a Népszövetség elé vitte sérelmeit akkor, és jogorvoslást követelt. Hol vagyunk ettől ma, három és fél évtizeddel a „testvéresülés” után? A debreceni és nagyváradai találkozó sovány mérlegét a díszebéden elhangzott pohárköszöntőkből magunk is felállíthatjuk. Kádár többek között ezeket mondta: „Nagyobb figyelmet kellene fordítanunk a kulturális értékek cseréjére is, **hogy valóra váltsuk a közös megállapodásokat**”. „Országaink sokoldalú kapcsolatainak fontos tényezője a Magyar Népköztársaságban élő román és a Román Szocialista Köztársaságban élő magyar nemzetiség léte” stb. stb.

Ceausescu válaszából szintén kiemelek egy, legjellemzőbbnek ítélt mondatot: „A történelmi

körülmények alakulása folytán Magyarországon vannak román nemzetiségű, Romániában magyar nemzetiségű állampolgárok” — „minden egyes ország problémáinak megoldása természetesen az illető pártra és államra hárul”, stb. stb. További szöszök után így folytatja: „hogy mindenkinek lehetősége legyen a saját nyelven hozzájárulni a tudomány és kultúra vívmányaihoz.” Végül: „találkozónk új lehetőségeket nyit meg a román-magyar együttműködés fejlődése előtt.” A hivatalos közlemény folytatja a mellébeszélést, majd megállapítja: „A legfelsőbb szintű találkozó alkalmából aláírták az árucseré-forgalom bővítéséről szóló jegyzőkönyvet, a postai és távközlési (?) együttműködési egyezményt, a kishatár forgalmi egyezmény módosításáról szóló egyezményt, valamint az 1969-es vízügyi megállapodás meghosszabbításáról szóló egyezményt. A felek úgy értékelték, hogy a RSZKT-ban élő magyar nemzetiség és a MNK-ban élő román nemzetiség létezése a történelem alakulásának, a sok évszázados szomszédságnak következménye és a két ország baráti kapcsolatai fejlesztésének fontos tényezője.” — „A nemzetiségek — az illető ország állampolgárai — problémáinak megoldása a két ország mindenkinek belső ügye és felelőssége”, stb. stb. Még a hid-szerepről is említés tételik s a román párt- és kormány küldöttség meghívásával, magyarországi látogatásra, tárgyalásokra (?) végződik a hivatalos közlemény. „Román részről ezt megköszönték.” Na puff, kint vagyunk az összes vizekből! Mi azonban nem vagyunk olyan köszönősek. Nem köszönünk meg semmit egyiküknek sem. Lényeges változást követelünk erdélyi testvéreink helyzetében, nem bűvészkedést a szavakkal és mellébeszélést, főleg a románok részéről. Magyar nemzetiségről beszél Kádár, román ellenlábasa

magyar nemzetiségű állampolgárokról, mintha egyenértékű, összehasonlítható mimóségról és mennyiségről volna szó— **végig két malomban őrölnek.** Magyarország 1970-es népszámlálása szerint 12 624 román anyanyelvű él Magyarországon, szemben a senyvedő magyar milliőkkal Romániában. A hajcsóvesség és a szociális helyzet következtében a román és magyar népi határok peremén átszivárgott zsellérek ivadékairól van szó. Kis román zatonokok, a Pártium kettévágásával "román részre eső, szorosan az új magyar határ mentén élő, szintiszta magyar tömegekhez képest. Jövevények, szemben az ezreknél több év óta őslakos, államalkotó magyarsággal. Ez tehát az "évszázados szomszédság", melyről a román főnök beszél? A történelem fordulatai pedig, a versaillesi és trianoni rossz béke, melynek következménye a II. világháború lett. Észak-Erdély visszatéréseivel, csak vezetőink ügyefogyottsága miatt nem szabadult fel Bánát és Dél-Erdély is. A történelmi konjunktúrákat mi soha, de ők mindig kihasználták! A Szovjet 1940-ben moszkvai követünknek, Kristóffynak felkínálta egész Erdélyt; később önálló, független "Keleti Svájjal" kecsegtette a hiszékeny erdélyi magyar politikusokat az orosz propaganda, hogy aztán Molotov egyoldalúan intézte el ezt a kérdést. A párizsi szégyenbéke megtette Trianont, szentesítette az őshonos magyar és székely lakosság megkérdezése nélkül az önkényes rendezést. Mit lehet tehát várni a debreceni és nagyváradai egyezkedésektől? Amit eddig. A magyarok betartják, messze-menően eleget tettek szerződéseiknek, mintaszerű kisebbségi politikát követnek; a románok eddig soha semmi megállapodásukat nem tartották meg. Kádár pohárköszöntőjében felcsillanó várakozásra, reménykedésre már két rövid hónap rácáfolt. A debreceni anyanyelvi

konferenciára csak az erdélyi magyarok nem jöhettek el. Ezt Dr. Gosztonyi János államtitkár, tehát a leghivatalosabb szájából hallottuk: "Munkánkban elsősorban vettek részt a szomszédos szocialista országok magyarságának képviselői. Nagy örömmel köszöntöttük őket és őszintén sajnáljuk, hogy a Román Szocialista Köztársaságban élő magyarok képviselőit nem tudtuk üdvözölni körünkben. Mi a jövőben is fontosnak tartjuk, hogy a szomszédos országok magyarságának képviselői munkánkban résztvegyenek.", stb. stb. "Az anyanyelvi mozgalom szempontjából mégis különbséget kell tennünk a szomszédos országokban élő magyarság és a világ más országaiban élő magyarok helyzete között. A szomszédos országok magyar anyanyelvű lakossága nem bevándorolt, hanem őshonos. Évszázadok óta, sőt ezredéve él szülőföldjén. Nem tehet róla, hogy a történelem fordulatai módosították a határokat.

És még egy fontos rész: "Mi a szocialista országokban a nemzetiségi kérdés megoldását belügynek tekintjük. Ez az álláspontunk nem jelent közömbösséget. Hogy is lehetnénk közömbösek, amikor közvetlen rokonok, ismerősök, barátok százezrei élnek a határon innen és túl. Életük, sorsuk, helyzetük kihatással van a hazai közhangulatra, mint ahogy a hazai nemzetiségek helyzete, sorsa is kihat anyanemzetükre." Ez történelmi megnyilatkozás, világos magyar beszéd volt, hivatalos személy szájából.

A Kádár-kormány az otthoni és külföldi magyar közvélemény nyomására végre mer beszélni és talán majd tenni is valamit. Ma közbeszéd tárgya otthon az elszakított magyarság sorsa. Emlékezünk még Tamási Áron halálára, temetésére, a Székelyföldbe való visszatérésére. Megmozdult a főváros. Az egész ország tema

tüntetés volt Erdélyért. Az 1977-es évben nagyjából 300.000 látogató ment Magyarországból Romániába országnézésre, látogatóba. Ennyien látták Erdély történelmi városait, ahonnét híre-hamvát is ki akarják irtani a magyar-székely-avar és hun másfél évezrednek. Ilyen tömeg szemlélte, saját tapasztalásban, testvéreink szomorú sorsát, hallotta panaszait, látta jogfosztottságát, kiszolgáltatottságát. És nem tett lakatot a szájára. Éppen ezért örömmel nyugtázzuk, mi szabadföldön élő magyarok, ezt a kicsi, de félreérthetetlen változást a hivatalos magatartásban. Az irodalomban számos példa volt erre előbb is. Elég, ha Csatári Dániel könyvére gondolunk (Forgószeiben. Magyar Román viszony, 1940—1945, Akadémiai Kiadó, Bp. 1968), mely a román atrocitásokról számol be védtelen székely falvakban, 1944 őszén, a honvéd hadsereg visszavonulása után. Hasonlóképpen Ölvedi Ignác, különben vonalas írása (A budai vár és a debreceni csata, Zrínyi Könyvkiadó, Bp. 1974) részletesen beszél a Mániu-gárdisták és vasgárdisták (?) tipikus kegyetlenkedéseiről a fegyvertelen székelységgel szemben, melynek aztán Malinovszky szovjet marsal, a II. Ukrán Front parancsnoka vetett véget, kikergetve az új román közigazgatást Erdélyből, nov. 15-e után, ezzel megakadályozta a további vérengzéseket. Persze a "cinemintye" népe csak további alkalmakat várt és mihelyt lehetett, megkezdte a deportálásokat a halálthozó Duna-deltába; több mint negyedmillió magyart.

1956-ban, most már a Szovjettel karöltve, megint rászabadultak a farkasok erdélyi testvéreinkre. Ezekről aztán egyetlen szó sem volt a magyarországi sajtóban. Miért is lett volna, hiszen az előbbieket "fasiszták", az utóbbiak "ellenforradalmárok" és Rákosi-Gerő és az 56

utáni rezsim ugyanúgy bánt velük Magyarországon is. **Ezért értékeljük, a bár elkésett, de végül is helyes irányba változó hivatalos magyar magatartást elszakított testvéreink irányába.** Ebben úgy véljük, hogy a közvélemény nyomásán kívül más is közrejátszik. Nyilvánvaló, hogy az oroszok nem szeretik őket. Kádárt pedig, mint megbízható szövetségest jobban szeretik, mint az exhibicionista román suszttert, Ceausescut. Ezért szabad végre Kádárnak és Gosztonyinak magyar nemzetiségről, véreinkről beszélni. Beszéljenek hát és tegyenek értük amit tudnak és akkor ezért minden dicséretet megérdemelnek. Érdekes, hogy a hősl elkü Djilas, akkor még Titó szovjetjének minisztere, első moszkvai útján találkozott egy orosz tábornokkal, aki egyszer csak kitört előtte és keresetlen szavakkal szidta, legyalázta a románokat. (Djilas: Beszélgetések Stalinnal). De régebbi szövetségesei közül idézzük Clemanceau szavait: **“A románok a csatatereken hitvány gazemberek módjára viselkedtek. Vereség idején árulókká lettek, de amikor mások kiharcolták a győzelmet, odaszemtelenkedtek a békekonferenciára, hogy bérüket követeljék.** (Pozzi H.: Les Coupables, 1934).

Gondolom, hogy Hunyadi János, aki saját bőrén érezte az oláh vajdák árulásait, milyen véleménnyel lehetett róluk; hátha még tudta volna, hogy őt és Mátyás fiát is elorozzák a magyar történelemből? De a múlt évi bányász zendülés a Zsil völgyében élénk fényt vet erre a középeurópai darázsfészekre. Csalások, visszaélések, elmaradt fizetések és prémiumok miatt a zsilvölgyi munkás tömegek letették a kalapácsot, szerszámaikat és már-már forradalom tört ki. Maga a harámbasa Ceausescu sok ezer testőrével szállt ki hozzájuk, hogy lecsillapítsa a kommunista kizsákmányolás ellen lázongó

népet. Végső érve állítólag az volt, hogy: "Ne csináljanak butaságot; azonnal megszállnak bennünket Nyugatról és Északról s akkor végünk van!" Az így lecsillapított emberek közül aztán rövidesen kiemelték a vezetőiket és azok szokás szerint eltűntek. A Nyugat felől jövő megszállók, gondolom, nem oroszok, hanem magyarok lettek volna?! Ezt azért említem, hogy lássuk megfelelő perspektívában, távlatban a román látszathatalmat.

Egy romániai értelmiségi mondotta nekem, amikor csodálkoztam a román diplomáciai sikereken, ügyességen, hogy oly eredménnyel forgolódnak Amerikában, Kínában, Moszkvában: "Ne higgyen a látszatnak. A Szovjet, mint a rühös macskát, úgy rázza meg Romániát, hacsak egy lépést is tesz túl a megengedetten." Ezzel adva van, hogy a Kádár rezsim a sarkára állhat és áll is végre; persze csak a Szovjet-adta lehetőségein belül, főleg ha a közvélemény nyomja és biztatja rá. Mi szabadföldön élő magyarok is követeljük tőle, de nekünk főleg más feladatunk van. (Ő úgy is tudja az ő leckéjét, az ő kottáját!) A mi feladatunk főleg Nyugat és Kelet népeit, kis és nagy nemzeteit felvilágosítani kisebbségi sorba taszított véreink helyzetéről. Új utakra és módokra gondolok, nem a már megszokott és sajnos nem nagyon eredményes angolszász vonalra. A Harmadik Világra, és ott is turáni testvéreinkre, **Törökországtól Japánig**. Főleg azonban Kínára. Ha nem volna, föl kellene találni. Az orosz medve mögött a kínai sárkány. Ellenségünk ellensége a mi barátunk. Ezért az egész magyar problematikát eléjük kell vinnünk, elsősorban az erdélyi kérdést, mert ott a legnagyobb a veszély. Nem számít, hogy az oláhok orrhosszal előttünk vannak, a mi kapcsolataink Kínával évezredek. Hun őseinkkel kezdődött,

dinasztiákat adtunk egymásnak, ősrégi írásaikban beszélnek rólunk, ismernek minket. Eszembe jut a kis kínai hercegnők éneke, panaszos verseik, Kosztolányi fordításában, akiket feleségül visznek a vad hun törzsfők táborába. Itt a **legfőbb ideje a magyar ügyet Kína közvéleménye elé tárn**i. Hisz ők voltak, akik az 56-os szabadságharcunk idején is, akkor még a Szovjettel egy táborban, szerették volna elsímítani az ellentéteket és megakadályozni a további vérontást. Egyik szabadságharcos vezetőnk elmondotta, hogy két óra hosszat várakoztak Nagy Imrére; amikor végre kijött tőle a kínai követ és magyarul elmondta, hogyan próbálta a miniszterelnököt rábeszélni, hogy "kérje Kína segítségét, közvetítését a konfliktusban". Ugyanezt ajánlotta a kínai diplomata a Forradalmi Tanács tagjainak, hogy biztassák Nagy Imrét erre a lépésre. Mikor eléje kerültek, kérésükre Nagy Imre megerősítette a követtől hallottakat, de a válasza az volt, hogy nem bízik a kínaiakban, tehát az ENSZ-hez fordul segítségért, semlegességet és garanciákat kérve. Sajnos, a végét már tudjuk: miután a kínaiak is levették a kezüket rólunk, Nagy Imre deklarációja után, a Szovjet **vérbe fojtotta az egyhetes szabadságot, fiatalságunk vérebe**. Chu-en-Láj hetekkel azelőtt Varsóban ezt megakadályozta. Nálunk is sikerült volna talán, hisz akkor még a kínai-szovjet egyesség szerint külpolitikai ügyekben kötelesek konzultálni és összehangolni eljárásaikat. Azóta megtörtént a szakítás és az okok (terület és kb. 50 milliónyi rokon mongoloid nép) mélyebbek, semhogy a törést tartósan orvosolni lehetne.

A kínai orientációt néhai **Marschalkó Lajos** és nemzeti emigrációnk "nagy öregje", **dr. literáti Vágó Pál** három évtizede meghirdették gúnykacaj és szitkok

közepette. És ime, 1977-ben Pekingből magyar adás indul, mely mindennap egy óra hosszat vágja a Szovjetet az éteren át. Hogy a városban magyar követség van és a pekingi egyetemen magyar tanszék, az nem számít. Mellesleg Albániából hasonló magyar adást jól lehet fogni Magyarországon és így az otthoniak elég tájékozottak a kínai véleményben. Lehet, hogy mint a többi szocialista államok esetében, Szovjet mintára, Kína is belügynek tekinti a kisebbségi politikát? Úgyszintén a még általánosabb, még mélyebb emberi-jogok kérdését. Ez az Achilles-sarok azonban, ahol az egész világ közvéleményét meg lehet fogni és elnyomott testvéreink mellé állítani. És miért nem lehetne Kínát felkérni, hogy térítse észre az oláhokat és közvetítsen ebben az ügyben, mint semleges bíró? Támogassa álláspontunkat, ha nemzetközi fórum elé visszük azokat.

Új irányba kell elindulnunk: A történelmi jogok alapján teljes területi igényeinket korszerűsíteniünk kell. Alternatívák közül a legjobbat, legigazságosabbat kell választanunk és propagálnunk. Erdély és a Pártium önállósítása — nyílt határok Magyarország és Románia felé, nagyhatalmi garanciákkal, semlegességgel. Magyar, székely, román és német (szász) nemzetek egyenlősége a közigazgatásban, svájci jellegű kantonizáció, három hivatalos nyelvvel, feliratokkal, stb. Addig is visszaállítani a magyar és szász kulturális autonómiát — önrendelkezést iskolák és egyházak terén. Lehetetlen állapot, hogy a kezemben lévő erdélyi magyar nyelvű iskolai történelemkönyvben minden vicinális oláh vajda fel legyen hosszadalmasan sorolva, de történelmi alakjaink közül csak a törökverő Hunyadi János, az ország kormányzója és hadvezére legyen megemlítve és csak mint román. Igazat mondott nekem a székely

gyerek, hogy "a Szabad Európa magyar hangja csak igaz magyar történelmet kellene sugározzon, mert arról keveset hallunk otthon." Végre vegye tudomásul az egész világ, hogy népgyilkosság és lélekölés megy végbe szemünk előtt, egy olyan területen, melyet egy emberöltőn belül kétszer "műveit" Nyugat és szövetségesei szolgáltatottak ki balkanizálásra.— Megnézed a román vagy cseh turista füzeteket, szlovák kiadványokat, a szebbnél szebb történelmi városaink képeit bennük, csak idegen nevek, sehol sincs szó arról, hogy mi építettük őket, vagy királyaink kiváltságos levelével betelepített szászok! Teljesen ki akarnak rádiózni Kelet-Európa térképéről, történetéből, sőt elszakított véreink emlékezetéből is. Ebbe nem fogunk bele-nyugodni, nem törődhetünk bele! Éppen ma, amikor a történelmi jog újjászületését látjuk Közél-Keleten az USA és csatlósainak gyámkodása mellett. Vagy azt hiszik, hogy velünk mindent megtehetnek? Nem hiszem — de ha így van, akkor nekünk sem marad más hátra, mint az elszánt küzdelem! Elszakított véreink szabadságáért erre is készek vagyunk. Ezért is fontos megragadni turáni testvéreink felénk nyúló segítő kezét.

Széljegyzet:

A román és oláh elnevezés felváltva fordul elő írásainkban. Nem csúfnév az utóbbi, ilyen értelmezés távol áll e sorok írójától. Ez történelmi és népi magyar neve annak a nemzetnek, mely a XIII. században **valachus** néven jelenik meg Erdélyben és a latin nyelvű krónikáinkban. Valachból magyarosítva lett az oláh. Soha nem hallottam, hogy az olaszok tiltakoztak volna, mert így nevezzük őket. A román, XIX. századi önelnevezése az "erdélyi iskola" dákó-román álmódzóinak,

illetve általuk az oláh népnek. Meggyőződésem, hogy amikor a román vezetőréteg nem fogja a tradicionális oláh nevet szégyelni, csak akkor lehet majd velük józanabbul beszélni. Besszarábia és Bukovina elvesztése úgy látszik nem volt elég Mohács még nekik?—

RÂNCFIÚNYADI REF. TEMPLOM (Fotofilm felvétele)

LET US BREAK NEW ROADS TO TRANSYLVANIA THE RUMANIAN DILEMMA.

Rumania, in spite of changing sides many times during World War II., did not recover Bessarabia (her booty in 1917-18 from troubled Russia), Bucovina (acquired in a similar manner from the collapsed Austro-Hungarian Monarchy in 1920), Dobrudja (treacherously seized from her former ally, Bulgaria, in the second Balkan war, and reoccupied by the Bulgarians in 1940 through the Second Vienna Award, recognized by the Soviets during WW II, and the treaties of Paris in 1947). Of all her territorial gains, only Transylvania remained in her possession. It had been awarded to her by the treaties of Trianon in 1920, with the betrayal of the principle of self-determination for the Hungarians and Germans constituting approximately half of the population of Transylvania in 1918. The region was ruled for over a thousand years by Hungarian Kings and Princes. With the Second Vienna Award (August 30, 1940) the northern part of Transylvania was restored to Hungary. However, when Rumania joined forces with the Red Army on August 23, 1944, Russia gave it back to Rumania and the peace conference in Paris accepted this Soviet-Rumanian deal. At any rate, the dream of Great-Rumania is over. Should they also lose Transylvania, they'd be back to their humble beginnings, when the two Trans-Carpathian Wallachian principalities declared their union in 1859, and later, in 1878, liberated from the Turks by the Russian czar, the Congress of Berlin recognized the "Kingdom of Rumania" of Kari von Hohenzollern, their elected king from the Prussian dynasty.

With the sword of Damocles over their heads, the Rumanians cling with all their power and cunning to the possession of Transylvania. They oppress the autochthonous Hungarian minorities, aiming at their complete assimilation, bordering on biological and cultural genocide. The Rumanian government signed all the covenants pertaining to human and ethnic rights, but has never implemented them.

In reality, these unfortunate, autochthonous minorities are second class citizens in their own homeland, as documented by many reports from the world media and confirmed by Amnesty International investigating atrocities, and acts of terror committed by members of the Rumanian administration.

This anti-Hungarian attitude of a small country like Rumania is a silly policy. She is surrounded by enemies and very much hated by her mighty Russian neighbor.

America and China are too far to be of any help. The only non-Slavic, non-Germanic nation, which could be a reliable friend (as she was centuries ago, during the Turkish invasions) is Hungary. But the unjust, unsatisfactory solution of the problem of Transylvania following two terrible world wars and the mistreatment of Hungarians and other minorities (put under Rumanian rule against their will and right of self-determination) is poisoning the relationship between the two countries. The weak and rare protests of the Hungarian government are in sharp contrast with the public opinion at home and abroad, which is very anxious about the fate of the people in the "Successor States", especially Rumania and Czechoslovakia.

The over-caution of the Kádár administration in Hungary may stem from various, unpardonable consi-

derations. For instance, their good record in minority affairs at home, (but without reciprocation by the above mentioned states!), or their "Socialist Solidarity" (?) principles, a nonsense, in view of the closed borders and minority politics which is a betrayal of the Lenin principles, not to mention the Swiss or Canadian Constitutions! Last but not least, the main cause of the official Hungarian reluctance is Russia. Her greatest internal problem is the ethnic one, the Russians being a minority among numerous big and small nationalities. Thus we cannot expect the Soviets to advocate a just and modern solution to the ethnic problem. Only we, free Hungarians faithful and reliable citizens of our adopted new country are in a position to tell the truth and alarm the world for a modern and just solution in Central Europe. We have to break new roads to reach our goal; enlist the support of the great powers, who are to a large part responsible for the current situation in the Danube region, creating tens of millions of oppressed minorities in Europe (5 million Hungarians alone in the "Successor States") without guarantees for their human and ethnic rights.

We have to solicit the goodwill and support of the emerging Super Power, China, and the Organization of the United Nations to mediate between Hungary and Rumania; so that Transylvania may constitute a bridge between the two states, uniting them in peace and co-operation, (instead of separating and being the object of discord between them): to cut short the terroristic approach of todays Rumania, (which leads nowhere, except to more violence and hatred, thus to more undesired passions, instead of a just solution exigible in our era, at the threshold of the 21st Century). We expect a European gesture from Rumania: freedom and equality

for our Hungarian brethrens in Transylvania as a token of a peaceful coexistence.

BIBLIOGRAPHY

J. Nánay: Transylvania: The Hungarian Minority in Rumania. Danubian Press, Astor, 1976.

Committee for Human Rights in Rumania's Violations of Helsinki Final Act Provisions. New York, 1980.

American Transylvanian Federation: Witnesses to Cultural Genocide. First Hand Reports on Rumania's Minority Policies Today. New York, 1979.

C. A. Macartney and A. W. Palmer: An Independent Eastern Europe. MacMillan et Co., London, 1960.

F. E. Wagner: Toward a new Central Europe. Danubian Press, Astor, 1970.

T R I A N O N

June 4th 1920

This is what was done with the thousand years old HUNGARY under the TREATY of TRIANON:

HOVÁ MÉSZ ROMÁNIA?

Nagy-Románia megszűnt 1940-ben, azóta sem állt helyre és nem is fog soha. Akkor elvesztette Beszarábiát, melyet 1918-ban, a bukaresti békével kapott ajándékba az ót tönkretevő Központi Hatalmaktól. Ugyancsak 1940 nyarán vissza kellett adnia Észak-Erdélyt Magyarországnak, a második bécsi döntés értelmében és a bulgároknak az 1918-ban elorozott dobrudzsai négyszöget. A románok legutóbbi átállásukkal, a Szovjet fegyverek jogán ismét egész Erdély birtokához jutottak és a párizsi szégyen-béke szentesítette 1947-ben ősi magyar földünk és őslakó népünk elszakítását. Beszarábiát és Bukovinát megtartotta magának Szovjetország, Bulgária is a határkiigazítást, s így a nagy zabrálásból, a Balkán-háborúk és két világháború árulásaiból, konjunktúráiból, véres áldozataiból, egy erősen megkisebbedett Románia maradt. Ez a románok dilemmája:

Csak még Erdélyt, ezt a közel 1600 éves hun-avar-magyar birtoklást kell még elveszíteniük s akkor ott vannak, ahol 1859-ben, az oláh fejedelemségek, Havaselve és Moldova egyesülésekor, vagy 1877-ben, amikor orosz segítséggel legyőzték Törökország hadseregét és megszületett az új állam, Románia, román királyság (a Regát), a porosz Hohenzollern uralkodó család rövidéletű új dinasztiájával. Gróf Andrássy Gyula osztrák-magyar közös külügyminiszter és Bismarck német birodalmi kancellár támogatták az új ország megszületését. A Balkán-háborúk tekintély- és területgyarapodást hoztak Romániának (Bulgária terhére). Majd következett volt szövetségeseinek, a Központi Hatalmaknak a hátbatámadása 1916-ban, amikor a védtelen Erdélybe rezesbandával, zárt oszlopokban vonultak be a román királyi csapa-

tok. De a frontokról hirtelen összeszedett világháborús német és magyar veteránok ellentámadása kisöpörte Erdélyből az orvtámadókat és mozgó hadműveletben fővárosukat, Bukarestet is elfoglalva, Moldova csücskéig üldözte őket.

Az összeomlás, a wilsoni elvek, a balkáni német-magyar hadseregek visszavonulása, az 1918-as forradalom katona-ellenessége, a haderő szétzüllesztése megnyitotta a szétvert román csapatok előtt az utat a Marosig — majd a Tanácsköztársaság alatt Budapestig. A trianoni határokkal megvalósult a nagyromán álmok legvadabbja is, amit nagy költőjük, Eminescu úgy fejezett ki: "Dela Nistru pan la Tisa" (A Dnyesztertől a Tiszáig minden a románoké lesz!) És tényleg elmondhatjuk, hogy a románok 1852 óta öncélú, céltudatos politikájukkal állandóan emelkedtek, mi pedig 1849 után stagnálunk vagy süllyedünk. *A hanyatlást elkendőzte az 1867-es kiegyezés; utána ötven év békéje, nyugalma, fejlődése, a kivándorlással egyenértékűnek hazudott bevándorlás és asszimilálás. De a kozmetikai kezelés nem oldotta meg a nagy problémáinkat, a közjogi-, a nemzetiségi-, a szociális és a föld-kérdést.* Ezeken a szirteken a magyar államiság hajója 1918-ban majdnem halálra zúzódott.

Románia pedig ugyanabban a korszakban mint önálló, független ország igazgatta szapora, igénytelen, jámbor népét. Vezetői pedig nemcsak várták, de meg is teremtették az alkalmakat, de legalábbis mindig kihasználták a lehetőségeket. A keleti és nyugati nagyhatalmak írásban neki ígérték Erdélyt, ha volt szövetségeseiknek hátába támad. Ezért a nagy tétért véres áldozatoktól sem riadtak vissza, megalázó vereséget is szenvedtek, de végül is célba értek: Nagy-Románia megvalósult, hacsak 22 évre is.

A fák azonban nem nőnek az égig. A második világháborúval, nevezetesen *1940-ben felvetődött a román dilemma*, amit semmi akrobatikával nem tudtak megoldani az akkori román vezetők, sem húsz év múlva mostani nagy kötélháncsuk. *A megkisebbedett Közép-Romániának csak egy lépés hiányzik kis-Románia felé, Erdély elvesztése!* Ezért a kétségbeesett kapkodás, csüngés a vegyes lakosságú ősi magyar birtokhoz. Innét az autonómiák megszüntetése, a magyar nemzetiség nem-erdélyi, hanem össz-román szempontú kezelése: innét van, hogy minden történelmi tényt ignorálva, még mindig hirdetik a dákö-román álmokat. Gondolják, hogy ami bevált egyszer, az ú.n. "átkos liberalizmus és fasizmus" idején, majd beválik a "szocialista realizmus" mai hazug rendszerében is. A monolitikus, szintiszta román állam vágyának lidérce még mindig, vagy erősebben, mint valaha, ráfekszik véres agyukra. Quo usque tandem — Hát még meddig tart ez az álom, Románia? A dilemmának nem ez a magyar-ellenesség a megoldása, Domnu Ceausescu! *Revízió alá kell venni a történelmet, a téves politikát! Önismeret és önkritika, a román nemzeti hazugságokkal való leszámolás ideje már régen érkezett. A szláv tengerben, a pánszlávizmusban csak kölcsönös megértéssel és támogatással maradhatnak fenn a románok és magyarok.* Mihelyt téridegen hatalmak túlsúlya érvényesül, legyen az szláv, vagy germán (vagy török a régebbi időkben), a két nemzet léte gyökereiben veszélyeztetik. Ezt az ifjabb Wesselényi így jósolta meg, pedig szemevilága elborult már akkor. Kossuth és a román fiatalok is erre jöttek rá még 1849-ben, hogy nagy látnokunk levonja a végkövetkeztetéseket bujdosó korában. Érdekes röviden kitérni a fiatal havasalföldi történetíró Balcescu szerepére 1848—49-ben, mert a

közönség, az erdélyiek kivételével, talán nem sokat hallott erről. *Meggyőződésem, hogy ehhez a forráshoz kell a románság vezetőinek visszatérnie.* A román fejedelemségekben Nicolai Balcescu és eszmetársainak a magyar liberális nemzedék volt eszményképe, mintaképe. A Kárpátokon túli román ifjak 1848-as megmozdulása sikertelen volt. A két fejedelemség egyesítése és függetlenítése meghiúsult. *Ezért minden reménységüket a magyar forradalomba és szabadságharcba vetették.* Aggódva látták, hogy a bécsi kamarilla, a Habsburgok ügynökei, valamint Kossuthék merevsége a nemzetiiségi kérdésben, az erdélyi románság és a magyarok között vizályt tudtak kelteni. Ezt növelte az a szerencsétlen és bűnös kaland, ami a Hatvani dicstelen nevéhez fűződik. A tisztánlátó, jóhiszemű és jóindulatú Csutak alezredes, a honvéd-parancsnok Avram Jancuval, a román légiók fejével egyezkedni kezdett és a Kossuth-párti román képviselő Drágos János közvetítésével fegyverszünetet kötöttek. Utóbbi a román táborban maradt, míg Csutak a kormányhoz, Debrecenbe szekerezett a megegyezés szövegét bemutatni. Távollétében érkezett be az Alföld felől Hatvani handabandázó szabadcsapata és a fegyverszünet dacára megtámadta a mócokat. A feldühödött román tömegek lemészárolták a szeleburdi támadókat, és köztük Vasvári Pált, a jobb sorsra érdemes márciusi ifjút és saját fajtestvérüket, Drágost, akit részesnek tartottak a "magyarok árulásában".

Ezzel a fatális hibával teljes erejében tört ki a román--magyar ellenségeskedés, rengeteg ártatlan áldozatot követelve, főleg a mi részünkről. Balcescu Havasalföldről álruhában Erdélybe jön, hogy a tragikus helyzetben a félreértéseket eloszlassa, békítsen és a forradalom közös ügyét szolgálja. 1849 június 3-án írja volt forradalmi

társának, Jon Ghicának Debrecenből: *"Most az a teendő, hogy mindenképpen kibékítsük a románokat a magyarokkal, hogy aztán szembeállítsuk őket az orosz csapatokkal."* "Ha a kormány rám hallgat, akkor én a képviselőkkel Jancuhoz megyek és igyekszem őt meggyőzni. Félek, hogy késő lesz. Én azt javasolom a kormánynak, hogy egyelőre addig is, amíg megegyeznek, igyekezzék fegyverszünetet kötni a románokkal." Ő meg is tett mindent. 1849 július végén érkezik Jancu szállására és viszi magával a "Békülési Tervezetet", amit gr. Batthány Kázmér külügyminiszterrel együtt dolgoztak ki és Kossuth Lajos, Magyarország Kormányzója és a román nemzeti emigráció nevében Balcescu és Boliac írtak alá. *"Kossuthtól jövök... Elképzelheted örömet, amikor K. azt indítványozta, vigyem magammal Jancut egész hadseregével együtt Havasalföldre. Azt mondta, hogy az összes bánsági és erdélyi románoknak a fejedelemségek megmentésére kell sietniük, mert ott van a román nemzet alapja..."* *Kossuth mindenben megkönnyíti erdélyi tevékenységemet és pénzt ad a költségekre. Valóban nagy ember."* A Békülési Tervezetben olvashatjuk, hogy *"a két nemzetnek, a magyaroknak és a románnak egymást kölcsönösen segítenie kell!"* és *"a magyar kormány kezességet vállal a románok nemzetiségének következetes tiszteletben tartására."* A román aláírók vállalják a "testvérharc" beszüntetését. A "Melléklet" pedig részletesen felsorolja a nagyszabású, korszakalkotó nemzetiségi és egyéni jogokat, amelyeket aztán a szegedi országgyűlés 1849. július 28-án, Európa első Nemzetiségi Törvényében kodifikált.

Balcescu ekkor már Jancu táborában volt. A Békülési Tervezetet augusztus 3-án tárgyalta a román vezetők és utána Jancu válaszát levél vitte Kossuthhoz: "Látván

azon békeajánlatokat, amelyeket Balcescu úr, a román emigráció ügynöke a tisztelt magyarországi kormány részéről nekünk hozott, sajnálatunkat kell kifejeznünk afelett, hogy a jelen körülmények között nem alkudozhattunk a béke visszaállítása tárgyában a magyar testvérekkel; *a körülmények, amelyben vagyunk, igen válságosak lévén...* Mindamellet, hogy megmutassuk testvéri érzelmünket, melyekkel viseltetünk a magyar nemzet iránt, elhatároztuk magunkat, mindezen harcok alatt a magyar sereget illetőleg, semlegesek maradunk." De a végzetes hónap végén ott van Világos: Balcescu és Kossuth bújdosásban. Mindketten hazájuktól távol vonták le a végkövetkeztetéseket. Az előbbi írja Ghicának: "Fáj a szívem látni a szegény magyarokat!" Majd ismét 1850-ben: "Ausztia régóta felismerte tökéletesen, hogy a nemzeti hűség mekkora erő és hatalom és amíg a magyar kormány határozottan visszautasító magatartást tanúsított, Ausztia ígért és adott. *Ez volt a csalétek.*" Ugyanerről 1851-ben párizsi előadásán: "*Való igaz és saját magam is láttam a szegénytől pirulva, hogy a románok a legalávalóbb, legkegyetlenebb zsarnokság zászlaja alatt küzdöttek.*" (Nem tudom, hogy a horvát történetírók valaha is eljutottak ehhez a felismeréshez Jellasicsh szerepével kapcsolatban? Ha igen volt-e bátorságuk azt így megírni?) És végül 1852-ben: "egy nemzetiséget — legyen az bármilyen kicsiny — tiszteletben kell tartani, mert szent joga ott élni azon a földön, amelyen lakik, s e természeti jog fölötté áll bármely történelmi jognak"; "*ki kell kiáltani a közszabadságot, vagyis az egyenlőséget az egyének és nemzetiségek számára és ezáltal keresni az egyetértést.*" (Idézve Demény Lajos: Balcescu hagyatéka, "A Hét", Bukarest, 1977. nov. 25.) A magyar-román sorsközösségnek ez a bátor fiatal apos-

tola már 1852-ben meghalt, 33 éves korában tüdőbajban, szicíliai számkivetettségében. *Örökségét, nemzeti végrendeletét lassan elfelejtette, vagy meghamisította a francia tájékozódásban működő román politikusok új nemzedéke. Ugyanúgy, mint ahogy Kossuth politikai fejlődésének nagy mérőföldköveit, a 49-es nemzetiségi törvényt, vagy a századokra előrenéző Dunai Konföderáció elméletét nem építette be államiságunkba az 1867-es kiegyezés és a második liberális generáció. Ez azonban már nem a románok problémája, hanem a miénk. A végzet parancsai szerint a románoknak vissza kell térniük Balcescu szelleméhez (nemcsak az erdélyi magyaroknak, mint Demény Károly írása tanúskodik). Örökségének megvalósítása történelmi parancs és az egyetlen lehetőség dilemmájuk megoldására. Nem az elrománosítás kísérlete. A csángók talán évezredek óta élnek Moldovában, a "dentu-magyarok" utódaiként. A románok a XIII. század óta élnek Erdélyben és nem veszítették el nemzetiségüket. Az első román impérium 1918—40-ig minden jogos és állítólagos sérelmet visszafizetett annak a magyarságnak, mely hasonló bánásmóddal nyolc század alatt bizony elintézhette volna egyszer s mindenkorra a román kérdést. De nem tette, nem volt szándékában és soha olyan következetesen kemény eszközöket nem használtunk a románokkal szemben, mint amilyenekkel ők éltek és élnek ma is. Legyen már egyszer vége a gyűlöletek végtelen csavarának. Hulljon le a hályog a szemetekekről. Oroszok, ukránok, bulgárok, szerbek és egy erős, majdnem homogén nemzeti állam, Magyarország között sovíniszta román politikával ebben a században nem lehet megmaradni. Az erdélyi kérdést tehát meg kell oldani tisztességesen, korszerűen, az emberi jogok és nemzetegyenlőség jegyében.*

ben; Kossuth és Balcescu szellemében, vagy belepusztul Románia.

A nagyromán álmoknak vége. Egyedül vannak ők is. Hiába keresik, példás bátorsággal és ügyességgel Távol-Nyugat és Távol-Kelet segítő kezét. A kezek talán készek segíteni, de a távolság kilátástalanná teszi a szándékot. *A román dilemmára csak a magyarsággal való megbékélés lehet a válasz, úgy, ahogy Balcescu és Kossuth megfogalmazták.* Akkor nem kell a csalóka távolban keresni a segítséget. Vitéz Mihály (Mihaiu Viteazul) havaselvi vajda (épp akiről Balcescu írta a legszebb tanulmányt) és Nagy István (Stefan cel Mare) moldovai vajda, ha jött a török, a székelyek segítségét kérte és meg is kapta: legtöbbször csatadöntő módon. Egyet azonban tudomásul kell vennie minden józanul gondolkodó román-nak, vezetőknek és vezetetteknek egyaránt: *Nem tűrhetjük testvéreink elnyomását, üldözését, hóhérolását. Nem tűrjük, hogy véreink az észak-amerikai indiánok sorsára jussanak.* A román feleszmélés és jóhiszeműség bizonyítására az első lépés *a magyar nemzetiség egyenjogúsítása* kell legyen. A mai Magyarország ezt teszi az 1.5 százaléknyi nem-magyar nyelvű kisebbségeivel — tehát elvárhatjuk a kölcsönösséget. *Amíg Románia szólások helyett nem bizonyít, ne várja, hogy dilemmáját megértsük, sőt mi több, hogy rokonszenvvel szemléljük.* Addig csak szenvtelen nézői lehetünk annak, hogy problémái kényszerítő erővel viszik a szakadék felé.

Mik hát a magyar feladatok? Röviden összefoglalom azt, amit előszóban és írásaimban is nem egyszer mondtam. *Mindenki végezze a maga kötelességét, saját lehetőségein belül.* Magyarország erősítse hivatalos érdeklődését összes elszakított nemzettestvérünk sorsában. *Ebben minden magyar támogatására számíthat, széles e*

világon, mert ez az a kérdés, melyben csodálatosan egységes a magyarság közvéleménye. Különösen Erdélyben kell, hogy vigyázza a magyar kormány erdélyi és romániai magyar és székely testvéreink életét, mert az a legmostohább az összes közül.

Szabad és független magyarjainknak pedig két útja van: Türelemmel próbálkozzanak az amerikai és más hivatalos körökkel azok, akik eddig is tették, bármilyen kicsi, szinte kiábrándító eredménnyel. Utóvégre az esőcsepp is kivájhatja a követ. Ezért fontos az egységes szellemi front; az ideológiai árnyalatok csak nekünk lehetnek érdekesek, idegeneknek nem; tehát a szennyest ne mossuk nyilvánosan. Mivel a nép sokkal jobb, mint a kormányai, az amerikai közvéleményt továbbra is el kell árasztani kisebbségeink panaszával. *Utóvégre Amerika felelős a mindkét világháború után elvesztett békéért.* Az első után a franciák előtt hajoltak meg Wilsonék, a másodikban meg a Szovjet előtt kapituláltak Rooseveltt és utódai.

A második lehetőség: új utak keresése. A keleti és afrikai népek felé feltárni testvéreink helyzetét és kérni az ő közvetítő segítségüket. Ez még a legjáratlanabb út emigrációnk számára, de meg kell próbálni; nem lehet sikertelenebb, mint a nyugati.sőt. *Ez kötelességünk, mert mi szabadon beszélhetünk, nem úgy, mint kisebbségbe szorított testvéreink.—*

WHERE ARE YOU GOING, RUMANIA?

The Great Rumania ceased in 1940 and has not been able to resume her position since then, nor will she ever. At that time she lost Bessarabia, which she received as a gift from the victorious Central Powers in conjunction with the 1918 Peace of Bucharest. Similarly, in 1940 she had to return North-Transylvania (Erdély) to Hungary, and the stolen Dobrudzsa square to the Bulgarians, in accordance with the second Vienna Council. With their most recent conversion and by right of Soviet weapons the Rumanians have again taken into possession Transylvania (Erdély) in its entirety and the disgraceful Treaty of Paris blessed the 1946 severing of our ancient Hungarian land and our native people. The Soviet Union kept Bessarabia and Bukovina for herself. Bulgaria also claimed readjustment of frontiers, and so out of all the looting, treachery and bloody sacrifice of the Balkan and two World Wars, a much smaller Rumania emerged. This is the dilemma of Rumanians:

Now they need only to lose Transylvania, this thousand of years old Hun-Avar-Magyar possession, and they will be back to where they were in 1859 at the union of the Olah (Wallachian) principalities of Havaselve (Wallachia) and Moldovia; or in 1877, when with Russian help they defeated Turkey's armed forces and the new state of Rumania and the Rumanian kingship (Regat) was born, along with the shortlived dynasty of the Prussian Hohenzollern ruling family. Count Gyula Andrassy, joint Austrian-Hungarian Minister of Foreign Affairs, and German Imperial Chancellor Bismarck, supported the birth of the new nation. The Balkan wars brought Rumania an increase in prestige and territory (to the loss of Bulgaria). Then in 1916 followed the

assault from the rear on her former allies, the Central Powers, when the Rumanian royal troops marched upon the defenseless Transylvania with brass band and closed columns. But the Hungarian and German World War veterans quickly gathered from the front lines swept the ambushers from Transylvania with their counter-attack and with their mobile military operations took possession of the capital of Bucharest and pursued them to the tip of Moldavia.

The collapse, the Wilson Principles, the retreat of the Balkan-German-Hungarian troops, the anti-militarist revolution of 1918, and the disruption of the military forces opened the way for the defeated Rumanians to the Maros — and under the Soviet Republic to Budapest itself. With the frontiers of Trianon, the wildest of the Rumanian dreams were realized, which their great poet Eminescu expressed in this way: "*Dela Nistru pan la Tisa*" (*Everything from the Dnyester to the Tisza will be Rumanian!*)

We can say for a fact that since 1852 the Rumanians, with their self-centered, resolute politics have constantly been on the rise, while we, since 1849 have stagnated or sunk. The decline has been minimized by the Compromise of 1867, then by the following 50-years peace, calm and development, and the immigration and assimilation falsely claimed to be equivalent to the emigration. But the cosmetic treatment did not solve our huge problems, the question of constitution, nationality, land and social questions. On these levels the Hungarian ship of statehood was almost smashed to death in 1918.

During this same period, however, Rumania ruled her prolific, unassuming, meek people as a self-contained, independent country. Her leaders not only expected but created opportunities, or at least took advantage of possib-

lilities. The Eastern and Western Great Powers promised her Transylvania in writing if she would attack her former allies from behind. Even bloody sacrifice did not deter them from this great task, indeed they suffered humiliating defeat, but finally achieved their goal: the Great Rumania became a reality, even if only for 22 years.

But trees do not grow to the sky. During World War II, namely in 1940, the Rumanian dilemma was brought up, one which the then Rumanian leaders could not solve with any amount of acrobatics, nor twenty years later their present tightrope-walking politicians. The diminished Middle Rumania is missing only one step towards becoming Little Rumania, that is, the loss of Transylvania! Hence the desperate clinging to the diversely inhabited ancient Magyar property: Hence the termination of autonomies and treatment of the Hungarian nationality not from a Transylvanian, but from an entirely Rumanian point of view; that is why, ignoring every historical fact, they will advertise the Daco-Rumanian dreams. They think that what was well proven during the period of so-called "accursed liberalism and fascism" will again be proven in today's untruthful system of "socialist realism". The nightmare of the pure, monolithic Rumanian state's desire is still on their bloody minds, perhaps more so than ever. *Quo usque tandem* — How long will this dream last, Rumania? Domnu Ceausescu, the solution to the dilemma is not opposition to the Hungarians. History and erroneous politics must be revised! The time of self-knowledge and self-criticism, the time to settle with Rumanian national lies has long arrived. In the Slavic Sea, in Pan Slavism, only with mutual understanding and

support can the Rumanians and Hungarians survive. As soon as foreign authority is felt, be that Slavic or German (or Turkish in the olden days), the existence of the two nations is threatened at the roots. The younger Wesselényi predicted this, though by then he had lost his sight. Kossuth and Rumania's youth also discovered by 1849 that their prophet would draw the final conclusions in exile. It is worth mentioning briefly the part of the young historian from Havaselve, (Wallachia) because the public, with the exception of Transylvvvanians, has perhaps not heard much of him. It is my belief that it is this source to which the Rumanian leaders must return.

In the Rumanian principalities the Hungarian liberal generation was the ideal, the model of Niculai Balcescu and his associates. The 1848 movement of the Rumanian youths beyond the Carpathians was unsuccessful. The granting of independence and the uniting of the principalities fell through. For this reason all their hope was cast upon the Hungarian revolution and war of independence. They saw with anxiety that the inflexibility of the Vienna kamarilla, the Habsburg emissaries, as well as that of Kossuth with regard to the nationality question, could raise conflict between the Transylvanian Rumanians and Hungarians. This was augmented by the unfortunate and evil escapade associated with the inglorious name of Hatvani. The honest and wellmeaning Lieutenant-Colonel Csutak, Commander of the local Hungarian troupes started negotiating with the head of the Rumanian legions, Avram Jancu, and with the mediation of Janos Dragos, Rumanian representative of the Kossuth party, and agreed upon a cease-fire. The latter stayed in the Rumanian camp while Csutak went to the government in Debrecen to introduce the text of the

agreement. During his absence the guerilla band of Hatvani arrived from the Alföld and despite the cease-fire, attacked the Móc people. The enraged Rumanian masses butchered the attackers and along with them Pál Vasvári, a "March 15" youth deserving of a better fate, and their own brother Dragos, whom they considered as a party of the "Hungarian betrayal".

With this fatal mistake the Rumanian-Hungarian hostilities broke out in full force, claiming many innocent victims, especially on our part. Balcescu came in disguise from Havasalföld to Transylvania to disperse the misunderstandings in the tragic situation, and to serve the mutual cause of the revolution. On June 3, 1849, he wrote to his former revolutionary companion, Jon Ghica, in Debrecen: *"The task now is by all means to reconcile the Rumanians with the Hungarians, so that we can set them against the Russian troops. If the government listens to me, then I will go with the representatives to Jancu and will endeavor to win them over. I fear it will be too late. I recommend to the government that for the time being, at least until an agreement is reached, they should strive for a cease-fire with the Rumanians."* He did all he could. He arrives at the home of Jancu at the end of July in 1849, taking with him the "Plan for Peace", upon which he and Count Kázmér Batthány collaborated and which Balcescu and Boliac had signed, in the names of the Governor of Hungary, Lajos Kossuth, and the Rumanian national emigration. *"I come from Kossuth... You can imagine my joy when K. proposed that I take Jancu and his entire army to Havasalföld (Wallachia). He said that we must hurry to the rescue of the Principalities with all the Rumanians of the Bánság and Transylvania., where the basis of the*

Rumanian nation lies... Kossuth in every way facilitates my Transylvanian activities, and gives money for expenses. He is truly a great man."

In the Plan for Peace we can read that "the two nations, the Hungarian and the Rumanian, must mutually help each other," and "the Hungarian government guarantees consistent respect for the Rumanian nationality." The Rumanian signers assumed the ceasing of the "fratricidal war". In addition, the "Appendix" lists in detail the far-reaching, epoch-making nationality and individual rights, which on July 28, 1849, the Szeged Parliament codified in Europe's first Nationality Laws.

By now Balcescu was in Jancu's camp. The Rumanian leaders discussed the Plan for Peace on August 3rd and afterwards Jancu's reply was taken by letter to Kossuth: "*Having seen the peace proposals which Mr. Balcescu, the representative of the Rumanian emigration, brought to us on the part of the respected Hungarian government, we must express our regrets that in the present circumstances we cannot negotiate on the subject of re-establishment of peace with our Hungarian brethren, the circumstances being very critical... Nevertheless, to show the brotherly sentiments which we entertain towards the Hungarian nation, we have decided, on the basis of all the battles as regards the Hungarian troops, that we will remain neutral.*" But at the end of the fatal month is Világos: (the surrender of the Hungarian armies to the Russian army.) Balcescu and Kossuth in exile. Both drew the final conclusions far from their homelands.

The former writes Ghica: "*My heart breaks to see the poor Hungarians!*" Again in 1850: "*Austria has long ago completely realized how great a strength and power is*

national allegiance, and while the Hungarian government exhibited a decidedly rejecting attitude, Austria promised and gave. This was the lure." On the same subject in his Parisian lecture of 1851: *"It is true and I saw it myself with shame, that the Rumanians fought under a flag of the most vile and merciless tyranny."* (I don't know whether the Croatian historians ever perceived this in connection with the part of Jellasic? If so, did they have the courage to write it down?) And finally in 1852: *"A nationality — be that ever so small — must be respected because it has the sacred right to live on the land on which it resides, and this natural right overrides any historical right", "we must proclaim common freedom, that is, equality for individuals and nationalities and hereby strive for harmony."* (Quoting Lajos Demény: The Legacy of Balcescu, "A Hét", Bucharest, Nov. 25, 1977.) This brave young apostle of the common Hungarian-Rumanian fate died of lung disease in 1852 at the age of 33, in Sicilian exile. His national legacy was slowly forgotten or falsified by the new generation of French-oriented Rumanian politicians, in the same manner as the milestones of Kossuth's political development the nationality laws or the progressive concept of the Danube Confederation, were not incorporated in our statehood by the Compromise of 1867 and the second liberal generation. However, this is not the Rumanians' problem but ours. According to the dictates of fate, the Rumanians must return to the spirit of Balescu (not only the Transylvanian Hungarians, as evidenced by the writing of Károly Demény). The realization of his legacy is a historical precept and the only possibility for solving their dilemma. Not the attempt at Rumanization.

The Csángos have been living in Moldavia for perhaps thousands of years, as descendants of the "Dentu-Magyars". and the Rumanians have been in Transylvania since the 13th century and have not lost their nationality. The first Rumanian imperium during the years 1918—1940 repaid every rightful and alleged injury to the Hungarian people who, in similar manner during 800 years could have settled the Rumanian question once and for all. But they did not do it, nor intend to, and they never employed such consistent harsh measures against the Rumanians as the ones by which the Hungarians lived and live today. Let the endless circle of hatred finally be at an end. Let the scales fall from your eyes. Chauvinistic Rumanian politics cannot exist in this century in the midst of Russians, Ukrainians, Bulgarians, Serbs, and a strong, almost homogeneous state of Hungary. Therefore the Transylvanian question must be solved honestly, in an up-to-date manner, in the spirit of human rights and equality of nations; in the spirit of Kossuth and Balcescu, or else Rumania will perish.

The great Rumanian dreams are over. They are alone too. In vain do they seek, with exemplary courage and skill, the helping hand of the Far West and Far East. The hands are perhaps ready to help but the distance makes the intent hopeless. The answer to the Rumanian dilemma can only be a reconciliation with the Hungarian people, as was formulated by Balcescu and Kossuth. Then help does not have to be sought in delusive distance. Mihály Vitéz (Mihaiu Viteazul), voivode of Havas-elve (Wallachia) (of whom Balcescu wrote his best essay), and István Nagy (Stefan cel Mare), voivode of Moldovia, asked for and received help from the Hungar-

ians when the Turks came; most of the time in a battle-deciding manner. Nevertheless, one thing must be acknowledged by every sensible Rumanian, leader and followers alike: We cannot endure the oppression, persecutinn, and execution of our brethren. We will not stand for our blood to come to the fate of the North-American Indians. The first step forward proof of the Rumanian realization and honesty must be the emancipation of the Hungarian nationality. Present-day Hungary does this with her 1.5 percent non-Hungarian speaking minorities — therefore we can expect the same. Until Rumania offers proof instead of words, she cannot expect us to understand her dilemma, much less view it with sympathy. Until then we can only be dispassionate spectators of how her problems are forcing her to the chasm.

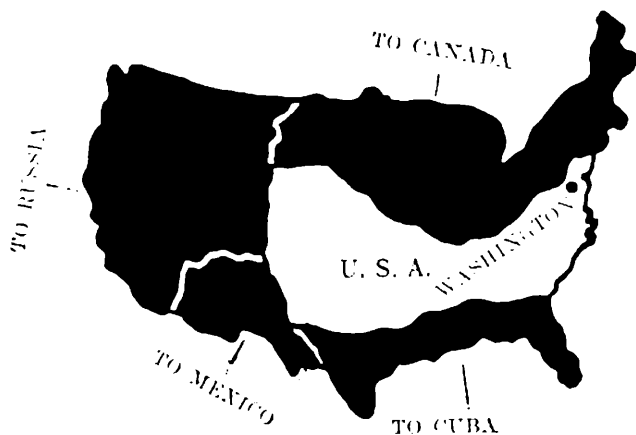
What then are the Hungarian tasks? I will briefly summarize what I have spoken orally or wrote in my writings. Everyone should carry out his responsibilities within the realm of his own possibilities. Hungary should strengthen her official inquiries into the fate of our separated brothers. In this she can count on the support of every Hungarian around the world, because this is the question on which the Hungarian public opinion is wondrously united. The Hungarian government must especially watch Transylvania, where the lives of our Transylvanian and Rumanian Hungarian brothers are among the harshest in all the lands of the earth.

Our free and independent Hungarians can take one of two roads: Those who have up to now done so, must try with the American and other official circles, no matter how little or disappointing the results. After all, a raindrop can hollow out a rock. This is why an intel-

lectually united front is important; nuances of ideology can only be interesting to us and not to foreigners; so let us not wash our dirty laundry in public. Because people are better than their governments, we must continue to inundate the American public with the complaints of our minorities. After all, America is responsible for the loss of peace after both World Wars. After the first, Wilson yielded to the French, and during the Second, Roosevelt and his descendants capitulated to the Russians.

The second possibility is: finding new roads, revealing our brethrens' situation to the Eastern and African people and asking for their mediatory assistance. This is the least trodded road for our emigrants, but we must try it, it cannot be less successful than the Western, but perhaps more so. This is our responsibility, because we are free to speak, not like our brothers forced into minority.

How the territory of the UNITED STATES OF AMERICA would look if she were divided with the merciless cruelty of TRIANON:

Would not also her slogan be the same as that of dismembered HUNGARY?

TÖRTÉNELMI, NEMZETISÉGI, VAGY EMBERI JOGOK?

*"Építésre készen a kövünk
Nagyot építeni mégis mi jövünk."*

Ady

A trianoni békeparancs feldúlta Közép-Európát (1920. jún. 4.). Feldarabolta a történelmi Magyarországot, a Kárpát medence legtökéletesebb tájegységét, a magyar nemzet több, mint tizenkét százados államát, a hun- és avar birodalmak jogutódját. Az ötfelé darabolt ország-részeket kiszolgáltatták az ú.n. "utódállamoknak"; olyan népeknek, melyek soha önálló államot nem alkottak hazánk területén (csehek, szlovákok, szerbek, románok, osztrákok és lengyelek) és a történelem viharait a mi katonai hatalmunk védőpajzsa alatt, vagy azzal karöltve vészelték át. A trianoni igazságtalan ítélet szinte példanélküli a történelemben, bár Lengyelország háromszor lett teljesen felosztva a környező nagyhatalmak között és Macedónia ma is a volt államok listáján van, görög, bolgár és szerb "utódállamok" között széttörve. Magyarországot hamis jogcímek ürügyén csonkították meg! Ezek: nemzetiségi elnyomás, az idegen fajú népek többsége, a világháború kirobbantása. Az első vád teljesen hazug. Maga a tény, hogy a nemzetiségek millió számra éltek községeinkben a békekötés idején, önálló egyházai, templomaik, iskoláik, saját vezetőik, közép osztályuk védőszárnyai alatt, élő cáfolata az elnyomásnak, erőszakos asszimilálásnak. A mindenkori társadalmi és politikai gyakorlat, az uralkodó európai szellem és államvezetési divat ugyanaz volt a többségi nép és a nemze-

tiségek számára. A magyar jobbágnak nem volt jobb helyzete, mint a románnak, de az utóbbi sokkal emberibb módon élhetett Erdélyben, mint saját bojárjainak a jármában a Kárpátokon túl! Amíg a nemesség volt a politikai nemzet, a német, szlovák, román vagy délszláv eredetűek előtt nyitva volt minden életpálya és ugyanannyi joga és kötelessége volt, mint az ősfoglaló, államalkotó magyar nemesnek! Akkor az volt a korszellem és állami gyakorlat Európában. Történelem-ellenes a XVIII. századig lefolyt idők dolgában a XIX. és XX. század szellemében ítélni!

Az is hamis adat (pedig perdöntő volt Trianon ürügyei között), hogy a magyarság számbelileg kisebbség volt saját országában. Ez így egyáltalán nem igaz! Még 1918-ban is, tehát a háborúvég és az idegen hadseregek betörése idején, melyek a Károlyi-kormány esztelen rendelkezései folytán lefegyverzett Magyarországot minden oldalról, szinte ellenállás nélkül előzönlítették és az Antant rendelkezése értelmében birtokba vették, a lakosság 51 százaléka magyar volt (lásd az 1910-es népszámlálást!). Horvátországot nem számítjuk a népességbe, mert mint a Szent Korona országai, Dalmáciával és Szlavóniával együtt csak különleges közjogi kapcsolatban állott Magyarországgal. Természetesen ez így is végzetes esés a középkori helyzethez képest, amikor 80-90 százalék körül volt a magyarság arányszáma! De az egyes nemzetiségek és a magyarság számát összehasonlítva 1918-ban, az eredmény mindenkit meggyőz a vádak hamisságáról! Például a 10 millió magyarral szemben a szlovákok száma 1.5 millió volt 1910-ben,

A románok száma ugyanakkor 2.8 millió, a németeké 1.5 millió, a ruténeké 800 ezer, szerb 500 ezer, horvát 500 ezer és félmillió más. A tulajdonképeni

Nagy-Magyarországban a magyarság abszolút többségben volt az összes nemzetiségekkel szemben. A relatív többség 70—96 százalékig terjedt az egyes népcsoportokhoz viszonyítva! Tehát a második trianoni vádpont is hamis!

A harmadik érv, a háborús bűnösség ugyanolyan tartathatlan, mint a két előbbi. Ma az első világháború okai tisztán állanak a világ közvéleménye előtt. (l.: Leo Vagliani: *La Dissoluzione dell' Austria-Ungheria*, 1966, Milano; angol fordításban: *The End of the Austro-Hungarian Empire*). Magyarország akkori miniszterelnökének, gróf Tisza Istvánnak szerepe világos és tiszta; ellenezte a háborút, az olasz igények kielégítését ajánlotta, de leszavazták a koronatanácsban. IV. Károly király külön békét kezdeményezett 1917-ben; Károlyi Mihály miniszterelnök a wilsoni elvekben, majd a balkáni francia haderők főparancsnokának kijelentésében bízva, aki a demarkációs vonalig való katonai kiűritést rendelt el a belgrádi fegyverszünet megkötésekor, a magyar közigazgatás fenntartásával: "A végleges rendezés a békekonferencia feladata, ahol Károlyinak, mint Antant-barátnak jó kilátásai lehetnek". Persze ez a francia kétértelműség: Ugyanis Franciaország 1916-ban a bukaresti titkos szerződésben biztosította Erdély birtokát egészen a Tiszáig, ha Románia összes erőivel megtámadja Magyarországot és ezzel ellenséges csapatokat von el a különböző arcvonalakról, főleg a nyugati frontról, ahol a 2. marnei csata halálos fenyegetése kezdett kibontakozni. A védtelenül hagyott Erdélybe a történelmi határ egész hosszában több helyen behatolt a román királyi hadsereg és szinte akadály nélkül haladt nyugat felé. A frontokról sebtében kivont veteránokkal, bajor hegyivadászokkal Falkenhayn tábornagy (volt német

vezérkari főnök) parancsnoksága alatt megindult a német-magyar ellenlökés, mely Bukarest és majdnem egész Románia elfoglalásával végződött. Csak a cári orosz hadsereg (Brussilov tábornok) támogatásával bírtak a megvert román hadsereg maradványai az ojtozi szoros-tól észak-keletre húzódó frontszakaszon megkapaszkodni. **1918 őszén a bukaresti békével, Románia az Antantnak tett szerződéses ígéretét megszegve, különbékét kötött a Központi Hatalmakkal és kivált az I. világháborúból.**

A hármás árulást elkövető románoknak (A Központi hatalmak 1916, az Antant 1918 és Oroszország, Besszarábia bekebelezése, 1918, a bukaresti békével) a háború végén nem volt nagy becsületük a nyugati hatalmak előtt. Volt szövetségesei lenézték, megvetették őket, mert nem tartottak ki mellettük és úgy látszott, hogy a bukaresti béke megsemmisítette a titkos szerződés mézes madzagját, Erdély birtoklását.

Továbbá a francia marsallnak, Franchet d'Esperaynek leghőbb vágya az volt, hogy a Balkánról előretörve **Berlin** elfoglalásával ő adja meg a kegyelemdőfést a német hadseregnek. Ezért végtelenül fontos volt számára, hogy a Románián keresztül teljes érintetlenségében visszavonuló Mackensen-hadsereg ne jusson vissza Németország védelmére, hanem a magyar fegyverszünet értelmében Magyarországon lefegyverezék és internálják őket. Ez így is történt. Közben azonban november elején a nyugati front is összeomlott, fegyverszünet következett, s ezzel Franchet d'Esperay tábornagy álma, háborúdöntő szerepéről, meghiusult. De megmaradt neki a megvetett volt szövetséges, Románia, amint területéről visszavonuló magyar és német csapatok után lopakodva ismét behatolt Erdélybe, majd újból

hadat üzent Magyarországnak. És még így sem sikerült volna a békekötésen Erdélyt megtartania, ha a Kun Béla-féle államcsíny nem következik be 1919 márciusában. Erre kapta az ujdonsült szövetséges az Antant felhatalmazását (a csehekkel és szerbekkel együtt), hogy törjék le a Tanács Köztársaságot, mielőtt egész Közép-Európa és Németország bolsevizálása megtörténik. (25 év múlva pont az ellenkezőjét tették Yaltában.) Nem akarok nemzeti életünk legmélyebb pontján időzni tovább (lásd idevágó tanulmányomat: "Történelmi államunk, Nagy-Magyarország romlása", Szittyakürt, IX. évf. 4. sz.).

Ennyit a háborús bűnösség tarthatatlan, igaztalan vádjáról és a trianoni béke előzményeiről. Ugyanakkor azonban meg kell állapítanunk az Antant felelősségét is, még a magyarországi szovjet államcsíny miatt is, mert "jaj a veszteseknek" szellemében, kétségbeejtő helyzetbe hozták az egész nemzetet, kiszolgáltatva lefegyverzett országunkat a minden oldalról támadó kis sakáloknak. Magáról a békéről csak annyit, hogy embertelen, igazságtalan és korlátoltan rövidlátó rendelkezései dacára, a szerződések (békés) megváltoztatásának lehetőségét kilátásba helyezte és a kisebbségek jogainak nemzetközi védelmét biztosította a Népszövetségen keresztül. Ez nagyon lényeges intézkedés volt. Ennek nyomát sem találjuk a II. világháborút lezáró párizsi békében (1947).

Ez a trianoni diktátum összes hibáit (melyek végső elemzésben az új háborúhoz vezettek) megismételve, a nemzeti kisebbségek intézményes, nemzetközi védelméről nem gondoskodott. Sőt! Az "utódállamok" hatáskörébe utalva a nemzetiségi kérdést, államalkotó őslakó népünk a román, csehszlovák és délszláv sovíniszta-kommunista államok olvasztó kemencéjében léteért.

fennmaradásáért és műveltségéért szinte magárahagyatva küzd, elidegenített szülőföldjén. A legerélyesebben kell a külföldi szabad magyarságnak a párizsi szerződések revízióját követelnie, bár a békepontok szerint ez tilos! Értsük meg, hogy nekünk nem elég az emberi jogokért való küzdelem, a helsinki, belgrádi, vagy majdan a madridi határozatok! Hiába biztosítja a román alkotmány az emberi jogokat, ha a nemzeti-kommunista oláh kormány kiemeli Kis Pistát Székelyudvarhelyről, vagy Bánffyhungyadról és elküldi Dobrudzsába, vagy Olténiába, hogy ott gyakorolja mesterségét és élje emberi jogait! Helyette pedig Nicolai Lupescut viszi a magyar városba, vagy a Székelyföldre, hogy ott a románok kiváltságait és elsőosztályú állampolgári státusát élvezze! Ez a gyakorlat az erdélyi magyar nemzetiség számára nem nulla, hanem annál is kevesebb negatív érték; kár és veszteség. Ha a magyar-román határszélre a Kárpátokon túlról telepítenek hegyi oláhokat, a szatmári deportált németek helyébe moldvai románokat ültettek (nem csángókat), akkor ez népellenes bűn, tehát mint genocídiumot kell az ENSZ, a hágai nemzetközi bíróság és a világ közvéleménye elé tárni, sürgős változást követelve.

Nem kell szégyelnünk a határkérdés megbolygatását sem. Hiszen éppen egy területi változás lehetőségét akarták elvenni a cseh és szlovák sovinszták, amikor csallóközi magyar tömegeinket deportálták, "reszlovákizálták" és lakosságot akartak cserélni, hogy a néprajzi határt megszüntessék tót telepítéssel. A román kormány törekvései ugyanezt célozzák, vagyis évezredek néprajzi viszonyokat akarnak önkényesen megváltoztatni. Igenis, határkiigazítások kellenek ott, ahol a magyarság egy tömbben lett botorul idegen uralom alá hajtva, már másodízben két emberöltőn belül. Először

nyugati elvakultság, másodszor nyugati impotencia következtében! De hogyan követeljünk területi engedményeket, ha a hivatalos magyar kormány nem kéri, vagy esetleg nem is akarja elfogadni azokat? Ha Amerika és a Szovjet, e két fő-nagyhatalom a békeszerződés rendelkezéseinek megváltoztathatatlansága alapján áll? De a történelem nem ismeri az "örök" szót! Nem szemlélhetjük-e napjainkban, hogy a bulgáriai macedónok Moszkvától "szabad utat" kaptak az 1913-ban megszűnt Macedónia feltámasztására, tehát Jugoszlávia keleti felének lerepesztésére? Csak az veszik el végérvényesen, amiről önként lemondunk! És ha szemére vetjük az orosz megszállás alatti magyar kormánynak, hogy semmit sem tesz elrabolt területeinkért, idegen sovinszta rendszerek alatt kínlódó nemzettestvéreinkért, nem sokkal súlyosabb-e egyes, nyugati szabadságban élő magyarjaink közömbössége népünk egyik legsúlyosabb sorsproblémájával szemben? Hány szabadföldi magyar egyesület, egyház, szervezet emlékezik meg a trianoni és a még súlyosabb párizsi béke évfordulójáról? Hány "Magyar Ház" ereszti félárbócra a nemzeti színeket és vonja föl a gyászlobogót? Nem történt-e meg a közelmúltban, hogy egy nagy nevű északamerikai testület nem engedett kiállítani magyar történelmi képeket a legrégibb kortól az 56-os forradalomig? Pecsovicso, álszemérmesek, szégyenkezők és gyávák ne legyenek emigráns magyar vezetők, főleg, ha hiányzik belőlük teljesen, még a szikrája is a nemzeti öntudatnak. Azt várjuk, hogy a románok, vagy a csehek tiltakozzanak a trianoni, vagy a párizsi békék ellen?

Meg kell értenie mindenkinek, hogy mi magyarok nem szándékozunk igazságtalanságot elkövetni más népekkel szemben, de ugyanezt a tisztességes bánás-

módot követeljük a mieink számára is! Egyik nagyhatalomnak sincs joga más országát felszabdalni, népét szétszórni, megsemmisíteni. A mai Magyarország, sok hibája mellett, a legnagyobbvonalúban bánik kisebbségeivel. Viszonosságot kellene követelnie, de nem kezdeményez semmit, csak amit Moszkvában engedélyeznek. Mi, szabadon élő magyarok a magyar kérdés korszerű megoldását követelhetjük, igazságos közép-európai rendezés keretében, mert ránk nem tehet hangfogót a szovjet főnökség, az Új Magyarország és Közép-Európa a történelmi jogok, a nemzetiségi elv és az emberi jogok szintéziséből, egyeztetéséből fog megszületni. Ez geopolitikai szükségesség, sőt parancs.

Büszkén mondhatjuk, hogy nagy történelmi alakjaink, államférfiaink, a magyar szellem hatalmas képviselői letették az alapkövet ehhez a megújhodott Magyarországhoz, az új Közép-Európához. Ezt várjuk a velünk élt és ma is együtt élő nemzetektől, hogy ők is tegyenek egy lépést, egy gesztust a Széchenyi, Wesselényi, Kossuth, Jókai, Mocsáry, Ady, József Attila és Jakabffy Elemér által mutatott irányba, s akkor megszületik annyi véres vajúdás után a közép-európai népek békéje. Addig is azonban teljes szabadságot és egyenlőséget erdélyi, felvidéki, délvidéki és nyugatmagyarországi testvéreinknek.

ETHNIC MINORITY RIGHTS, OR HUMAN RIGHTS.

It was in 1920 that the more than a thousand year old Hungarian Kingdom was subject to the mutilations of the Trianon peace treaties, and again later in 1947 by the Paris treaties.

The conditions of the former were so shameful, that the Senate of the United States of America refused its ratification and a separate peace agreement was concluded between the USA and Hungary in 1922.

Unfortunately, the Paris treaties were prepared with the collaboration of America and the other allied powers (although dictated mainly by the Soviets) so this document repeated the old mistakes of the Treaties of Trianon, but without any international guarantee for the rights of the ethnic minorities. Five million Hungarians were left at the mercy of the "Successor States." The pressure of these socialist republics, such as Rumania and Czechoslovakia, applied by their Chauvinistic National-Communist governments to assimilate the autochthonous Hungarian ethnic groups, assumed extreme proportions since 1945, and is still increasing at the present time.

The guarantee of human rights by the constitution of these states, or by international covenants, (Helsinki, Belgrade, Madrid) is no protection for the Minorities, because the regime has absolute control over the implementation of the law (by secret directions!) and the ethnic question is regarded by the administration as an internal affair of the state. There is absolutely no constant international organization like the (albeit impotent) League of Nations was, nor a permanent forum such as Geneva was, created for, among other things, the super-

vision of treatment of the minorities after World War I. On the contrary, the successor states prevent, suppress, punish anybody who tries to bring their ethnic problems before the public opinion of the country, or the world (e.g. Károly Király and Miklós Duray). These are the consequences of the terrible mistakes of the peacemakers and demonstrate their superficial and biased approach to the minority question. Their unpardonable attitude made the Paris treaties even more inferior to the unjust peace of Versailles and Trianon (the real cause of World War II!).

For instance, in Rumania the authorities geographically dislocate a Hungarian person, transferring him from his ancestral, native environment in Transylvania, to a remote area of Old-Rumania, where he or she, left alone in an enormous sea of Rumanians, will be deprived of all his ethnic culture, schools and church, and thus of all his minority rights! This is a tricky policy of forced assimilation which exists today in Transylvania, a real shame in the 20th century. At the same time, Rumanians are transferred by the authorities into the predominantly Hungarian ethnic communities and districts, to loosen up, or change the population profiles established through twelve hundred years, from the 9th to the 20th centuries. The same applies to other minorities and countries in the Carpatho-Danubian region behind the Iron Curtain.

Thus the revision of the Paris treaties is imperative. A new order has to be established in Central Europe, under international control and supervision based on the amalgamation of historical, ethnic, and human rights. However, until the dawn of this new era arrives, we demand equal rights, opportunities and treatment for the millions of Hungarians (and other minorities) who were

placed against their will, consent and the right of self-determination, under the rule of chauvinistic National Communist regimes, and are degraded to second class citizens in their native land. The Western Powers cannot escape responsibility for the present tragic state of affairs. This is especially true for the USA, because the present situation is mainly the consequence of the acquiescence to Soviet intransigence and the pre-Stalin stance of the late President Roosevelt at Yalta, in March 1945, resulting in the Communist domination of the Eastern half of Europe.

Recommended Readings:

United States: Treaties of Peace with Italy, Bulgaria, Hungary, Rumania and Finland. Washington, D.C., 1947. Publ. 2743.

TRANSYLVANIA AND THE HUNGARIAN- RUMANIAN PROBLEM

The Danubian Press, Astor, 1980.

Ady Endre szülőháza Érmindszenten

ERDÉLY ÜGYE ÉS A KANADAI PÉLDA

A kis erdélyi fejedelemség 1562 és 1572 között a tor-dai és megyesi országgyűléseken példát mutatott az egész akkori világnak. Ugyanis a székely, magyar és szász rendek törvénybe iktatták a lelkiismereti szabad-ságot, a négy vallás egyenlőségét Erdélyben. Ez a csele-kedet a magyar türelmesség elévülhetetlen történelmi bizonyítéka. Még a sokszor cinikus Szekfű Gyula is lelkesen ír ezekről az eseményekről: "...magában véve is soha nem látott jelenség az akkori európai történelem-ben, úttörő kezdeményezés, mely anticipálja a későbbi fejlődést... Erdélyország ezt a fejlődést korábban kezdte meg"...

Ma Kanadának jutott hasonló szerep. Új hazánk példát mutat a francia nemzetiségi kérdés korszerű megoldásában, vagy legalább is a megoldás megkísérlé-sében. Sokan, még magyarok is értetlenül, sőt ellensége-sen szemlélik a kanadai franciák nemzetiségi törekvéseit. Pedig mennyi hasonlóság van Erdély és Quebec között! Nem földrajzi, hanem történelmi analógiákra gondolok elsősorban: hisz Kanada akkora, mint Európa az Uralig és ebben a nagy térben Quebec tartomány határai az Egyesült Államoktól a 60. foktól majdnem az északi sarkkörig terjednek. Területe pedig egyharmaddal na-gyobb a történelmi Magyarország 300 ezer négyzetkilo-méterénél. Ha nagyságra nem is mérhető össze a mai Magyarországgal, vagy Erdéllyel, annál feltűnőbb a történelmi sors hasonlósága.

A franciák, akárcsak a magyarok Erdélyben, ósfog-lalók voltak Kanadában, félezredév fázis különbséggel. Ők voltak az európaiak közül az első — és két századon át egyedüli urai ennek a földnek: "Új Franciaor-

szágnak", sőt a kontinensnek is, mert St. Louisig gyarmatosították a Mississippi mentét. De az Utrechti Béke 1713-ban, Újfundland, a Hudson-öböl környéke és Akádia leadására kényszerítette Franciaországot. Ez a tragikus dátum volt a Szatmári Békekötés éve is, Rákóczi Ferenc szabadságharcának záró akkordja. Ezzel megszűnt az általa felújított erdélyi fejedelemség is és megtörtént a "kis haza", Erdély bekebelezése a Habsburg örökös tartományok közé. Az Újvilág francia gyarmatainak elvesztése is bekövetkezett további ötven év múlva, a hétéves háború végén, amikor az angolok kezére kerültek az 1731 után még megmaradt birtokaik. Nem kívánunk részletesen végig menni a kanadai történelmen. Két fontos eseményt említünk csupán. Az egyik az Észak Amerikai Egyesült Államok megalakulása (1786), mely határt szabott a további francia és angol terjeszkedésnek dél felé. A másik a Kanadai Birodalom (Dominion of Canada) megalakulása (1867) az angol parlament által adott alkotmány "British North American Act" és az angol király fennhatósága alatt. Ez az alaptörvény, a kanadai tartományok egyesülésében, teljes egyenlőséget biztosított a francia Quebecnek, **papirnn**, és egyúttal erős befolyást a birodalmi politikában. A francia nemzetiség lett a kanadai nagypolitikában a mérleg nyelve, mert egységesen érvényesíthette akarátát, legalábbis a szavazó urnáknál.

Időzzünk kissé az 1867-es évszámnál, mely azonos az osztrák-magyar kiegyezés dátumával: ez Erdély visszacsatolásának esztendeje, tehát az 1848-as Únió helyreállítása, de ugyanakkor elvesztésének kezdete is. Az Erdély—Quebec történelmi analógia itt elválik egymástól. Mert bár az északamerikai francia birodalom szétomlott a világhatalmi változásokkal, Quebec parasztsága

megkapaszkodott a rögben, a népes családban, egyházában: és míg mi a biológiai és politikai csatát elvesztettük Erdélyben, ők megnyerték Kanadában. Állták a versenyt az állandó bevándorlással és asszimilálással növekvő angolszász uralkodó nemzettel szemben. A kanadai francia családok 8—9 gyermekes átlagával nyerték meg ezt a harcot. Montréal a második legnagyobb francia város Párizs után és az elmúlt száz évben már két francia miniszterelnöke is volt Kanadának, számtalan minisztere, tábornoka, egyetemi tanárai, nemcsak saját provinciájában, hanem a birodalom szélében, hosszában. Napjainkban pedig a teljes egyenjogúságot is sikerült kivívniuk a kanadai francia politikusoknak. Ma egy quebeci lázadás (FLQ - "Quebec Felszabadítási Arcvonal") majd az elszakadást, "Független Quebecet" célzó, de sikertelen népszavazás után (1980) a francia nyelv hivatalos bevezetésével a birodalom kétnyelvű lett a törvényhozásban, kormányzásban, igazságszolgáltatásban, a közoktatásban, tehát a modern élet majdnem minden területén.

Ma tehát Kanada kétnyelvű, két ősfoglaló, vezető nemzettel, angollal és franciával. A harc, amely 1713 után is véresen vagy vértelenül szakadatlanul dúlt a kanadai-francia nép jogaiért, anyanyelvének használatáért, kultúrájáért, teljes egyenjogúságáért, önálló tartományi kormányzásáért, győzelemmel végződött. Sőt a francia nyomás ellensúlyzására, a többi nemzetiség is némileg hasonló jogokat kapott. Nem kétséges, hogy a francia sikerek katalizálták a mai "multi-kulturális" kanadai gyakorlatot, mely megengedi, sőt elősegíti a bevándorlók nemzeti műveltségének megőrzését és folytatását.

Ez az, amit hangsúlyoznunk kell az egész világ előtt:

ime a kanadai példa. Magyarázatképpen azonban a nagypolitikát is figyelembe kell vennünk: főleg az "Antant", majd a "Társult Nemzetek" szövetségében végigharcolt két világháborút. Ezek után nem lehetett a kanadai-franciákat másodrangú állampolgárokként kezelni. Ami nekik szabadságot, nekünk kétszeres Trianont, országcsonkítást és nemzettestvéreink millióinak szabadságot hozott. A kanadai példát látva felsóhajtunk: Bár már itt tartanánk Erdélyben is és a többi ősi földünkön, hogy végre egyenjogúak lennénk az általunk századokon át megtúrt, megvédett, de angol, francia és végül szovjetorosz segítséggel fölénk rendelt, rajtunk regnáló román, cseh és szlovák, szerb és horvát nemzetiségekkel. Városaink, nem úgy mint Montréal és a többi francia alapítású kanadai város — az erőszakos elidegenítés áldozatai. Kolozsvár, melynek az 1910-es népszámlálás szerint, csak 5 százaléka volt román (a hozzáépült román falu, Kolozsmonostor miatt), ma közel 70 százalékos román többségű; és ma nem is engednek magyarokat letelepedni Erdély ősi fővárosába! Ma Kanadában még a kínai városnegyedekben is kínaiul vannak az utca nevek kiírva és franciául Quebecben. Minimális követelésünk tehát Erdélyben a háromnyelvűség (magyar, román és német) feliratokban, hivatalokban, bíróságokon, közlekedésben, de főleg az oktatásban kívánjuk az anyanyelv és nemzeti kultúra teljes szabadságát! A kanadai példára, mint mai, korszerű megoldásra hivatkozva olyan középeurópai rendezést kérünk az Egyesült Nemzetek fórumán, mely az ott élő nemzetek teljes egyenlőség mellett az egyéni és a történelmi jogok összhangjában, minden népnek kulturális és politikai szabadságot biztosít. Ne lehessen tovább a Kárpát-medence és a Balkán a Nagyhatalmak játékszere.

de egyúttal egy újabb világháború tűzfészke. Tessék hirdetni és követni a kanadai példát, a különböző nemzetiségek együttélésének XX. századi megoldását.

...

De ugyanakkor az árnyoldalakra is rá kell mutatnunk és felemelni intő szavunkat. Ezt tapasztalatból tesszük: saját és sok millió testvérünk bőrén, életében szerzett évtizedes rossz tapasztalataink alapján. Quebecben sovinszta hangok és megnyilvánulások is észlelhetők. Bár Chauvin francia volt, a róla elnevezett túlzó, elferdült nacionalizmus maradjon csak a XIX. század süllyesztőjében.

Ez mérgezte meg az Osztrák-Magyar Monarchia légkörét, de ez az "utódállamok" politikáját is (revánsot venni, visszaadni, megbosszulni az elszenvedett, vagy mondva csinált sérelmeket) az első, majd a kommunizmussal súlyosbított második világháború után. Közel öt millió magyar eredetű állampolgár érzi ezt nap-nap után, amióta a párizsi békében (1947 febr. 10) ismét oda-dobták őket Romániának, Csehszlovákiának, Ausztriának és Jugoszláviának minden nemzetközi védelem és szankciók nélkül. Ettől a gyakorlattól óvjuk a quebeci politikusokat, mert sovinizmussal nem szabad a szép kanadai példát, a francia nemzetiség szabadságát, a korszerű, nagyvonalú "multikulturális" politikát beszennyezni. Ezt az Erdély-Quebec történelmi analógia jogán mondjuk és a XIX. század nagy magyar szabadságharcosának, Kossuth Lajosnak lelki és politikai fejlődésével illusztráljuk. Ő nem az emigrációban, nem a vereség után lett a nemzetiségi kérdés megoldásának máig utól nem ért teoretikusa, mint azt egyesek (Jászi, Károlyi Mihály) állítják. Nem a "Dunai Konföderáció" tervre gondolok (1862). Kossuth még az intranzigens magyar

álláspontot képviseli a horvátokkal szemben. 1847—48-ban, de már 1849 nyarán megkötötte Balcescu havasalföldi román történész közvetítésével a magyar-román megbékülést, amit a külügyminiszter, gróf Batthány Tivadar és a kormányzó, Kossuth Lajos írtak alá a magyar kormány részéről. Ez az okmány teljes szabadságot biztosít az erdélyi román nemzetiségnek, amit az 1849. július 21-i szegedi országgyűlés a többi népcsaládokra is kiterjedőleg törvénybe iktatott, mint a világ első, legszabadelvűbb kisebbségi politikáját.

Sajnos a cári orosz hadsereg és az osztrák reakció eltiporta Magyarország szabadságát és vele együtt ezeket a korszakalkotó törvényeket. Itt az ideje, hogy erről emlékeztessük a világot és Kossuth későbbi, emigrációs kezdeményezéseiről. Új alkotmány tervezetét törökországi internáltsága alatt készíti a szegedi törvények szellemében, és ezt vettíti át Közép Európára a "Dunai Konföderáció" tervezetében (1862), mely aktuálisabb, mint valaha. 1918 óta nincs rend és béke a Kárpát—Duna tájon. Hulljon le a hályog végre a nyugati és keleti szemekről és lássunk korszerű megoldást Közép Európában, úgy, amint azt ma Kanadában csinálják.

THE TRANSYLVANIAN PROBLEM AND THE CANADIAN SOLUTION

The small Hungarian Principality of Transylvania set an example by her liberal legislation codifying the freedom of religion in the 16th century (1564—1572), an era of great religious intolerance. This was really the continuation of an old Hungarian tradition, going back at least to the 9th — 12th centuries, when various ethnic groups were allowed to settle and coexist in Hungary, especially in the Eastern Region, called Transylvania in Latin (meaning the Land beyond the Forest: "Erdély" in Hungarian). Since the foundation of Hungary (896) the various parts of the large country were administered regionally, due to geographical, ethnical, political and strategic considerations. This wise policy was transferred to the spiritual field at the end of the 16th century with the declaration of the rights of the individuals to choose between the "accepted" Christian religions (Catholic, Evangelist (Lutheranian), Presbyterian (Calvin) and Unitarian (founded in Transylvania by Ferenc Dávid, a Hungarian preacher); the latter being the religion of the Reigning Princes as well. Other religions were tolerated. The laws regulating the freedom of conscience were confirmed by the representatives of the ruling classes of the three Transylvanian Nations (Hungarian Nobility of the Székelys (a privileged Hungarian -speaking clan, the guardians of the North-Eastern frontiers) and the Saxon Burghers of Transylvania (founders of fortified cities on the South-Eastern borders of the country, settled in the 12th century by the Hungarian kings)

This act, the codification of the freedom of religion in 1564—1572 is a timeless historical proof of Hungarian tolerance. Even the rather cynical Historiograph Professor, Gyula Szekfű writes with great enthusiasm

about these events: "This is per se a phenomenon never before seen in the European History of these days: a trailblazing initiative which anticipated the later evolution... the Land of Transylvania earlier began this evolution."

This spirit survived until modern times and made possible in the survival of the various ethnic groups, their language, culture, church and religion in Hungarian Transylvania. Only at the end of the 19th century when Chauvinism was the policy in the European countries, was this harmony disturbed briefly in Hungary as well. But the treatment of the Nationalities by the Hungarian Government never attained the cruelty by the British in Ireland, or by the Prussians and Russians in Poland before World War I. The real ordeal of Transylvania began with the Treaty of Trianon (1920) which severed the millenary ties of this region with Hungary: land and population were transferred under the rule of a new state, Great-Rumania. Here starts the historical and political analogy with Canada. It is a rude awakening of a founding and ruling Nation to become the ruled in her own country. This became the situation in Canada with the English conquest and supremacy. The same fate came over the Hungarians of Transylvania with the hate-inspired dictated peace and Rumanian occupation. The new rulers pursued an oppressive policy against the ethnic minorities, aiming the complete assimilation of Hungarians, Germans, Jews, Serbians, Bulgarians, Gypsies, Ruthenians, Ukrainians, Russians and Turks living in Rumania; in spite of the fact that the new state guaranteeing equal political and cultural rights and treatment of the ethnic groups. This oppressive policy was frustrated by the resistance of the minorities and the forum of the League of Nations soon was loud from the

strident complaints of the Hungarian and other minorities of the Successor States, and the diplomatic memoranda of the government of Hungary. As a result of these actions, partial revision of the anomalies of the Trianon Treaties and frontiers was carried out by international decisions before and during World War II. (1938 and 1940), resulting in some relief of the hardships of the Hungarians who returned to their ancestral country. Not for long, however, because by the Peace Treaties of Paris (1947) following WW II. the same situation was recreated in Central Europe by the restoration of the Successor States and the Trianon-frontiers with five million Hungarians alone, aggravated by mass deportations, murders, prison terms and other blatant injustices. Of course, since the new Treaties, compared to that of Trianon it did not have a special clause on protecting minority rights; thus this very complex and sensitive problem was left in the jurisdiction of the usually hostile states. The Chauvinistic attitude of the Rumanian or Czech and Slovak authorities was multiplied by their programs of socialization, forced bolshevization and the presence of Russian Red Armies in Central and Eastern Europe. The situation in Transylvania today is that of cultural and biological genocide, aiming the elimination of every trace of Hungarian and German ethnicity: the two founding Nations which colonized and civilized this land and the culture and history of this region, which was so long and intimately connected with that of Hungary and the rest of Europe. The present Chauvinistic treatment of the Nationalities in Rumania by the national-communist government is an anachronism at the end of the 20th century, after two bloody World Wars, two Peace Treaties and the liberation of peoples from colonialism by using their rights

and self-determination.

The safeguarding of ethnic existence and rights is a very demanding and difficult problem of our times. Many great Hungarian statesmen of the last century (Wesselényi, Kossuth, Eötvös, etc.) worked on the theoretical basis of the question and proposed just solutions. Their suggestions however were not implemented by the rulers of Hungary, nor by the victors and peace-makers of World War I. and II. The present Hungarian regime has many defects but is excelling in the up-to-date handling of the coexisting ethnic groups. But without any reciprocity from the side of Rumania and Czechoslovakia. We urgently need the help of the Great Powers and the United Nations in finding the solution for this delicate problem and to put an end to the abuse and suffering of millions of our innocent brethren in the "Successor States".

The example of Canada may serve as a model to finding a practical approach. The French Canadians have a centuries old struggle behind them for their rights, as an individual nation and culture although they were the first European settlers of this huge country. This Dominion made a great step forward in recently declaring herself as a bilingual and multicultural state; thus Canada today possesses two equally official languages, English and French, used freely by anyone in this country, for educational or any other purpose. Furthermore, every old or new immigrant, native and aboriginal Canadian is free to use his mother tongue, preserve and develop his ethnic culture and educate the children in his cultural heritage. In contrast to Rumania and Czechoslovakia, there is no discrimination, nor persecution. Indeed, how happy the Hungarians and Germans of Transylvania would be in seeing their ancestral towns and villages with the names

of the localities and streets, the signs of the merchants, offices, etc. also in their own language, or bilingual (as in Canada or Switzerland) not exclusively in Rumanian? Or, if they would be allowed to settle in their historical cities, built, inhabited and defended by them for almost thousand years, which are off limits for them today because the forced Rumanization policy brings and settle masses of Rumanians into the Hungarian and Saxon towns, bringing them from Old-Rumania, from beyond the Carpathian mountains which were the pre-WW I. frontier between Hungary (Transylvania) and the Rumanian Kingdom (Regat); or speak Hungarian in the Tribunals and government offices of their native land? Read their trusted newspapers, journals and books; hear their own radio and watch their own television, without listening to anti-Hungarian slogans and propaganda, ;the way they do today.

Transylvania has been hermetically sealed off from Hungary for 41 years by the National-Communist Rumanian regime. No cultural exchange is permitted, not even scientific literature is allowed to filter in from Hungary. The almost pure Hungarian population of the western border zone is being mixed up with Rumanian newcomers from Old-Rumania, to transform the Trianon and Paris frontiers into ethnic Rumanian borders. In Canadian terms, this would mean that you would not be allowed to cross freely from Quebec to Ontario, or from an American State to the other! (Even with a passport it takes years to visit a relative in Hungary!). The visitors, or visited suffer the harrassments of the ill-famed Secret Police ('Securitate') for alleged subversive activities. As for the dilution of the Hungarian population bordering Hungary, what an outcry, or a "French Revolution" would be caused by a forced official settlement of

English speaking Canadians en masse on the Quebec--Ontario border to Anglicise that region! Yes, this is the situation in Transylvania, seventy years after WW I, which was fought for the liberation of the nationalities, and forty years after WW II, which was declared "for the liberation of small nations".

In our distress we plead to the world for an urgent change! Follow the Canadian solution! Follow the modern Canadian, or the historic Swiss model. Pacify this region: give freedom and equality to all the nationalities living together in Central Europe. Make Transylvania another Switzerland "of the East", a bridge between Hungary and Rumania, instead of a source of incessant controversy. This formation could constitute the basis for a larger Carpatho-Danubian Confederation proposed by Louis Kossuth in 1862. Hungarian-Transylvania made her moral contributions to mankind in 1562 to 1572, by pioneering the enactment of the laws of religious freedom. Today we expect the world to do its duty for Transylvania. At the verge of the 21st century, in our extreme distress and oppression, we ask all the people, Powers great and small, and the organization of the United Nations to look into the Transylvanian Question and to work out a modern solution. Follow the Canadian example!

A NÉMET KISEBBSÉG HELYZETE OLASZORSZÁGBAN

Dél-Tirol egy kies üdülőhelyén, a Dolomitok szívében, Kastelreuthban (olaszul Castelrotto) volt a hírneves Magyar Atletikai Club (MAC) tagjainak évi találkozója. Példás az öreg bajnokok, a magyar sport jeleseinek, a nemzeti válogatott volt erősségeinek összetartása. A világ minden tájáról, így Magyarországról is összejönnek évente, hogy az elmúlt szép és nagy napokról, sikerekről és veszteségekről emlékezzenek.

A MAC tagjait mindig erős nemzeti érzés fűtötte, hogy méltón képviseljék a hazai színeket. Nem voltak azonban sovíniszták, de reakciósook sem, mint ahogy hivatalosan megbélyegezték őket a szovjet hódítás után. Ez csak ürügy volt arra, hogy felszámolják ezt a nemzeti inézményt, vagyonát, székházát, gyönyörű margitszigeti sporttelepét megkaparintsák, elorozzák. Bizony, nem uralkodott antiszociális szellem sorai között. Munkás gyerekek és úrifíúk egyek voltak a salakon, a páston, az uszodában, vagy a klubház terrasán, egy pohár ital mellett. Most öregségükben is ez a magyar szolidaritás uralkodik közöttük, amikor összejönnek, esetleg feleségük, gyermekeik vagy unokáik kíséretében a nagy találkozóra. Ott láttuk Rajcsányit, Gyuriszát, Héczey Lacit, Bejczit, Kánássyt (utoljára, mert hazatérve Kaliforniába, nemrég kaptuk hirtelen hálálának híret), Fiala Ferit (a MAC bajnok vívócsapatának oszlopos tagját, főiskolai világbajnokot, az Új Hídő főszerkesztőjét), Dr. Oláh Dezsőket, az egyesület volt főtitkárát, hogy csak egy párat említsek a kb. 60 résztvevőből. A haza védelmében is hűségesen kivették részüket klubtársaink. Kegyelettel említem az orosz fronton hősi halált halt

barátom, Gömöri-Govrik Elemér hosszútávfutó nevét (azelőtt az egyetemiek, a BEAC versenyzője volt, nagyműveltségű fiatal tanár és költő).

A NEMZETISÉGI KÉRDÉS MEGOLDÁSÁNAK OLASZ MODELLJE

Nekem a régi sporttársak látásán kívül nagy élményem volt a dél-tiroli helyzet tanulmányozása. Milyen nagy változás a negyven évvel azelőttihez képest, amikor mint menekült, Sankt Ulrichban (Ortisei) kötöttem ki családommal egyetemben. Emlékezünk, hogy Hitler és Mussolini között felmerült a félmilliónyi észak-olaszországi németajkú áttelepítésének terve. Azután a II. világháborút követő párizsi béketárgyalásokon (1946) Ausztria kérte Dél-Tirol visszacsatolását, vagyis az 1915 előtti állapot helyreállítását. Jellemző, hogy az osztrákok igényét 150 képviselő támogatta az angol Parlamentben aláírásával. Nem emlékeztek, úgy látszik, a "Londoni Egyezmény"-re (1915. április 28.), mely Itáliának ígérte ugyanezeket a területeket, ha az Antant oldalán belép a világháborúba és megtámadja szövetségeseit?

A Párizs-környéki békék aztán teljesítették ezt az ígéretet. Húsz év múlva azonban az olaszok szénája rosszabbul állott, mint annak idején, főleg a szovjet támogatta jugoszláv követelések miatt (Trieszt, Fiume, Gorizia, Isztria és Dalmácia). Szerencséjére Olaszország megegyezett a konferencián kívül Ausztriával (De Gasperi—Grüber szerződés, 1946. szeptember 6., az olasz és az osztrák miniszterelnök kétnapos találkozásának eredményeként). Ebben az országhatárt változatlanul a Brennerben ismerte el Ausztria, és ezzel szemben Trident és a Felső Etch (Trento és Alto Adige) tájának német nyelvű népessége széleskörű önkormányzatot nyert.

Ezenkívül lépések történtek az 1939-es egyezmény

alapján a Német Birodalomba optált dél-tiroliak állampolgárságának revíziójára. Meg volt tehát a jogi alapja a dél-tiroli kérdés békés, nagyvonalú és korszerű rendezésének; de mégis hosszú időnek kellett ahhoz eltelnie, hogy az elvből valóság legyen. Olasz sovinszták és dél-tiroli (sokszor Ausztriából mozgatott) terroristák hátráltatták az autonómia fejlődését. Ma már szinte tökéletesen működik a dél-tiroli önkormányzat az olasz állam keretében. A tájnak külön tartományi képviselőháza van, melyben számarány szerint vesznek részt a terület nemzetiségei. Ezenkívül a római parlamentben is vannak választott képviselők. A központi kormány nevezi ki a tartomány kormányzóját. Ennek helyettese dél-tiroli. A közigazgatásban a német többségű városok, községek, járások dél-tiroli vezetés alatt állnak és anyanyelvüket használják teljesen szabadon. Feliratok, utca, város és községnevek, a többség szerint csak német, vagy két nyelven, olaszul és németül.

Ezt még komplikálja az is, hogy tulajdonképpen három nyelven beszélnek Dél-Tirol lakói: a fentemlítettékén kívül van az ún. "ladin" ("ladino") a Dolomitok két-három völgyében lakók nyelvjárása, dialektusa, amelynek jogait szintén tiszteletben tartják. Ez főleg a közoktatásban jelent nehézséget. Ugyanis az anyanyelven való tanítás az emberi jogok egyik alaptétele, képzett személyek hiányában még nem valósulhatott meg teljességgel (főleg a "ladinok" között). A helyi és tartományi tisztviselőknél a kétnyelvűség elengedhetetlen követelmény, beleértve a csendőrséget ("carabinieri") is, illetve itt északon szolgáló tagjait az államvédelmi testületnek, szerveknek. Itt is vannak még bajok, meg a középosztály más szektoraiban, mivel a dél-tiroliak főiskolai képzése nem tartott lépést a fejlődéssel és igényekkel. Az utánpótlás részben Ausztriában, az innsbrucki és

más egyetemeken nevelődik és jön vissza a szülőföldre. Ritka tünemény, hogy éppen azért sok állás vár betöltésre Dél-Tirolban vagy ideiglenesen látják el a teendőket. A német nyelvterületen iskoláik (nyolcosztályos elsőfokú és ötosztályos gimnáziumok, liceumok) teljesen németül oktatnak. (A ladinoknál azok dialektusában, mely ősi germán-latin keveréknyelv.) Csak egy óra naponta a kötelező olasz nyelv- és irodalom tanítás. Nem egy bennszülöttel beszélgettem ezzel kapcsolatban. Általában pártolják ezt a megoldást. Erősen turista tudatosak, csak használ nekik, ha olaszul is tudnak. Hisz télen ők a síparadicsom, nyáron pedig a kánikula elől menekülő déliek számára az enyhet adó hegyvidék, teleszórva csinos, barátságos vendégfogadókkal. (A régi olasz nyaralási elv szerint "egy hónap a tengeren, egy hónap a hegyekben" ma érvényesebb, mint valaha.) Német nyelvű rádió Bozen (Bolzano) és Merán (Merano) s más helyekről sugároz. Ezenkívül az osztrák, németországi és az olasz adókat (R.A.I.) foghatják minden korlátozás nélkül. Hasonlóan teljes a kulturális és sajtószabadság. A kapcsolat anyakultúrájukkal élénk.

Beszámolónkban nem maradnánk a valóság talaján, ha nem beszélnénk arról is, hogy nem mindenki elégedett a közjogi helyzettel. Vannak túlzók mindkét oldalon. Bombák robbannak, ha ritkán, de ma is. (Éppen ottjártamkor "véletlen balesetként" önmaga fiatal életét oltotta ki egy "Schütze" (tirol-i vadász) pokolgép készítés közben.)

Az 1984-es évet a Brennertől északra és délre Hofer András emlékének szentelik a tiroliak. Minden német község, az olasz-osztrák határon innen és túl, ünnepli a szabadsághős felleptének 175 éves évfordulóját. Ez jó alkalom a túlzók megnyilatkozására is, hisz Hofer volt az, aki a pozsonyi békével (1805) Bajorországhoz csatolt

Tirolt négy év múlva az újabb francia—osztrák háború alkalmával (1809) rövid időre felszabadítja és ismét egyesíti Ausztriával. Néhány ilyen hang hallható ma is, mindkét oldalon. Mások teljes területi autonómiát akarnának. Itália és Ausztria között egy kis önálló államot. A többség mindkét oldalon belenyugodott a mai helyzetbe. Vagyis az olasz kormány által 1960-ban létrehozott önkormányzati alkotmány rendelkezéseibe. Mantovában, ahol 1810 februárjában az elfogott Hofert a franciák kivégezték, (egy földije árulta el 1500 aranyért a menekült), ma kegyeletes emlékmű áll. Az innsbrucki lövészek ("Tiroler Schützen") országos kapitánya vagy alteregója Bozenben, Hofert tekintik példaképnek és egyesült Tirolról álmodnak. Egy német történész egy gimnázium 80 érettségiző diákját kérdezte meg Bozenben, hogy esetleg népszavazásnál milyen állampolgárságot választana? Közülük hét ingadozott, negyvenhárom Itália, harminc pedig Ausztria mellett döntene.

AZ OLASZ PÉLDA TANULSAGAI

Igen érdekes volt számomra azt látni, hogy egy hatvanmillió lakos felé járó állam nagyvonalúan nem az elidegenítés, felszívás politikáját követi. Épp ellenkezőleg, a békés és szabad együttélést igyekszik megvalósítani az egy százaléknál is kevesebb másnyelvű őslakókkal.

Más írásomban dicsértem a kanadai példát (két hivatalos nyelv és multikulturális nevelés). Az itáliai modell még jobban meggyőzött arról, hogy nem a sovinszta gyakorlatot kell követnünk. Nekünk öt Dél-Tirolunk van. Legtöbbjében mesterségesen megmérgezett helyzet és légkör! Elismerem, hogy nem lehet egy kaptafát használni: egyik modell jó bizonyos helyzetben és csődöt mondhat másban. De két dolgot meg kell szívelelni.

Egyik, hogy az osztrák miniszterelnök Bécsben kijelentette olasz kollégájának, hogy neki kötelessége törődni a dél-tiroli német nemzetiséggel! Ezt Kádár János és uralmi társainak adresszálom. A tizenegy év előtti nemtörődömségük, negatív attitűdjük adott lovat a román nemzeti-kommunista rendszer alá, hogy most már mindent megtehetnek Erdély és Románia magyarjai ellen.

A másik tanulság mindenkinek szól. Csak kölcsönös megértés, jóakarát, egymás megismerése és megbecsülése hozhat korszerű rendezést Közép-Európában! Ez a mi feladatunk, kis népeké, akik csak közösen, összefogva tudnak megmaradni. A nagyhatalmak vagy nem értik a mi sorsunkat, s akkor azért, vagy elfogultak, s akkor azért csak erejüket fitogtatják a térségünkben. Ezért, ha lehet, maradjanak ők azon kívül és itt az együtt élő nemzetek intézzék végre saját ügyüket. Teljes egyenlőségben, szabadságban minden nemzetiség kiteljesedhet, megmaradhat, fejlődhet egy nagyobb politikai, kulturális és gazdasági egységben, ahogy nagy teoretikusaink megjövendölték, egy Kárpát-Duna táji Szövetségben.

De addig is, míg győz a józan ész, és eljön az idők teljessége, elég az ötmilliónyi lojális magyar kisebbség kínzásából! Egyelőre legalább olyan szabadságot kívánunk nekik, mint Itáliában van a dél-tiroli németeknek. Kövessék rabtartóik az olasz példát!

THE PRESENT STATE OF THE GERMAN-SPEAKING MINORITY IN ITALY

In a previous chapter we praised the Canadian initiative, as a modern solution to the problem of ethnic minorities. In this study we described the Italian model in South-Tirol, which allows complete cultural and political freedom to the Germans living in Italy (since the Treaties of St. Germain, 1920.). In their schools they teach Italian language and literature one hour a day only; the rest is in the mother tongues of the native population. Similarly the administration is in the hands of the autochthon inhabitants: their democratically elected representatives sit in the regional legislature and in the Italian Parliament (Rome) as well. There is freedom of speech and press, thus in general a friendly atmosphere, in which the Italian tourism is booming, for winter sports and summer recreation, assuring prosperity for the local people. Finally they are completely free to have every cultural and social exchange with their ethnic homeland Austria (which closely monitors their freedoms) and the rest of Europe. This is in striking contrast with the fate of those living behind the Iron Curtain in Central-, and Eastern-Europe.

Thus we see a modern, intelligent solution to what used to be a thorny problem, where thirty years ago hatred and terrorism were rampant in this multinational region of Italy. The South-Tirolean Autonomy (1962) is an example to follow in Central-Europe, where the "Successor States" (especially Rumania and Czechoslovakia) are possessed by 19th century Chauvinism, oppressing five million Hungarians and other ethnic people, aiming to force total assimilation.

Both the Canadian and Italian examples may serve as models for the Great Powers and the UN to follow in

the quest for a just solution to the problem of ethnic minorities in Central Europe, a question which demands urgent international attention and intervention.

TÖRTÉNELMI ÁLLAMUNK, NAGY-MAGYARORSZÁG ROMLÁSA

(1977 október 20-án, Buenos Airesben, a Kőrösi Csoma Sándor Társaság és Szent István Társaság ünnepélyén, "A Magyar Egység Napja — Trianon ellen", elhangzott előadás.)

ÜNNEPLŐ KÖZÖNSÉG, MAGYAR TESTVÉREIM!

Nagyon örülök, hogy itt beszélhetek előttetek, a messzi-északi, kanadai magyar, a távoli délen élő honfitársakhoz. Külön öröm számomra, hogy annyi régi és új barátot látok soraitokban. Névszerint is meg kell említenem *dr. Vágó Pál* bátyánkat, öreg barátomat, aki a sors kegyelméből, életének tizedik évtizedében megérte az idő és a történelem igazolását *a kínai kérdésben*. Amit több, mint húsz éve hirdettél Pali bátyám, emigrációnk szidalmi és gúnykacaja között, az ma valóság és a legelvakultabbak is láthatják, hogy az orosz medvét csak a kínai sárkány tudja és fogja levakarni rólunk, Magyarországról és Európáról. *Ez az egyetlen reménysugár, amikor legnagyobb nemzeti tragédiánkról, a trianoni és párizsi békéről beszélünk és az azokkal szembeni egységes fellépést, egy, az egész világot átfogó, egyetemes magyar front kialakítását követeljük.* Mert ha valami egyesítheti, ha valami összefoghatja az egész földtekén szétszóródott magyarságot, *Trianon az*, és annak botor megismétlése, az egy generáción belül másodszor is ráncszabott szégyenbéke (Párizs), mely nem egyéb, mint *Szuper--Trianon!*

Miféle okok vezettek idáig, mi volt a történelmi gyökere a legnagyobb magyar tragédiánknak; több, mint

XII százados országunk négyfelé vágásának, őslakó népünk millióinak idegen uralom alá vettetésének; "nemzeti nagylétünk" temetésének? *Ady Endrével* mondhatjuk: "Itt régik a bűnök, itt régik a vétkek — Itt újak a bűnök, itt újak a vétkek!" Véleményem szerint *az első világháború elvesztése, az azt követő események, már csak a végső következményei voltak annak, hogy nem bírtuk sorskérdéseinket magunk és idejében megoldani!* Aki elmélyed a magyar történelemben, annak meg kell látnia, hogy három nagy probléma megoldatlansága, *öncélú, magyar-érdekű megoldásának a hiánya vitte törésre nemzetünk hajóját.* Mégpedig: A közjogi viszály, a nemzetiségi és társadalmi kérdés. Ez a három zátony, melyen államiságunk darabokra tört, majdnem megsemmisült. Szerencsére népünk nem, és így van remény, mint annyszor, hazánk újraépítésére, felemelkedésére! Vizsgáljuk meg először a közjogi kérdést:

Nem akarunk túl széles történelmi freskót festeni és részletekbe belemenni. Ez a probléma olyan régi, mint az ország. Válságok, villongások, polgárháborúk voltak előbb is, de az állam léte az Árpádok alatt nem került kockára. Az Anzsuk és Hunyadiak tovább gyarapították az ország tekintélyét, erejét, birodalmi állását, de a magyar végzet már a kapuk előtt állott a Jagellók, Habsburgok és a török képében. Bár Mohács csak egy nagyobb csatavesztésnek számított, a közjogi válság, a kettős királysággal megosztott ország, a jogtalanságba kergetett jobbagyság, a hitújítás, a "Nagy Török", II. Szulejmánt meggyőzte arról, hogy Magyarország megérett a hódításra. A szultán elfoglalta Budát 1541-ben, a legjobb katonákat, Török Bálintot, Majláthot életfogytiglani rabságra hurcolta, a kis királyt, János Zsigmondot homlokon csókolta és elküldte Erdélybe uralkodni. Ezzel beállott az állandó közjogi válság: Magyarország három-

felé szakadt és elkezdődött a nemzet 400 éves, "két pogány közti", két-három fronton való állandó vérvessztése. Nyugaton a "bécsi király", az idegen dinasztia, a Habsburgok. Középen "Török Rája", "Hódoltság", a volt főváros, Buda központtal. Keleten: két nagyhatalom malomkövei között az Erdélyi Fejedelemség, Fráter György kancellár egyensúlyozó művészetére bízva. Az "erdélyi politikának" alapjait ő rakta le, ebben az új közjogi helyzetben, amikor nem az "ifjú király" kormányozta Erdélyt, mint az Árpádok alatt nemegyszer, se nem az erdélyi vajda, egyik legfőbb zászlósurunk, a király képében, hanem Magyarországtól független Fejedelem, a szultán adófizetője. Az ország egységének helyreállítását tervezte Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király; a lengyel, magyar és román haderők összefogásával a török kiűzését Európából. Sajnos túlkorai halála megakadályozta tervei kivitelében. *Ez a gondolat tovább élt az erdélyi fejedelmek legjobbjában, de ennek ellenkezője a Portában is, amely nem akart többé az erdélyi, a lengyel és a magyar trónon egy személyt látni.* Bár Bocskaynak koronát küldött a szultán, az maga jelenti ki, hogy "Van már Magyarországnak koronás királya." Vagyis, akinek homlokát Szent István koronája érintette, és aki az ünnepélyes koronázási esküt elmondta, fogadalmat tett, hogy Magyarország határait megvédi, csak az lehet törvényes uralkodónk! Bocskay elgondolásaiban, tetteiben és politikai végrendeletében olyan józan bölcsességről adott bizonyosságot, amelyet minden magyar államférfinak vezérfonalként kellett volna követnie, s akkor ma talán nem lennénk itt, hogy Trianonról beszéljünk. Megbizottjának, Illésházinak írja a bécsi-béke tárgyalásai alkalmával a törökről és a németről: *"Mindkettő között igen okosan és szorgalmas vigyázással kell*

*járnunk"... "Két császárral nem akarunk madarászni, hogy meg ne sújthasson az madár az szárnyával"... És mindmáig aktuális, nekünk is szóló üzenet: "A magyar nemzetség örökös megegyesedése"... "ez a fundamentoma megmaradásunknak, hogy egyik magyart az másikkal ne rágassák, étessek!" Sajnos, nemzetünk igen sok hű fia lett áldozata a "két pogány" közti helytállásnak. Zrinyi-nek volt igaza, amikor követelte, könyörgött, villámlott, hogy *saját* erőnkől szabadítsuk föl magunkat a hanyatló török uralom alól. Az állandó végvári csatározások helyett egy hatalmas lendülettel *magunk* verjük ki a megszállókat, mert ha idegenek fogják megtenni helyettünk, akkor azok fegyvereit fogjuk nyögni!*

Prófécijája sajnos beteljesült. Thököly felkelése után idegen hadvezérek és katonaság foglalták vissza, szabadították fel az országot, hogy utána a Habsburg uralkodók, mint meghódított tartománnyal bánjanak velünk. Úgy, mint 1945, a legújabb "felszabadulás" után, üldözött lett a magyar saját honában: idegen uralkodó, országunkon kívül székelő király és kormány, különválasztott, Bécs alá vetett Erdély; külföldi katonaság, ellenséges közigazgatás és egyházi vezetés (Kolonics, Caraffa, stb.). Református, protestáns lelkészeinket elhurcolták gályaraboknak, katolikus, de nemzeti érzésű, magyarvérű urainkat kiűldözték, mellőzték, fogságba vetették, vagy kivégezték; népünket beszállásolással, fosztogatással, katonafogással, nemeseinket erőszakos foglalásokkal sanyargatták. Idegen népeket telepítettek tömegével a "rebellis magyarok" közé a "megfékezésünkre". Elmenekült véreinket pedig nem engedték vissza ősi birtokaikra, községeikbe. Magyarországot először katolikussá kell tenni, aztán németté - ez volt Kolonics bíboros jelszava és minden úgy is történik, ha a történelem színpadán nem jelenik meg II. Rákóczi Ferenc

sorsküldte, nemes alakja. Ez az erdélyi-fejedelmi sárj, legnagyobb földbirtokos, Zrínyi Ilona fia (akinek gyermekkori élményei, mostoha apja, Thököly, a "kuruc király" tábora és anyja oldalán a munkácsi vár kétéves hősi védelme), az első kuruc fölkelés szomorú vége után Habsburg kézre jutván, német és jezsuita nevelésben részesül. Cseh egyetemen számtant és bölcséletet tanul; papnak szánják, hogy az óriási Rákóczi vagyont megszerezzék a császári kincstár számára. Amikor már biztosak az elidegenítés sikerében, visszaengedik birtokaira. Itt, a magyar tragédia érzékelése fokozatosan felnyitja szemeit. Először hadakozik, küzd a ráváró történelmi szerep ellen; Bécsbe fut hűségét bemutatni, de végül is gróf Bercsényi Miklós (aki később egy életen át hű társa a sorsállásban) rádöbbsenti, meggyőzi elhivatottságáról. Elkezdődik a nyolc éves háború, "Pro patriam et libertatem" (Hazáért és Szabadságért) az osztrák-spanyol uralkodóház világhatalmával szemben, megakadályozva az ország idegenné tételét (lásd Laczkó Géza monumentális regényét: "Rákóczi", Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1976). *A szatmári béke (1711) közjogi kompromisszum volt, amit a világhelyzet, nemcsak a fegyverek győzelme kényszerített ki az elcsigázott nemzettől. A nyugati szövetségesek fegyverszünetet, majd békét kötöttek Utrechtben. Rákóczi sorsa ezzel — és a távollétében, a háta mögött történt kiegyezéssel — megpecsételődött. Erdélyi fejedelmi esküjét nem volt hajlandó megszegni és hű embereivel inkább a hazátlanságot választotta, semmint a Habsburg kegyelmet. És aki jósorsában (ha volt ilyenben része szegénynek) oly fejedelmi és nagylelkű volt, a balsorsban még nagyobb, még igazabb keresztény embernek mutatkozott. Ő, a hitbuzgó katolikus a vallási türelem példája volt (nem rajta múlt, hogy mozgalmában mégis fellobbant a felekezeti ellentét).* Korát megelőző

szociális érzékét, őszinte együttérzését megérezte a szegénység, a pórnép és özönlöttek zászlaja alá magyar, rutén és román jobbágyok. Dölyfös főurai, tábornokai között (legtöbbje csekély hadvezéri tehetség) igen népszerű, népszerű katonák is voltak, mint Vak Bottyán, Bezerédi és talán éppen ezért ezek legsikeresebb vezetői is. (Nem Rákóczin múlt, hanem az urakon, hogy a népfölkelés elmaradt, mert különösen az erdélyiek, később nem engedték jobbágyaikat a Fejedelem zászlói alá.) *A közjogi kérdés sajnos, nem oldódott meg*; bár trónfosztás történt, felajánlották a koronát más uralkodócsaládoknak, végül is a szatmári béke után az idegenben, külföldön lakó dinasztia uralkodott tovább. Kiegyezett a rendekkel, akik elfogadták az örökösödési törvényeket, és ezzel szemben lemondtak az Aranybulla adta ellenállási jogokról, de nemesi kiváltságaikat esküvel biztosította a király.

Jött a Pragmatica Sanctio (a Habsburgok "házi törvénye", mely a női ág trónöröklési jogáról rendelkezik). Mária Terézia után, II. József következett a trónon, aki anyjánál nagyobb reformer, felvilágosult uralkodó volt, de hiányzott belőle annak hajlékonysága, szeretetreméltósága, *a magyarság szeretete*. Erőszakos központosítása, a német közigazgatási és tanítási nyelv bevezetése majdnem forradalomba kergette az országot. József, hogy szabad keze legyen, a Szent Koronát Bécsbe vitette, nem koronáztatta meg magát, hogy ne kelljen esküt tennie az ősi alkotmányra; de végül is a "kalapos király" vesztett a felzúdulott országgal szemben. A jobb sorsra érdemes király halálos ágyán, három kivételével, visszavonta rendeleteit. Vallás-türelmi ediktum, a papi fizetések és az úrbéri rendezés érvényben maradt. *Végeredményben a rendi maradiság győzött; országos ünnepként, diadallal hozták haza a koronát Bécsből és*

minden maradt a régiben. Pedig rövidesen itt volt a Francia Forradalom, a napoleoni háborúk, majd a Szent Szövetség, de Magyarországon minden változatlan, egészen a reformkorig.

Jött 1848—49 közjogi válsága, elvetélt forradalma és szabadságharca; a Habsburg Ház trónfosztása, Kossuth Lajos kormányzósága, Széchenyi, Wesselényi, Kossuth, Batthányi, Eötvös, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Tompa, Görgey; az aradi tizenhárom vértanú tábornokunk; a bukás utáni nagyszámú bujdosó, politikai fogoly és kényszer-katona, akiket büntetésként soroztak be 10—15 évre az osztrák hadseregbe. Milyen óriási veszteség nemzeti életünkben! És a trónjától megfosztott Ferenc József császár bosszúja, *az önkényuralom, a Bach korszak, mely egy évtizedre kikapcsolta legjobbainkat a politikai életből és egy évszázadra vetette vissza országunkat az európai fejlődésben!*

A felsorolt nagyjaink legtöbbje dolgavégezetlen porladt el idegenben, vagy itthon. A nagy liberális nemzedék főbbjei közül csak néhányan jutottak vezető szerephez: Deák, Andrássy, Eötvös, akik a közjogi kiegyezést megcsinálták 1867-ben. A többi kiesett a nemzet életéből (Kossuth haláláig emigráns maradt), hogy aztán a következő törpe-nemzedék teljesen elaludja, elherdálja 48 és 49 eszméit. *A 67-es közjogi kompromisszum csak elkendőzte a magyar sorsproblémákat; hamis biztonságérzetet adott a nemzetnek.* Hozzáköthette országunk sorsát egy látszólagos nagyhatalomhoz, az idejérműltá, halálosan beteg Ausztriához. Az új közjogi képződmény, az Osztrák—Magyar Monarchia, két ország, egy uralkodó alatt, csak látszólagos függetlenséget biztosított a dualizmusban résztvevő Nagy-Magyarországnak (Horvát-Szlavónia és Fiume hozzánk, a Szent Korona országaihoz tartozott 1918-ig). *Lehet-e önállóságról, függetlenségről beszélni ott, ahol közös*

hadügy, pénzügy és külügy-miniszter intézi az ország sorsát? Közös hadsereg, melyből gondosan kizártak 1541 óta a magyar legfelsőbb vezetést Habsburg kirdlyaink és tandcsadói?!

Magyarországon, Horvát-Szlavóniát nem számítva, teljes többségben volt a magyarság a többi nemzetiségekkel szemben; azokkal kellett volna az emigráns Kossuth szellemében az együttélés modern módszereit kimunkálni, nem pedig az osztrák mankóra támaszkodni, mely egyben béklyót is jelentett számunkra. Andrassy orosz-ellenes politikája (1849-es örökség!) német vizekre vitte a Monarchia hajóját: Bosznia-Hercegovina"okkupációja" (1878), majd végzetes "annexiója" (1908) után, Szerbiával, a Balkán vezető államával, Oroszország pedáljával, védecével hat év múlva meg is történik a végzetes összeütközés és kitör az I. világháború 1914-ben. *Az ürügy Ferenc Ferdinánd trónörökös meggyilkolása volt.* Azé a Habsburg főhercege, kinek magyar-ellenessége, szláv- és főleg cseh szimpátiái közismertek voltak; aki úgy tervezte, mint II. József annak idején, hogy nem fogja megkoronáztatni magát Magyarországon, amíg közjogi elgondolását, a trializmust, osztrák-magyar-szláv hármas királyságot meg nem valósítja; aki az 1848 előtti korlátlan bécsi-központos kormányzási rendszert akarta a "kutya magyarokkal" szemben alkalmazni, visszavetve száz évekre nemzetünk fejlődését. Ferenc Ferdinánd, aki csehekkel, románokkal, szlovénnel, osztrákokkal, németekkel vette körül magát (a "Belvedere-kör"), a magyarokat lenézte, Erdélyt hajlandó lett volna Romániának átadni és ezért az emberért kellett nekünk a világháborúba mennünk ahelyett, hogy már akkor kiváltunk volna a Monarchiából és a saját portánkra vigyáztunk volna?! Sajnos ez csak spekuláció, álmodozás részemről. A közjogi helyzet,

a sok közös ügy miatt új 48—49 nélkül ezt nem lehetett megcsinálni.

Voltak a Monarchiának jó oldalai is, de Magyarország a kiegyezés után is csak másod-hegedűs maradt, ugyanakkor a szomszédok, Szerbia, Románia öncélú, önálló országok, telve feszülésig fiatal nemzeti energiával! De hiányoztak a Kossuthok, a Görgeyek is! A közjogi ellenzék, a Negyvennyolcas Függetlenségi Párt, valójában Kossuth szándéka szerint inkább 49-es programot követett és megalkuvások árán került uralomra a "Koalícióval" és öt év alatt (1905—10) teljesen lejáratta magát. Az egész ellenzék végeredményben hallgatólagosan tudomásul vette a világháborúba való részvételünket, sőt nevükben Apponyi Albert teljes támogatást ígért a kormánynak. A többit tudjuk: Az 1918-as összeomlás előtt IV. Károly császár és király önállóságot ad a nemzetiségeknek, a hadseregen belül is; a flotta átadása a Horvát Nemzeti Tanácsnak; "őszirózsás forradalom" Budapesten; gróf Károlyi Mihály miniszterelnök lesz, a király lemond, Magyarország Köztársaság; idegen hadseregek vonulnak be mindenfelől; 1919 márciusában kommunista államcsíny, "Tanácsköztársaság", Antant intervenció, román megszállás, román-magyar perszonál-unió terve, végre Horthy Miklós ellentengernagy, az új "Nemzeti Hadsereg" fővezére bevonul Budapestre; az Antant demarsokra végre kitakarodó, fosztogató oláh katonaság nyomában. Se királyság, se köztársaság, az új közjogi állapot életfogytiglani kormányzóság. Trianoni Béke, Magyarország négyfelé osztása; területének és népességének kevesebb, mint egyharmada marad a csonka hazának. II. Világháború, mely előtt és alatt a történelmi államunk majdnem helyreáll; majd a szovjet megszállás, Népköztársaság; a párizsi-béke (1947) megismétli az esztelen trianoni diktátum rendelkezéseit, de a revízió és kisebbség-védelem lehetőségének kizárásával.

Ime vázlatosan a közjogi változások története, mely oly sok zavart, szenvedést hozott népünknek, nemzetünknek.

Ez a probléma feldúlta a magyar politika arénáját a kiegyezéstől (1867) az ország romlásáig (1918), eltérítve a nemzet figyelmét a többi sorskérdésről, azok idejében való megoldásáról. *A múlt tapasztalatai és a jelen ismeretében azonban ki kell jelentenem, hogy nekünk, magyar emigránsoknak, de gondolom összes nemzettestvéreinknek, ma a közjogi kérdés mellékes, másodrendű probléma, mert nem tehetünk semmit abban az ügyben* (és a kevés kivételtől eltekintve, nincs is semmi ingerenciánk rá). Emlékszünk, mi idősebbek, hogy menekült életünk első részében például vagy hat államfőnk, jelöltünk, vagy önjelöltünk volt, beleértve az otthoniakat is! Ez a betegség azt hiszem már elmúlt. *Ma hitem szerint egy a fontos, hogy a magyar, akárhol is él, viruljon! Egy test és egy lélek legyen! Királyság, vagy köztársaság, az mindegy és arról majd a szabad magyar nép fog dönten!* *Ne próbáljuk a nemzet akaratát már előre megnyergelni.* Mivel a közjogi kérdés, felfogásom szerint ma, másod- vagy tizedrangú probléma, azzal időt és erőt ne pazaroljunk; nézzünk komolyabb dolgok után.

Ilyen a *nemzetiségi kérdés*, mely egyik legsúlyosabb sors-problémánk volt a közelmúltban és a katonai vereségen kívül, egyik *főoka* volt a trianoni ország-csonkításnak. *A nemzetiségi mozgalmak Magyarországon (és Európában) a XIX. századig, a nemzeti ébredés koráig nem okoztak nagyobb zavarokat.* Szórványosan jelentkezett ugyan e probléma a török hódítás után betelepített délszlávokkal, szerbekkel és németekkel, főleg a bécsi udvari tanácsosok, a kormány magyar-ellenes politikájával ("Az illír ideológia", lásd Hóman-Szekfű: Magyar Történet, VI. kötet). Az erdélyi oláh parasztlázadás, vagy a reform-kori felvidéki tót forradalom ("a

kolerát az urak csinálják, mert megmérgezik a kutakat”) nem politikai, hanem szociális mozgalmak, amikről majd bővebben szólunk alább. *A nemzeti eszme, a nacionalizmus és a szabadelvűség, liberálizmus együtt jelentkezik, vagy esetleg csak kis időkülönbséggel, a többségi, államalkotó népnél és a velük együttlakó nemzetiségeknél.* A nyelvi magyarításra, a törvényhozás latin nyelve helyett, a magyar hivatalos nyelv bevezetésére (18-30) hevesen reagáltak Horvátország követei (mellettünk a legfejlettebb politikai nemzet és társországunk 900 éven át). De az igazi bonyadalom a 48-as magyar forradalom, a felelős minisztérium kinevezése és az éppen öntudatra ébredt nemzetiségek közti differenciákból keletkezett. *Ezek mai szemmel nézve jelentéktelenek (inkább félreértésnek volnának tekinthetők).* Persze a habsburgi kormányzati elv, a “divide et impera” (“összad meg és úgy uralkodj”), ahol csak tehette, visszavonást szított a népcsoportok között, szembeállítva őket egymással, kijátszva egyiket a másik ellen. *Őseink tévedése az volt, hogy ezt nem ismerték fel idejében s ezen kívül az, hogy nem értették meg a többi nemzetiség ébredését:* hogy azoknak is van nemzeti érzésük, hogy nálunk a történelem egészen más megoldásokat követel, mint példaképünkben, Franciaországban, vagy Angliában. *Ugyanez volt a nemzetiségek tévedése is. Vezetők nem látták, hogy csak vak eszközök a kamarilla, a reakció és a habsburghű katonák kezében.* Nem a mi jóhiszeműségünkben hittek, hanem ígéretésekben. Eddigi együttélésünk alapján való megegyezés lett volna a történelem parancsa. A Bach-korszak aztán kiábrándította őket is Bécsből, de igazi megbékélés, Kossuth majd Deák nagyvonalú nemzetiségi törvényei dacára, nem történt meg. Az európai sovinizmus kártékony divatja és gyakorlata nálunk is eluralkodott néhány évtizedig.

Kölcsönös ballépések, kártékony hiedelmek, a határokon túlra sandítás kavarták föl a szenvedélyeket, mérgezték a légkört, míg végül a világpolitika játékszere lett a magyarországi nemzetiségek ügye; a kialakult nagyhatalmi frontok Eris almája. Emigránsaik panaszait eltúlozva, elferdítve vitték a nemzetközi fórumok és közvélemény elé. Szerbia pedig az orosz állami- és katonai vezetők segítsége, tanácsai alapján készítette elő merényleteit, hogy a két Balkán-háborúban megnövekedett presztízst és országát tovább növelje, az Osztrák-Magyar Monarchia kárára. Merényletet merényletre halmozott, míg végre sikerült kirobbantania 1914 augusztusában az I. világháborút. Olaszország a német többségű Déltirolt és a szláv többségű Dalmáciát követelte magának zsákmányként, amikor 1915-ben hadat üzent a Központi Hatalmaknak. Románia az olaszok példáját követte; orosz és francia ígérek birtokában egy év múlva (1916) megtámadta a védtelen Erdélyt, az "elnyomott" testvéreinek felszabadítása ürügyén.

A végét tudjuk. Magyarország négy sarkát levágták; az addigi kisebbségekből, a Kárpát-medencében soha államot nem alkotott népekből többséget, úgynevezett "utódállamokat" csináltak. A győztesek jelszava az volt, hogy Magyarország nemzetiségeit felszabadítják, mert a magyarok elnyomták azokat. Jászi Oszkár nemzetiségi miniszter a Magyar Köztársaságban "Közép-Európai Svájcot" ajánl 1918-ban a nemzetiségeknek; visszautasítják, saját nemzet-államot akarnak! Ugyanakkor őslakó magyarok millióit teszik másodosztályú állampolgárokká Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken és még az osztrákok is kiharapnak egy nagy falatot Magyarország testéből. A vád, hogy rosszul bántunk az országunkban élő idegen nemzetekkel, amit még ma is szajkóznak, — még magyarok is —, nem igaz, hamis! Az ellenkezője történt:

több, mint ezer évben egy-két epizód kivételével, nem volt megkülönböztetés. *Semmi esetre sem bántunk úgy velük, mint ők 1918 után velünk és ahogy Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken bántak 1944 után a fegyvertelen, kiszolgáltatott magyarsággal! Vagy amint a románok, csehek, szlovákok és szerbek viselkednek ma is véreinkkel szemben.* Nekünk, ha akartuk volna, több, mint ezer év elég lett volna, hogy a nemzetiségi kérdést a magyar kard jogán elintézzük. Népünk, királyaink türelmesek voltak, s íme a XX. század elején, a világhelyzet alakulása folytán egyszerre mindenki ellenünk volt és hálátlansággal fizetett. Trianonban a magyar békedelegációt házi őrizetben tartották; amikor a békefeltételeket, majd a békeokmányt átadták, gr. Apponyi Albertet, a küldöttség vezetőjét nem engedték szólani. *Húsz év múlva, bár láthatták a magyar kisebbségek állandó panaszaiából, adatok és okmányok halmazából, népszövetségi tárgyalásokból, hogy rossz, igazságtalan békét csináltak, mégis megismételték 1920-as baklövéseiket a párizsi békében, 1947-ben! Visszadllították az 1920-as határokat, azok módosítását elvetették, a revíziót eltiltották, mondván, hogy a nemzetiségi kérdés mindegyik ország belügye. Ma éppen azért vagyunk együtt, hogy ez ellen, hangosan, egységesen tiltakozunk.*

Vizsgálódásunk harmadik nagy komplexuma a szociális kérdés. Megoldatlansága háborúvesztő volt, tehát a trianoni béke harmadik gyökere. Az 1720-as népszámlálás Magyarország összlakosságát, Erdéllyel együtt, 2 millió 570.000-nek találta, de ennek csak 45 százaléka volt magyar nemzetiségű! (l. Hóman-Szekfű: Magyar Történet, VI. k. 175 lap). Ugyanekkor alakultak ki a mamut-birtokok is. *Ebből a lefogyott népességből két század alatt betöltöttük az egész Kárpátmedencét. Any-*

*nyira betöltöttük, hogy az I. világháború előttig több mint egy millió vándorolt ki a két Amerikába: Pennsylvania bányáiba, Brazília őserdeibe, pampáira, mindenüvé, ahol földet, munkát, megbecsülést, boldogulást reméltek. Mindig azzal a kínzó honvágygal teli reménnyel, hogy rövidesen diadalmasan hazatérhetnek az Eldorádókból és maguk gazdái lehetnek. De jött az első világháború, aztán a második és bizony nagyon kevesen térhettek meg a velük mostohán bánt, hón szeretett hazába. Legtöbbie csalatkozva, idegen földben alusszák örök álmukat. A szapora székelység, mellyel új honfoglalást lehetett volna kezdeni a népsűrűség szempontjából majdnem "üres" nagybirtokokon, Ó-Romániában keresett és talált új hazát magának. Kevés azoknak a főúri, főpapi vagy más vezetők száma, akiknek szociális érzéke, koreszmék iránti fogékonysága és világismerete ezekre a jelenségekre megtalálta a gyógymódot. (Egy Széchenyi utód, egy Zichy ivadék, az erdélyi kérdésben a fiatal Bethlen István és a történész Jancsó Benedek.) Így lett a földreform elmaradása Magyarország végzete. A nemesség, e törzsökös magyar réteg leromlásának okaira is nagyon kevés világosan látó közíró mutatott rá és keresett orvoslást (például kis- és közép- védett birtokok létesítése a nagy hitbizományok helyett). *Paraszságunk vállalkozóbb, nincstelen elemeinek tehát két útja maradt a szolgaságból szabadulni: a városi proletár-sor, vagy a Cunard Line fedélköze, az amerikai kivándorlás délibábja.* Ugyanakkor városi proletárjaink (akik megmagyarosították beözönlésükkel a fővárost vagy olyan metropolisokat, mint Temesvár), a nemzetközi szociál-kommunista munkásszervezetek idegenfajú és célú vezetőire maradtak. *A magyar főurak, egyházi és világi vezetőink, az egész magyar intelligencia nem**

törődött sem paraszt, sem munkás testvéreivel. Néhány kivétel is volt, így a korán elhunyt Jusih Zsigmond arisztokrata regényíró, a szilágysági kisnemes költő és újságíró Ady Endre, a nemzeti dilemmákból öngyilkosságba menekülő Péterffy Jenő, a borúlátó, igaz magyarrá asszimilált Grünwald Béla, vagy Prohászka püspök. A felsorolás csak azt hangsúlyozza, hogy milyen kevesen kaphatnak felmentést a történelmünk esküdszéke előtt, s azt is, hogy néhány magyar fecske nem csinálhatott tavaszt! De a szociál-demokrácia már akkor kimutatta idegencélú lényegét, mert Áchim András, békéscsabai tragikus sorsú parasztvezért, a legnagyobb formátumú népi politikust épp úgy támadták, mint az "úri" pártokat (l. K. E. Requiem a magyar parasztságért, Szittyakürt, 78.

márc.). Ez volt tehát a közjogi problémának szinte mákonyszerű hatása, amelytől minden megoldás elsikkadt. A korproblémák feszegetése helyett 48-49 közjogi kérdéseinek vitatkoztak a parlamentben, az utcán, a balkánháborúk és a világháború előestéjén. Az ötvenesztendő's halasztást, amit a sors ajándékba adott nekünk 1867-től 1914-ig, bizony nem használtuk föl a magunk hasznára, erősítésére, felfegyverkezésre. A hadsereg fejlesztési törvényeket is erőszakkal kellett Tiszának áthajtania. A magyarság szinte lelki fegyverzet nélkül ment a világháborúba, a félrevezető forradalmakba, majd a wilsoni elveket meghazudtoló trianoni békére. Az első világháborút, tehát egy korszakot lezáró béke, Közép-Európát kiszolgáltatta Franciaország "kis sakáljainak". A második világháború utáni párizsi béke Amerika és a Szovjet kártyajátéka, egész Európát kiszolgáltatta az oroszoknak. De amikor mások hibáit, ellenünk elkövetett gonoszságait róvára tesszük, ne feledkezzünk meg saját mulasztásainkról sem. Az egészséges nemzeti öntudatnak egyik alapvető vonása az

önvizsgálat és önbírálat. A magyarság gyásznapjait, a "magyar októbert" (1849. október 6. 1956-os szabadságharc bukása), ezeknek jegyében kellene megünnepelnünk, hogy a tanításaikból útmutatást kaphassunk a jelenre és a jövőre. Ilyenkor meg kell emlékeznünk arról is, hogy minden nagy akarás, vagy a legszentebb eszmék mellett ott van a gátló kicsinyesség, áskálódás, vagy széthúzás! Gondolkozunk Padányi Viktor tragikus elhalt történészünk súlyos, de igaz szavain: *"A kuruc szabadságharcot — azon felül, hogy a szövetségi rendszer, amelyhez tartozott, elvesztette a háborút, — maga a magyarság buktatta meg ugyanazzal a pusztító nemzeti jellemvonásával, amely Muhinál, vagy Mohácsnál éppúgy elvégezte a maga ádáz munkáját, mint 1849-ben, 1918-ban, 1945-ben, vagy széthulló emigrációnk egymást gyalázó összetevőiben ma is!"* Ezek az igazságok azonban felvetik a magyar vezetés problémáját is. Ez a nép, mely oly nagy az újjáépítésben, szétdúlt hazájának sokszori kitatarozásában, megérdemelne jobb vezetőket. Nem lehet, nincs mentség arra, hogy egy nemzet legváltóságosabb óráiban ottmaradjon szétesve, szétkenődve, vezető nélkül magára maradva! *Ne akadjon egy igazi férfi, egy katona, aki az élre állva megállítsa az áradatot.*

Mert ez történt 1914-ben, 18 és 19-ben. *Tisza István* egy héten át ellenezte a hadüzenetet; előre látta és mondta, hogy az olasz hadbalépés ellenünk, a háború és országunk végét jelenti. Miért nem folytatta ellenállását tovább, miért engedett? *Tisza* alakja kimagaslik kortársai közül, de osztályából nem tudott kilépni. Nagy államférfi volt, de nem volt szociális ember, sem népszerű. Közjogi elveinek foglyaként félreállt 1917-ben, amikor a kapkodó, gyenge IV. Károly megvonta bizalmát tőle. Ekkor kellett volna, megérezve a nemzet szívverését,

óhaját, ha kell, erőszakkal is kézbe venni a vezetést és megvédeni az országot, mint Kemál pasa csinálta Törökországban. Tisza gesztusa, hogy a frontra ment huszárezredéhez, szép, de elégtelen cselekedet volt. Nem szabadott volna félreállnia, hogy a tétovázó Károly király és tanácsosai, majd Károlyi Mihály és Kun Béla szakadékba vigyék az országot. De a rossz vezetést, az előrelátás hiányát látom abban is, hogy Erdélyt, az ország keleti bástyáját *kétszer* védtelenül hagyták négy éven belül; először 1916-ban, de különösen 1918-ban, szinte felhívásként a szétvert román hadseregnek, hogy *"jöjjetek, szabad a vásár!"* *"Elvész a nép, mely vezető nélkül marad"*; de az a nemzet is, mely idegen szellemiség uralma alá kerül! *Az a sajtó, mely 1914-ben előljárt a háborús uszításban, vezette az esztelen, rosszul időzített forradalmat 1918 őszén! "Tegyétek magyarrá a forradalmat", írta Szabó Dezső, de ehelyett kunbéldek, szamuellyék, rákosiék diktatúrája következett. A kálvárlás út végén pedig az országromlás, Trianon, majd két évtizedre rá Párizs, a hatványozott békeparancs!*

Kedves magyar testvéreim! Végig mentünk történelmünk bozótján. Látjuk, hogy valahol utat tévesztettünk; néha saját, sokszor mások hibájából, de legtöbbször a körülmények vaskényszere következtében. Sokan azt mondják, hogy ősünk a honfoglalás befejezésével azért kalandoztak oly soká, mert jobb hazát kerestek. Elszerettek volna költözni ebből az átjáró házból, annyi rokonnépünk temetőjéből, biztonságosabb tájakra. Nem sikerült, maradt tehát az örökös harc, résenállás! *Herder, a német népiesség apostola, 1791-ben azt írta rólunk: "A mások közé ékelt, kisszdmű magyaroknak századok múltán talán már a nyelvét sem lehet felfedezni,"— de íme, itt vagyunk, élő cáfolatként, legalább 17 milliónyian és csak rajtunk múlik, hogy borúlátó jóslatok és rossz-*

indulatú próféciák ne teljesedhessenek be! Mi hát a teendő? Ha megengeditek, felvázolom, hogy én merre látom a kivezető utat. Tizenhét millió magyar közösségében! Számunkra nincs országhatár! Ahol magyar él, becsülettel helyt áll, az már egy kicsi Magyarország! A világ magyarságát a közösségi nyelv és származás köti össze; ezek szent kapcsok, de egyben sajátos műveltségünk kulcsai is. Csak ezekkel tehetjük magunkévá, alakíthatjuk ki történelmi tudatunkat, mely nélkül megsemmisülünk, mint szélkergette pelyva! Első feladat megmaradni! Nyelvünket, hagyományainkat nemcsak megőrizni, de átadni az utánunk jövőknek. Ma ennek a szabad magyarságot befogadó országokban nincs akadálya. Senki sem követeli, hogy gyermekeink, unokáink feladják anyanyelvüket, nemzetiségüket a szabad világban. Amiről azonban önként mondunk le, azt többé visszahozni nem lehet. Neveljük tehát kezdettől két nyelvűeknek, két kultúrájuknak utódainkat, így több emberek lesznek és megmenekülnek a beolvadástól. Ennek külön haszna, hogy a világnyelvek tökéletes birtokában a magyar műveltséget és igazságot az egész emberiség piacára állíthatjuk ki. Nekünk és utódainknak kötelességünk ráirányítani az egész világ figyelmét a magyarság igazságtalan, méltatlan sorsára, hogy nemzetünk szabadsága, egysége egy korszerű rendezés idején helyreálljon. Meg kell mutatnunk a felelősöknek a világháborús békék esztelenségét és őslakos népünk erdélyi, felvidéki, délvidéki és nyugat-magyarországi (burgenlandi) tarthatatlan helyzetét! Végeredményben két szörnyű világháború folyt a nemzetiségi szabadságért; utánuk sok harc az emberi jogokért, Afrikában, Ázsiában. Ezek után korszerűtlenség öt millió magyar elnyomása Európa szívében! De necsak hirdessük igazságunkat, hanem követeljük azt is, hogy a hivatalos

Magyarország tegyen meg mindent a mai határain túl élő véreinkért. Őreg hazánk nagyvonalú kisebbségi politikát művel. Követelje tehát a *viszonosságot* a megkérdezése nélkül idegen uralom alá vetett őslakó magyar véreinknek! És bár a rendszernek ádáz ellenségei, de a magyar nép szerelmesei vagyunk; látogassuk, ismerjük meg szülőhazánkat, történelmi városainkat, súlyos igában élő véreinket, amíg lehet! *Bármikor bezárhatják a kapukat, hiszen Moszkvában van a kulcs!* Hazalátogatásnál főszempontunk, hogy lássunk és lássanak. *Végtelenül fontos, hogy külföldön született és felnőtt gyerekeink az Őreg Hazát megismerjék, a rokonok szeretetében megfürödjenek; de ugyanolyan fontos, hogy az ott-honiak lássák, érezzék, hogy a külföldi magyarság sem feledkezik el testvéreiről!* Ne legyünk fölényesek, felvágósak, fitogtatók, bölcselkedők, mert a könnyebb részt mi választottuk! *Nekik kell helytállaniuk és megtartani a maradék országot és nemzetiséget!* Ehhez kapcsolódik a művelődési csere kérdése is. Legjobb szellemi embereinket, azok műveit, kitűnő előadó művészeinket, festőinket, szobrászainkat meg akarjuk ismerni, vendégül akarjuk hozatni: *Azonban mi fogjuk eldönteni, hogy kit, Illés Gyulát, vagy Boldizsár Ivánt?* Ha az előbbit kívánjuk, akkor hiába küldik az utóbbit, egyedül vagy együtt, nem kell! Ha pedig szeretnénk valakit ismételtén látni, miért nem kap az hét évig megint útlevelet, hogy a magyar szórványokat meglátogathassa, vigasztalja? Miért jöhetnek szellemi emberek, értékes könyvek Nyugatra, de nem mehetnek a román határon át Erdélybe, az ottani három milliós magyarság lelki épülésére, szaktudásának kielégítésére? *Dialógusról beszél a rendszer, de az emigrációnk szellemi kiválóságait nem engedi be, sem irodalmát, tudósait, vagy képzőművészeit? Ilyen egyirányú dialógusból nem kérünk. Mi*

Torontóban háromszor láttuk vendégül a marosvásárhelyi magyar színház művészeit. Minden alkalommal zsúfolt ház előtt, a székely-magyar-csángó lélek legszebb gyümölcseit hozták ajándékba. Akkor láttam, hogy milyen fontos események ezek nekünk és nekik is! *Érezték ittjártukban az egész észak-amerikai magyarság szeretetét és azzal a biztató tudattal mentek haza, hogy nincsenek egyedül, magukra hagyva, amikor, mint műveltségünk apostolai járnak az erdélyi városokat és falukat. A Sütő Andrások, Kányádi Sándorok, Veres Dánielék, akik elviszik könyveiket a kis székely falvak népéhez, száz és száz példányban dedikálva lelkes olvasóknak. Ezek az igazi, mai magyar hősök.* Ezért kell magyar egység, az egész világot átfogó magyar szolidaritás, hogy ezeknek az áldozatos lelkű embereknek egy hajszála se görbülhessen meg! Csak mi, szabad magyarok, világnyelveken szólva és írva leplezhetjük le a párizsi béke és a nemzeti-kommunizmus által végveszélybe döntött magyar milliókkal való esztelen és méltatlan elbánást. *Nem engedhetjük, hogy őslakó népünk fiai, leszakítva az anyaország vérkeringéséről, művelődéséről, kirekesztve az érvényesülésből, nemzetisége szolgálatából, vezetéséből, az észak- és délamerikai indiánok sorsára jussanak!* A harc már 40 éve folyik, de Nagy-Magyarország egyes részein (Bánát, Tótföld), már 1918 óta szakadatlanul. *Fel kell készülnünk arra, hogy esetleg még emberöltők fognak elmúlni, míg sikerül minden egyes magyar emberi és nemzetiségi szabadságát biztosítani.*

Éppen ezért, minden magyar értéke, a biológiai is, meghatározódott! Tartsuk meg és adjuk át nyelvünket, kultúránkat, de vérünket is, minél számosabb utódainknak. Mondjuk, kiáltjuk Reményik Sándorral: "A nyelv ma néktek végső menedéktek" és Ő, a kisebbségi

sorsba került erdélyi magyarság fényes csillaga tudta, hogy miről beszél! Örömmel látom itt a Buenos Aires-i, minőségi magyar emigráció öregjeinek, fiataljainak színe-javát! Milyen erőt, milyen propaganda lehetőséget jelent ez a magyar sziget a spanyol tengerben, egyik legnagyobb világnyelvben! És mily gyönyörű tisztán beszélnek magyarul az itt született gyerekek, öröm hallgatni őket.

Éppen ezért kívánom befejezésként, kedves magyar testvéreim, hogy ne legyen közöttetek soha felekezeti vagy pártpolitikai megoszlás, villongás, visszavonás! Legyetek egyek a magyar nyelv és kultúra szeretetében, a nagy nemzet-politikai kérdésekben. Taktikából lehet és sokszor kell is külön menetelni, de a hadászati cél csak egy lehet: egységes harc Trianon és Párizs ellen! Ebben a harcban nem vagyunk egyedül! Velünk van az egész világ magyarsága. Szükséges tehát az összeköttetések felvétele, megtartása, cselekvéseink összehangolása; magunk-reviziója, hibáink kiküszöbölése; önvizsgálat, de nem öngyalás, hogy a történelmi tudat legyőzhetetlen öntudattá legyen minden magyarban, —akkor megbírjuk fordítani költőink borúlátó nemzet-halál jóslatát, hogy örökké, de szabadon éljen a magyar!

ERDÉLY VÉDELMEBEN

— Legutóbb három angol nyelvű könyv látott napvilágot Erdély védelmében. Az első **The Hungarians of Rumania**, Londonban a **Minority Rights Group** kiadásában. Schöpflin György londoni egyetemi lektor tollából, címlapján, talán képtelenesen, egy édes kis moldovai csángó leányka fényképével. A 20 oldalas tanulmány szenvedélymentes, de éppen ezért megrázóan hatásos feltárása a román kormány emberi és nemzetiségi jogokat lábbal tipró eloláhosító politikájának.

A második a **Danubian Press**, Astor, Florida kiadásában 1979, karácsonyán megjelent **Transylvania and the Hungarian Problem** 330 oldalas történelmi és nemzetpolitikai mű, mely az erdélyi kérdés minden részletére kiterjedő kézikönyv. Külön érdekessége, hogy a Romániában élő magyarok mellett külföldi románok is megszólalnak benne.

A harmadik könyv meggyőző ereje minden bizonynyal a legnagyobb. A bevezetést író Schöpflin Györgyön kívül majdnem minden fejezet a vasfüggöny mögött élő magyarok leleplező írásait tartalmazza. Címe: **Witnesses to Cultural Genocide**, kiadta az Amerikai Erdélyi Szövetség New Yorkban, 1979 őszén. Erdély valóságos segélykiáltása, de Shakespeare nyelvén, hogy 800 millió angolul beszélő ember vehesse tudomásul és a világ megdöbbenjen tőle. A felsorolt tényeket nem lehet megcáfolni, hiszen akik írják, szem- és fültanúk, ma is ott élnek, szenvedik az uralkodó rendszert, s van köztük korábbi magasrangú pártfunkcionárius is. Őket nem lehet megtévesztő módon "náci-fasiszta-soviniszta-feudálkapitalista emigránsoknak" nevezni, vagy ilyen jelzőkkel illetni, mint teszi Románia velünk, akik Nyuga-

ton szóvá mertük tenni a kommunista-sovinisza oláh rezsim bűneit, szőszegéseit, megbízhatatlan álnokságát.

Ezeket a tanúkat nem lehet megcáfolni. Kunszabó Ferenc Magyarországon él, még "jó káder" is volt! Ötször volt Erdélyben, saját szemével látta, amiket leírt, vagy hiteles adatok alapján közölt, először Budapesten, majd külföldön, a müncheni "Új Látóhatár" című emigráns folyóiratban, 1979. január végén. E tanulmányának szószerinti angol fordítását olvashatjuk e kötetben (Modern Genocide and its remedy"). Megállapítása: Erdélyben népgyilkosság folyik! Adatait, bizonyítékait nem sorolom fel, mert azt teljes részletességgel közlik a következő szemtanúk, de Kunszabó tanácsaira visszatérünk, mert ő azt is megmondja, hogy mi a tennivaló.

— Az Anonymos Napocensis (Kolozsvári Névtelen) és a Lázár György álnéven író, ma is Erdélyben élő két szemtanú majdnem egyöntetűen mondja el a sovinisza-bolsevista oláhosító politika történetét, megdöbbentő részleteit, titkait 1944-től 1979-ig. A front mögött Észak-Erdélybe visszaszivárgó Mániu-gárdistákat szárazajtai és csíkszentdomonkosí vérengzései után a szovjet parancsnokság kergette ki.

Majd később a Petru Gróza erdélyi román ügyvéd kommunista kormánya nagyvonalú nemzetiségi politikát folytatott (a Kremlin ajánlatára!?), mely az elszakított véreink emlékezetében, a maihoz viszonyítva, valóságos oázisként maradt meg. Erdekes, hogy ez részben Gróza személyi beállítottságától függött (erdélyi születés, magyarbarátság, szívesen és "ékesen" beszélt nyelvünket, állítólag felesége is magyar volt), másrészt azonban azzal is magyarázható, hogy az erdélyi magyar munkásságnak és intellektuelleknek erős szocialista szervezetük volt. Ó-Romániának, a regátiaknak pedig alig valami. Tehát a Gróza-kormány csak a magyarság

képviselőinek segítségével, a magyarság támogatásával tudta fenntartani magát a parlamentben! Ők voltak a mérleg nyelve! Ez volt az erdélyi magyarság nemzetiségi életében aránylag a legkedvezőbb időszak, szabad kulturális élet, magyar egyetem és főiskolák, kétnyelvű feliratok, anyanyelvi oktatás (a moldovai csángók például 72 elemi és 150 magyar tanítót kaptak), székely-magyar közigazgatási (látszat-) "autonómia", szabad vallásgyakorlat és politikai szervezet. Mindennek vége lett azonban rövid pár év alatt és megkezdődött a személyi kultusz, majd az elviselhetetlenségig súlyosbodott a máig tartó bolsevista-soviniszta Ceausescu két évtizedes uralmával. Eredménye: a magyar felsőoktatás megfojtása; a kolozsvári Bolyai Egyetem megszüntetése; négy professzor, köztük Szabédi László öngyilkossága! Ezt követően a marosvásárhelyi Orvos és Gyógyszerészeti Intézet elrománosítása; a Színi- és Művészeti Főiskolák megszüntetése, vagy túlnyomó román tagozat és igazgatás létesítése; magyar középiskolák, sok évszázados kollégiumok megszüntetése, illetve államosítása, mint volt egyházi vagyon, román kézbe vétele; óvodák, elemi iskolák kétnyelvűsítése, majd csak egynyelvűvé, románná tétele!

Az alkotmány tételes törvényeit titkos végrehajtási utasításokkal úgy változtatják meg, ahogyan akarják. Például magyar községekben iskola, óvoda felállításához 36 tanköteles jelentkező szükséges, de már egy oláh gyermek elég ahhoz, hogy román nyelvű iskolát, vagy osztályt létesítsenek! Legszomorúbb azonban az, hogy olyan szász városok, mint Brassó, Medgyes (vagy a petrozsényi bányák!), melyek székelyek, magyarok bevándorlásával a két háború között úgyszólván elmagyarosodtak, teljesen anyanyelvi iskola nélkül marad-

tak! Az egyházi iskolák, melyek még az első, a "burzsuj" román uralom alatt is a magyarság védőbástyái voltak, 1949 után államosítás alá kerültek, előbb kétnyelvű, majd csak egy, vagyis román tanítási nyelvvel.

Minden közigazgatási és közgazdasági rafinériát fölhasználnak a magyarság megsemmisítésére. A Gróza-kormány liberális intézkedései, a székely autonómia, nemzetiségi népképviselő, anyanyelvi oktatás, a moldovai csángók 150 magyar tanítója,— mindez ma már a múlté, mintha sohasem lett volna igaz! Helyette folyik a magyar nemzetiségi tömbök fellazítása, szétbontása, olténiai hegyi oláhok letelepítése a mai magyar—román határra (ami ellen még a trianoni békeszerződés is tilalmat emelt). Az iparosítás örve alatt székely városok megtöltése regáti románokkal, munkásoktól főtisztviselőig. A kevés magyar diplomást, aki a diktatúra tömérdek buktatója ellenére is eljuthatott odáig, szétszórják távoli vidékekre, a Kárpátokon túlra. Csak egy szembetűnő adat a vérlázító kulturális genocídiumból, hogy annak irányát érzékelhesse az olvasó:

1947-ben Erdélyben összesen 186 magyar (általános és ipari) középiskola volt,

1977-ben már csak 128 magyar és ezzel szemben már 1.226 román!

E számokban benne van Erdély magyarságának tragédiája, akiknek az amerikai indiánok sorsát szánta Bukarest! Egyszerűen nem engedik a magyar ifjúságot egyetemre, de még ipariskolákban, technikumokban is csak olyan szakokra, amelyeken nehezebben érvényesülhetnek. Az úgynevezett elit-szakmákból kizárják őket.

Az erőszakos oláhosítás sikerét természetesen lehet

még megdöbbenőbb adatokkal is szemléltetni. Egy példa csak a szerzők által dokumentált panaszok, jogfosztások tízezreiből. Egy nyugat-erdélyi történelmi városunk lakossága 1946-ban 90 százalékban magyar többségű volt! Ma több, mint a fele román! 1945—48-ig 3 magyar egyházi elemi iskola és egy magyar gimnázium volt, három párhuzamos osztállyal minden fokon. Az 1948-as iskolareform után maradt 1 magyar és 1 román elemi iskola és egy általános gimnázium 2 román és egy magyar párhuzamos osztállyal fokonként. Aztán az ötvenes években teljesen megszűnt a magyar oktatás ebben a városkában.

— íme, ilyen halálos veszélyben van népünk! Állj talpra nyugati magyarság és kiáltsad világgá, kezddben a bizonyíték, hogy Romániában kulturális népgyilkosság folyik, azzal a leplezetlen szándékkal, hogy a magyarság történelmi tudatát kiöljék, amely a fizikai megsemmisítésnek az első lépése!

Erről beszélnek a további szemtanúk, így Király Károly három beadványa a román kommunista párt legfőbb vezetőihez, például az azóta miniszterelnökké lett Ilie Verdethez. Ezeket a leveleket, melyek töredékesen bejárták a világsajtót, egész terjedelmükben olvashatjuk e könyvben. Király már az új szocialista-kommunista erdélyi magyar nemzedék tagja; nagy karriert futott be, de ismét nyilvánvalóvá lett, hogy a vér nem válik vízzé. (Legalábbis nem mindig!) Ma üldözött vad Erdélyben, mert felemelte szavát, amikor betelt a mérték. Sajnos nem mindenki ilyen. Vannak péterffyek, mogyorósok, nagybajszú fazekasjánosok a román politikai kirakatban, akik gerinctelenül kiszolgálják Bukarestet. Igaz, hogy nincs is becsületük nemzetiségük előtt. Ettől a megveztéstől akart szabadulni Király Károly. És végered-

ményben milyen mérsékelt tiltakozás van Király beadványaiban, de elég volt arra, hogy megfosszák állásától, lakásától őt és feleségét, merényleteket terveznek ellene, marosvásárhelyi kényszerszállózkodásának utcája két végén rendőr-őrséget tartanak, akik minden ki- és bemenőt megmotoznak. Sőt legújabbán a román államvédelem Szabó György (?) nevű ügynökén keresztül a bukaresti főkorifeusok üzentek neki, hogy tegyen megfelelő lépéseket (!) és akkor mindent megbocsájtanak. Igen, azon kívül, hogy a keblükön melengették Király Károlyt és ő mégis kritikát mert gyakorolni, a legnagyobb bűne, hogy levelei angol és amerikai világlapokban is napvilágot láttak! Ennél jobb bizonyíték nem kell arra, hogy milyen óriási helyzeti energiája van a nyugati magyarságnak!

De a további szemtanúk e könyvben azt is elmondják, hogy az 56-os forradalom, vagy az amerikai magyarság new-yorki és washingtoni tüntető tiltakozása milyen hatással volt és van Románia kisebbségi politikájára. Azonnal alábbhagytak a nyílt oláhosítással, s átmenetileg szelidebb, de rafináltabb módszerekkel próbálkoznak. Ez Illyés Gyulát is igazolja: "Dörömböljete!"

A továbbiakban még Király Károlynál is "tekintélyesebb" az Erdélyben otthon élő hivatalos személy, Takács Lajos volt kolozsvári egyetemi rektor, elismert nemzetközi jogász, a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának alelnöke, a román kommunista párt vezetéségi tagjának a kormányhoz intézett memorandumából közölt részleteket kell megemlítenünk. A beadvány 1977 novemberében íródhatott, de a következő év elején több londoni ujság ismertette olvasóival. Okmányyszerűen bizonyítja az elnyomó román nemzetiségi politikát, melynek sarktétele 1953 óta, hogy "Románia megol-

1953 óta, hogy "Románia megoldotta a nemzetiségi kérdést" és kimondott célja a "homogén, monolitikus; nagyromán állam (annak ellenére, hogy legalább tízféle népcsoport, közte a hárommilliós őslakó magyarság és székelység él a mai Romániában). Eddig Takács Lajost nem bántották, de lépésének semmi eredménye nem volt.

Hasonlóképpen Zsuffa Zoltán kézdivásárhelyi gimnáziumi tanár panaszlevelét is olvashattuk angolul, akit addig vertek és kínoztak a sepsiszentgyörgyi államvédelmi hivatal ("Securitate") pribékjei, míg végül is hamis jegyzőkönyvekben aláírta, beismerve államellenes tevékenységét, de nem lett öngyilkos, mint szegény öreg Szikszai tanár úr, akivel hasonlóképpen bántak. Zsuffa kiszabadulása után azonnal panaszt tett, mire e kivizsgáló bizottság azért büntette meg, mert a hamis jegyzőkönyvet aláírta! Azt hiszem, hogy nagyon helyénvaló Kunszabó véleménye, hogy a Zsuffa- és számos hasonló ügyek, a Kádár-Ceausescu találkozás "előkészítését" szolgáltatták román részről: arra konstruáltattak, hogy kimutassák az erdélyi magyarok, és székelyek "államellenes" tevékenységét és ezzel szereljék le Magyarország esetleges gerincesebb kiállását?! Lehet, de a valóság az, amit Takács professzor megcáfolhatatlanul megállapított, hogy nincs jogi védelme a kisebbségnek s az elnyomás célja a teljes megsemmisítés, tehát nemzetiségi létük végveszélyben van!

— Egy emlékirat, amely az egész magyar emigráns sajtót bejárta, zárja a kötetet 62 erdélyi és romániai magyar értelmiségi levele a román intellektuellekhez "Két malomkő között" címmel. Bátor és igaz írás! Kéri a román értelmiségiek segítségét, ne hagyják, ne nézzék szó nélkül, tétlenül a magyar nemzetiség megfojtását.

mert akkor a felelősség alól ők sem mentesülnek. A memorandum írói — amint tudjuk róluk —, nevük és címük megőrzését svájci közjegyzőkre bízta, ahol mind a román kormány, mind pedig az egész világ, így a szabad magyarság is ellenőrizheti az írás valóságát, de egyúttal az aláírók további sorsát is követheti!

Most pedig térjünk vissza Kunszabó Ferenc tanulmányához. Ő nemcsak a genocidium, a népgyilkosság tényét állapította meg, de a tennivalókat is. Elsősorban sajátmagunk, a magyar lelkek meggyógyítását! Elég az önkisebbitésből, önvádból, a trianoni és párizsi békeparancs igazságos büntetésként való elfogadásából! Mi és őseink semmi olyant nem tettünk egyetlen korábbi nemzetiségünkkel sem, hogy nekik joguk lenne így bánni velünk! A genocidium, népgyilkosság tehát nyilvánvaló. Ezért tárgyilagos, de messzihangzó szóval kell tiltakozni minden nemzetközi fórumnál. Zrínyivel mondja: "Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalóak", de azt is, hogy "ne bánts a magyart!"

Kunszabó Ferenc bátor kiállításával aranybetűkkel írta be a nevét a magyarság lelkébe. A hivatalosak nem vették szókimondását jónéven otthon, a mai Magyarországon. A románok sem, de ez további két jó pont Kunszabó számára. Az egész világ magyarsága, az otthoniakat is beleértve, súlyosan elítéli a magyar kormány hallgatását, jóllehet előttük sem titok a hárommillió erdélyi és romániai magyarság művelődési- és sajnos fizikai megsemmisítésének a veszélye. Egy nemzetközi bűncselekmény elleni tiltakozás nem irreddentizmus, s nem is sovinizmus, hanem emberi, erkölcsi és állami kötelessége a budapesti kormánynak, amelynek szeme előtt törik fel évezredesnél idősebb néprajzi határunkat a Partiumban, Biharban, Szatmár-

ban. Arad körül. Amit sem a török, sem a Habsburgok németesítő politikája nem tudott elérni, azt a román sovíniszta-kommunista rezsim már szinte két emberöltő óta kiméletlenül és eredménnyel műveli! A hallgatás és tűrés már kimeríti a bűnrészesség, a cinkosság fogalmát és tényét.

Egy halvány mentsége van a mai magyarországi rendszernek is. Az, amit egyik igaz magyar tudós mondott külföldön jártában: "Ha mi szólunk a románoknak, az csak olaj a tűzre. De amit ti angolul leírtok, minden szó mázsás súllyal esik latba"!

Ime, a nagy vonásokban ismertetett könyv egy ilyen éles és kemény fegyver ebben a harcban. Ezt mindenkinek olvasnia és főleg olvastatnia kell. El kell juttatnunk minden befolyásos, fontos személynek, intézetnek, könyvtárnak, újságnak, hogy végre valós képet kapjanak arról, hogy mi folyik a "kedvezményezett és kedvenc" Romániájukban. Akik a rengeteg adatot összeírták, valamennyien szenvedő hősei ennek az aránytalan küzdelemnek.

— Ők megtették kötelességüket, most rajtunk van a sor. Ha mi is megteesszük, akkor nem lesz a Szabédiak, Szikszaiak tiltakozó öngyilkossága és a sok névtelen áldozat halála hiábavaló, hanem tényleg meg fogja rázni, fel fogja ébreszteni a világ lelkiismeretét. Ezt a mementót el kell juttatnunk a kanadai kormányhoz is, melynek külügyminisztere kétórás beszédében az ENSZ.-ben csak az afrikai népek emberi jogairól beszélt, egy szóval sem említve a vasfüggöny mögött szenvedő milliokat! Talán azért, mert atom-reaktort vesz Románia? Éppen ilyen esetekben kellene néhány politikai feltételt is hozzáfűzni a szerződéshez.

De el kell juttatnunk ezeket a könyveket a kínai kormányhoz is. Hadd lássák, hogy "védencük és állítólagos barátjuk" milyen a való tények megvilágításában... De nemcsak ezért. Ma már köztudomású, hogy 1956-ban Kína békíteni próbált a Szovjet és Magyarország között. (Lásd H. Kissinger: "White House Years", New York, 1979.) Mi is azt szeretnők, hogy Kína közvetítsen a magyarok és a románok között, hiszen mindkét nép társtalanul, "egyedül van" a szláv tengerben. A román nemzetnek magyarellenos politikát követni olyan fényűzés, amit nem engedhet meg magának!

Az ismertetett könyv mértéktartó szelleme, még a vér-lázító tények halmazának ellenére is azt bizonyítja, hogy mi magyarok nem vagyunk a román nép ellenségei. (Az oláh nevet is nem lekicsinylő, hanem történelmi értelemben használom, amint számos történelmi és néprajzi szakkönyv is így értelmezi.) Hiszen végeredményben ők is egy embertelen, hazug rendszer, idejétmúlt ideológia áldozatai, eszközei, mely belső ellentmondásait, korszerűtlenségét, válságait, csődjét nemzetiségi üldözéssel igyekszik palástolni. Mint az egyik erdélyi magyar írja: a magyarság harca fennmaradásáért, emberi és nemzetiségi jogaiért olyan példát ad az elnyomott román népnek is, amelyet előbb vagy utóbb az is követni fog, hogy a rezsím rabszolgaságából megszabadulhasson.

Azonban nekünk, szabad magyaroknak is két figyelemztetést kell kiszűrnünk, meghallanunk Erdély segélykiáltásából, jajaikból. Az egyik: nemzeti jellegünk, nyelvünk, sajátos nemzeti műveltségünk megtartása. utódainknak való átadása erkölcsi kötelességünk. A második: magyarságunk szellemi egység, mely határokon túl — kívül és belül — összefog bennünket. Éppen ebből következik tehát, hogy az erdélyi kérdésben

nagy közös arcvonalat alakítsunk ki, amelynek előhar-
cosait, rohamcsapatait a szabad magyarság képezi. Ez
több, mint kötelesség; ez kiváltság, mellyel élnünk
kell.—

Ady Endre

ERDÉLYI TÁJAK ÉS EMBEREK.

Kós Károly (1883-1977)

KÓS KÁROLY EMLÉKEZETE (1883—1977)

Százados magyar tölgy dőlt ki Kolozsváron. A 94 éves mester megtért őseihez ez év nyárutóján.

De több volt ó, mint dúsan lombozó öreg cserfá. Híd volt ó, hatalmas ívei három emberöltő és két világháború szakadéka fölött feszültek. Lángeszű építész, író és költő, nyomtató, gazdálkodó, ezermester, de főleg népében és érte élő igaz ember.

Apja állami tisztviselő és mint ilyen sokat vándorol. Károly 1883. december 13-án születik Temesváron, de Nagyszebenben a Vöröstoronyi szorost őrző középkori városban gyerekeskedik magyar, szász és román környezetben. A kolozsvári ősi református kollégiumban diákoskodik, tehát három történelmi város levegőjét szívta, de legnagyobb élménye Kalotaszeg vidékének és népének felfedezése, mely későbbi életének célja és értelme lesz. A türei kálvinista papi lakban találkozik Balázs Ilonkával, aki tíz év múlva a felesége lesz. A századfordulókör kezdő építészeti kiképzését a budapesti műegyetemen. Mint ösztöndíjas félévig járja Erdély tájait a népi építészeti módokat tanulmányozva. Kis könyvecskéjében számolt be kutatásairól "Erdély népének építészete" (1909), bemutatva azt a stílust, melyben rövidesen alkotásait létrehozta. Már 1910-ben megépíti Kalotaszegen, Sztánán nyaralóházát, mely később otthona és az erdélyi szellemiség Mekkája lesz. Tervezi és építi az óbudai parókiát, az állatkerti pavilonokat, a városmajori iskolát, a sepsiszentgyörgyi Székely Múzeumot és mint később Bartalis János írta: "És teleültetted Erdélyt zengő templomokkal." Országos hírnév építész, főiskolai tanár;

biztos jövedelme van, amire megnősülhet. És ha nem épületet tervez, akkor ír, télen, Kalotaszegen a Varjúvárban. Megjelenik első verses munkája "Atila királyról ének" (1909), melyre a székely nép megismerése, az ott élő hun hagyományok ihlették. (Nádtollal írja, rajzolja és saját maga köti ezt a könyvet és később a románok alatt még egyszer kiadja, bibliofil kiadásban.) Kalotaszeg ihlette egy későbbi kísérletét "A régi Kalotaszeg"-et (1911), mely e táj és nép megörökítése. Itt már jelentkezik a sajtóságos Kós nyelvezet: a XVII. és XVIII. századi erdélyi krónikák, naplók és emlékiratok, Károli Gáspár bibliája és a kalotaszegi népnyelv forrásaiból táplált ódon zamatú, nemes egyszerűségű széppróza és a jellegzetes Kós rajzok, linoleum metszetek. Heti újságot csinál ("Kalotaszeg"), melyet úgyszólván az utolsó betűig maga ír és ábrázol, népe szolgálatára; saját anyagi erejéből tartotta fent, amíg építészeti feladatai megengedték. Ebben jelenik meg első jelentősebb elbeszélése "Emberek a havas alatt". (Később "Kidőlt a kereszt" címen, Keleti Újság, 1920.)

Az első világháborúban másfél évet törökországi tanulmányúton tölt. 1918-ban a Károlyi kormány alatt az Iparművészeti Főiskola tanára lesz, építészeti megbízásokat kap, de Kalotaszeg és a Varjúvár vonzásának nem bír ellenállni; hazamegy 1918. dec. 24-én Sztánára. Pont e napon foglalják el Kolozsvárt a mezítlásos, szalmakalapos román katonák és megkezdődik az erdélyi magyarság Kálváriája. Kós Károly, a wilsoni szózatban bízva, 1919 tavaszán megalapítja a Kalotaszegi Gázтар-saságot, de naív kísérlete meghiusul, amikor a román hadsereg az Antant biztatására átlépi a demarkációs vonalat és megindul Budapest felé. Politikai kísérletei, mint a Néppárt szervezése, radikalizmusa lassan lecsa-

pódnak és egész tehetségével, építkezés nem lévén, az induló új erdélyi magyar irodalom műveléséhez társul. Mind jobban a szépirodalom vonzásába kerül és örökértékű lelki kenyeret szerez ezzel népének, Erdélyen túl az egész szétszakított magyarságnak. Egymás után jelennek meg alkotásai: "A Gálok" (1921), "Varjú nemzetiség" (1925), de egyben mint képzőművész, minden grafikai, műtörténeti, néprajzi, könyvdíszítési kérdésben segíti az induló irodalmat. A szociális feszültséggel teli késő-gótikus középkor alakjait eleveníti meg "Budai Nagy Antal Históriaja"-ban (1932), melyben a kisnemes főalak, a "kelyhes" parasztforradalom vezérének tragikus sorsát és korát festi epikai erővel. Nagy mondanivalókkal teli, tömör, drámai elbeszélés, talán a leg sikerültebb szépirodalmi műve Kós Károlynak. Színpadi változatát, nem egyszerű átírás, 1937-ben láttam a pesti Vígyszínházban, első előadáson, Greguss Zoltán főszereplésével. Sajnos rövidesen lekerült a színről - társadalmunk nagy része nem mert olyan bátran szembenézni a magyar problémákkal, mint Kós Károly.

Erdély magaslatairól a múltat és jelent vizsgáló írónak egyik legnagyobb műve "Az országépítő" (1934) a Vajkából Istvánná lett király tragikus konfliktusát, dilemmáit vetíti elénk, archaikus, kifejező tiszta magyar nyelven. Művészi képzeletével megeleveníti a fő és mellék alakokat. István a megszállottak szent dühével végrehajtja a történelem által rákényszerített feladatot — az Árpád által visszaszerzett hont korszerű európai feudális birodalomná tenni. Műve több mint ezer évet élt, s mint ma tudjuk, eredendő hibája és hibáink semmisítették meg. István erős keze nem kimélt vérrokont, atyafiságot, majdnem teljesen kiirtotta az ősi kultúrát, de impériumot épített. És meggyűlöltette magát, mert idegenekkel

verette le az ősi hagyományok védőit, de korszerű, erős birodalma bátyja lett a törzs-szervezettségben veszélyek felé haladó nemzetnek. Azonban a "több nyelvű imperium" erőssége olyan mese, amit nehezen nyel le, különösen egy erdélyi magyar, de még a dunántúli sem (lásd Eötvös: Magyarország 1514-ben). A király népe között magára maradt — de lelkében talán megnyugodott —, mert történelmi küldetését teljesítette. A regény óriási visszhangot váltott ki. Majdnem félszáz kritikát írtak róla és 1938-ban Baumgarten díjjal tüntették ki szerzőjét. Ez volt Kós Károly szépirodalmi működésében a csúcs.

Már jött a II. világháború és a transzilvánizmus nagy harcosa megéri Dél-Erdély visszatérését, annak minden örömeivel és csalódásaival. Most is látom, amint fehér lenvászon ruhájában, kerek szalmakalapjában, markáns sashorral és hatalmas kajla bajúszával siet végig a kolozsvári főtéren, vagy kezében régi vászon utazótáskával száll vonatra a sztánai állomáson. Majd a II. világháború vége. Erdély elvesztése következik — még embertelenebb második kisebbségi sorsa annyi magyar milliónak. És Kós Károly helyt áll — kezd mindent előlről, vagy folytat, amit és "ahogy lehet". Mint a Kolozsvári Gazdasági Akadémia professzora megy nyugdíjba 70 éves korában, 1952-ben. Ez nyugállományt, de nem nyugalmat jelent. Változatlanul dolgozik, immár Kolozsváron, gyermekei és unokái között, a Dónát úton. 85 éves korában ott ünnepelte egész Erdély, a moldvai csángók (kikről olyan sok szép írása, gyűjtése szólt), sőt még a hivatalos kormányzat is. Mindenütt nagyon szerették és tisztelték. Jó volt hazagondolni és tudni, hogy minden viharral dacolva áll még Kós Károly. 1963-ban szívroham érte, de gondos ápolással helyrejött. 1973-ban "kalotaszegi Krónika" címmel 7 művét,

régebbi kisregényeit, elbeszéléseit, az "Országépítő"-ből egy részt és készülő történelmi regénye egy részletét az Anjouk korából ("Nagyurak") hozták ki a Kritérion díszes kiadásában (Varró János kissé vonalas előszavával) és Károly bátyánk fiatalos 91 éves arcképével. A múlt évben, 1976-ban megjelent néprajzi munkáinak gyűjteménye "Tájak, falvak, hagyományok" 386 oldalon tárgyalva Kalotaszegtől a csángóvidékekig népünk lakáskultúráját. Mi torontói magyarok és székelyek is megemlékeztünk műsoros estünk keretében ("Erdélyi Harangszó, 1977) nemzetünk "nagy öreg"-jéről, az akkor már halott Bartalis János 40 évvel ezelőtt írt köszöntőjével: "Az ötvenéves Kós Károlyhoz". Terveztük, hogy a jövő évi ünnepélyünkre kihozassuk őt a Kishazából, Erdélyből. De a Párkák elmetszették e termékeny hosszú életet, Kalotaszegért és Erdély népéért lüktető nemes életfonalát.

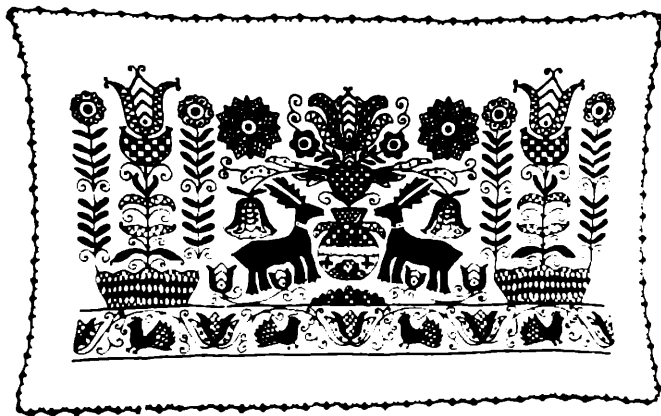
Búcsúzunk tőled Kós Károly apánk, Isten veled! Erdély szerelmesen ölel magához, mint hű szeretőjét, és mi a világ négy sarkán élő minden magyarok gondolatban a koporsódra ejtünk egy hazai rögöt: it: Béke poraidra! Szellemed világít az Idők Végezetéig!

FIGYELŐ SZEMMEL...

(“Udvarhelyi varrottasok”)

“Egy ország létének nemcsak gazdasági feltételei vannak. A magyarság joga az élethez elsősorban egy sajátos kultúra, amit magából merítve teremt s amivel naponta él.”— Kodály Zoltán.

Üzen szülőföldem, a történelmi Magyarország legmagyarabb vármegyéje, Udvarhely-szék. Üzen évezredekre visszanyúló székely-hun örökségével, asszonyainak játékosan dolgoz, finom kézimunkájával, népművészeti remekeivel, varrottásaival.

Szarvasos rúdravaló minta, falvédő. Székelyudvarhely.

Cs. Gergely Gizella és Haáz Sándor szerkesztésében, a Kritérion könyvkiadó nyomásában, díszes kiállítású vászonkötésben, ív nagyságú formában jelent meg ez a könyv, az erdélyi magyar művelődés és a kisebbségi sors-

Udvarhely-megyei székely templom

ba kényszerített székely és magyar népünk életerejét példázó mű. Bukarestben, 1976-ban. Az előszót **Szent-imrei Judit** írta, felsorolva az eddig megjelent öt kiadványukat, hasonló, de kisebb lélegzetű mintakönyveiket, melyek a Székelyföld, főleg Csík- és Háromszék vármegye kézimunkáival foglalkoztak. Ezeket a könyveket a közönség valósággal elkapkodta.

Az előszóból megtudom azt is, hogy szülővárosom, Székelykeresztúr is őrzi múzeumában a környék eldugott

Székely falu — utcarészlet

falvaiban fellelhető népművészeti alkotásokat. **Molnár István dr.** a gyűjtemény tudós igazgatója néhány évfolyammal alattam járt a keresztúri unitárius gimnáziumba. (A "járt" szó talán nem helyes, mert mi városi diákok jártunk be, a távolabbi falvak diákjai pedig "bentlakók" voltak; a többévszázados öreg kollégium volt a diákszállás, az "internátus". Ide a foci vonzott minket és ha a tanárok nem látták, szedtük a "hullás almát" a fákról.)

Öreg iskolám tehát Keresztúr és környékének a művelődési gócpontja maradt és a néprajzi múzeumnak is ott-hont adott. Lelkes tanárai összegyűjtötték a Sóvidék varrottasait, Korondtól Szovátaig. Ezekből és Szentertzsébet községből származók közül több szerepel a jelen kiadványban is.

Érdekes, hogy ennek az eldugott, az én időmben még sáros és szegényes községnek milyen nagy múltja van. Péchy Simon kancellár, nagyműveltségű főúr, a "zsidózó" vallási szektának az alapítója lakott itt, amint azt báró Kemény Zsigmond is megírta a 17. századbeli Erdélyben játszódó regényében, a "Rajongók"-ban. A szombatos Péchy felkarolta jobbágyságot, iskolákat építtetett falvaikban, Szentkeresztben kollégiumot is, ami azonban nem élte túl a tragikus sorsú nagyúr bukását. Talán nem véletlen, hogy egy ilyen nagy múlttal ékeskedő községben annyi szép népművészeti emlék van.

A könyv törzsét azonban Haáz Rudolf festőművész és rajztanár (akihez kedves családi kapcsolatok fűztek), hosszú életem át gyűjtött darabjai alkotják. Ő alapította az udvarhelyi református kollégium Néprajzi Gyűjteményét, amelyet tanítványai és fia fejlesztek tovább. Sajnos, kisebbik fia, Feri, a néprajzos, a Kolozsvár utcáin összefogdosott és elhurcolt járókelő polgárokkal együtt, mint "hadifogoly" került a Szovjetunióba, s máig még nem tért vissza onnét.

Ezek a szomorú dolgok jutnak eszembe a varrottasokról. Bátyja, Sándor, szobrász és rajztanár, bár mint nyugdíjas él Marosvásárhelyen, nagyon tevékenyen hozzájárult a nagyszabású néprajzi munka sikeréhez, mint társszerző. A szakszerű bevezetés, technikai magyarázat és ismertetőn kívül színes ábrák, fényképek, rajzok, egész ív (2 lap) terjedelmű minták (57 melléklet) segítik az érdeklődőket, nemcsak az anyag megismerésében, hanem abban is, miként születnek e népművészeti remekművek. Ősi kultúránknak ez a kincsestára rendkívüli jelentőségű. A közismert és "népszerű" kalotaszegi, matyó, stb. tájak mellett feltárja a kevésbé ismert székelyföldi, udvarhely-széki varrottásokat. És még egyet

bizonyít a könyv. Mi valóban egységes kultúrájú, egységes nemzet vagyunk. Nyelvünkben nincsenek érthetetlen dialektusok (nem beszélek a pesti zsargonról), zenénk, népművészetünk majdnem ugyanaz, mindenütt, ahol magyarok laknak. Egy test és egy lélek vagyunk, hiába szabdalták fel átok-határokkal apáink birodalmát. számunkra nincsenek, nem lehetnek elválasztó tilalmi határok. Az egész világ magyarsága egyetlen egység.

Ez teszi érthetővé e könyv példátlan sikerét.—

Gyulafehérvári katedrális

Mátyás király lovasszobra Kolozsvárott. Fadrusz János alkotása

SZÉP VÁROS KOLOZSVÁR...

Ez George Sbarcea kolozsvári születésű román író (és zeneszerző) magyarul írt könyvének címe, amely Bodor Pál utószavával a Kriterion kiadásában jelent meg 1980-ban, Bukarestben. (Előző műve: "Befejezetlen Emlékirat Magyar írókról és művészekről." Kriterion, 1971, Bukarest.) Sbarcea saját szavait idézzük bevezetésül: "A Feleki-tetőn kértem a kocsivezetőt, álljon meg egy pillanatra. Kiszálltam és az út kőkorlátjának támaszkodva lenéztem a völgybe. Kolozsvár az északi hegyvonulat alján lilás ködbe burkolózott. A nap nemrég áldozott le: az utolsó derengésben még láttam a vasúti műhelyek füstölgő kéményeit. A Szamos ezüst szalagként kanyargott nyugat felé, a Házsongárd felől magányos harang szólt. A pályaudvaron szomorúan elbódult egy tolató mozdony, majd az is elnémult. A város kezdett elcsitulni hétvégi pihenőjére.

Részemre az élet valamennyi fontosabb eseménye, csodája, küzdelme és veresége ott volt ebben a patkó alakú hegykatlanba zárt településben. Ahogy a neve is jelezte, valóságos vár volt, a szépség és nagyszerűség vára: Kolozsvár!"

Olvassunk el Bodor Pál utóiratából egy kis szakaszt még, mielőtt rátérnék a saját mondanivalómra:

"George Sbarcea nemcsak két és többnyelvű román író. Sbarcea a magyarságunkat belülről ismeri. Az észjárásunkat, a nosztalgiánkat, az indulatainkat. Azt, amit kimondunk és azt, amire nincs szavunk. Tudja, miként hat ránk egy dallam kósza foszlánya, egy ízes szó, egy név. Tudta már a szép Bodó Anna előtt — de tőle még mélyebben, a hallgatás mélységével is megtanulta. Sbarcea jó román. Olyan jó román, hogy abból erre is telik."

Talán vannak még olvasóink között olyanok, akik emlékeznek a kolozsvári nagymultú, Bartha Miklós-alapította napilap, az "Ellenzék" könyvkereskedésében kiszolgáló, mosolygószemű fiatalemberre: vagy magyar nyelvű cikkeire: meg román nyelvű interjúkra, magyar írókkal, művészekkel a "Tribuna" hasábjain? Avagy zeneszerzeményeire, magyar és román dalairól, majd pedig a Magyar Színházról, ahol karmesterkedett? Egyesek szerint ő maga, "a Barcsay-nemzetség román ágából" származónak mondta családját. Ez azért is érdekes, mert történetírók állítják, hogy a Barcsaiak egyike a megnemesített román eredetű családoknak, mely nagy szerepet vitt Erdély történelmében. További életrajzi vonatkozások legfontosabbikát kell még megemlítenünk: felesége, gyermekeinek anyja, "a szép Bodó Anna" természetesen magyar. Ezt mind megtudjuk életregényszerű írásából, a régi Kolozsvár hangulatának visszaidézéséből, az utcák, terek eredeti magyarnevű felsorolásából. Nem csak könyv ez, hanem hitvallás és cselekedet Erdély mellett, annak legnehezebb válságában.

Nem egyszer nehezményeztem, hogy csak a kisebbségben élők szellemi menedéke a transzilvánizmus (így 1918 előtt a románoké és a szászoké, majd e dátum után a magyaroké és szászoké). Nélkülözzük az erdélyi és regáli román értelmiség kiállítását a háromnyelvű "kis haza" érdekében, vagy a jogfosztott magyar nemzetiség mellett. Ezért, mint oázis a Szaharában, olyan Sbarcea könyve a mai Romániában! A XVI—XVII. századi erdélyi sorsból ered és táplálkozik ez a transzilván szellem, mely az 1918-as tragikus fordulatok után legtisztábban a sorsvállaló magyar írók írásaiban érte el csúcspontját (Reményik, Áprily, Kós Károly, Tompa László, Dsida, Nyíró, Tamási Áron, Makkai Sándor,

Molter Károly, Kemény János, hogy csak a legismertebbeket említsem e nem teljes felsorolásban). És a maiakban. Sütő Andrásban. Kányádi Sándorban. Farkas Árpádban. Beke Györgyben. Bálint Tiborban. Király Károlyban és a többi, népét szolgáló, áldozatos lelkű erdélyi és óromániai magyarban. És ha akadt is kivétel az uralomra került románság soraiban, egy Goga, Emil Isac, Chinezu, Victor J. Popa, Bucuta, stb., akik a magyar irodalomból tolmácsoltak és a két nemzet közeledését szorgalmazták — *valójában, éppen úgy, mint a mai román értelmiség és politikai vezetők, nem bírtak, vagy nem mertek elszakadni a hamis kiindulási alaptól, a dákó-román folytonosság tudománytalan eszméjétől, sem a történelmi konjunktúrák véres, szerencsejátékán elnyert Nagy-Románia gyakorlatától. Se Groza, se Goma kezdeményezésének nem volt folytatása. És bár a román nép 98 százaléka elégedetlen a politikai és gazdasági vezetéssel, nem mer közülük senki Király Károly vagy Sütő András módjára kiállani, sem Ceausescu szemfényvesztései, sem a magyar őslakosság jogtiprása, sem Erdély elnyomása, elidegenítése ellen. A romániai magyar értelmiség bátor és szívhezszóló felhívása a román intellektuelekhez pusztába kiáltó szó maradt csupán!* Ezért olvastuk örömmel George Sbacea gyönyörű és kitűnő magyarsággal írt könyvét Erdély fővárosáról, Kolozsvárról. Végre valaki a többségi népből! Nem politizál, nem agitál. Egyszerűen, világosan, de nagy szeretettel ír magyarról, románról és szászról. Ez az igazi erdélyi szellem, a transzilvánizmus. *Amiként nem lehet Erdély ezer- és száz évekre terjedő történelmét, a szászok kilencszázados kuhúráját és szerepét agyonhallgatni, vagy pláne kiradírozni Erdély, Magyarország, Európa és az emberiség emlékezetéből,— ugyancsak nem*

lehet a XIII. századdal kezdődő oláh (vlach) letelepedést, művelődést, majd népi többséget elvitatni.

Meg kell azonban azt is mondanunk, hogy országvesztésünk, kezdve Gyula idejétől, az elsietett Unió (1848) és a Kiegyezésig (1867), *Erdély különleges helyzetben volt a Magyar Birodalomban.* Ez a mai felfogású táj-önkormányzati rendszerhez hasonlítható leginkább és ezt kell ismét helyreállítani valamilyen modern formában. Magyar, román, szász önkormányzat, egymást váltó és kiegészítő vegyes nemzetiségű kormányokkal, három hivatalos nyelvvel, kulturális és közigazgatási egyenlőséggel, tehát mindazzal, ami a mai Romániában hiányzik. A határok megszüntetése és a két állam, a két egyedülálló nemzet megbékélése: *Erdély önállósításával, melyet az Egyesült Nemzetek garantálnának minden vonatkozásban. Ebben a kérdésben éppen nekünk, magyaroknak kell a kezdeményezést kezünkbe vennünk, akik legtöbbet szenvedtünk az igazságtalan és korszerűtlen békék következtében. Emlékeztetnünk kell az egész világot, hogy államférfiaink (például ifj. Wesselényi Miklós) korukat megelőző tanulmányokban járultak hozzá a nemzetiségi problémák tisztázásához. Erdély ügyében a másik példát Kossuth Lajos kormányzó és C. Boliac, a Kárpátokon túli román forradalmi ifjúság képviselője által 1849 nyarán aláírt "Magyar-Román Megbékülés" alapokmánya adja.*

Ugyancsak 1849 júliusában a szegedi országgyűlés utolsó ténykedéseinek egyike az első és mai napig utólréghetetlen kisebbségi törvény meghozatala volt, mely a nemzetiségek kulturális és helyi önkormányzatáról rendelkezett igen nagyvonalúan.

Kossuth Lajos pedig (okulva a történelmi ballépéseken) 1851-ben, már emigrációban, kidolgozta új magyar

alkotmány tervezetét, mely minden nemzetiségnek teljes egyenlőséget biztosított volna Magyarországon. Végül pedig az orosz és német veszély meglátásában kidolgozta Dunai Konföderáció tervezetét, mely Magyarország, Románia (akkor Oláh Fejedelemség), Horvátország és Szerbia szövetségében, Közép-Európát szervezte volna politikai, katonai és gazdasági tömbbe és biztosította volna jövőjét a nagyhatalmi egyeduralkodókkal szemben. *Érdekessége, hogy Erdély önállóan csatlakozott volna a szövetséghez,* tehát a legsúlyosabb probléma méltányos és igazságos módon nyert volna megoldást, a Kárpát-Duna táj népeinek megbékélésében, egyetértésében.

Mivel ez a tervezet, miként előzői (pl. Gioberti piemonti miniszterelnök "Magyar-Román-Délszláv Szövetség" gondolata, 1848-ban), vagy az utána következők (pl. Jászi: "Keleti Svájc" eszméje(1918), Eötvös nemzetiségi törvénye (1868), Szálasi "néptestvérségi" elgondolása (1935) soha nem kerültek nemzetközi fórumok tárgyalóasztalára. Helyettük trianoni és párizsi, gyűlölettel telített, bosszúálló békéket kaptunk. Erőszakot követve el a történelmen, népeken és a tájon, átvitték a háborús szellemet a békékbe. Két emberöltő óta tartó állandó bizonytalanság állapotába hozták Közép-Európát, és annak keleti bástyáját, Erdélyt a nagyhatalmak játékszerévé tették.

Ezért kell hangsúlyoznunk, amíg az egész világ tudomásul veszi már egyszer, hogy a mi államférfiaink, teoretikusaink igazságos megoldásokat ajánlottak e szöges kérdésben. Viszont az úgynevezett "utódállamok" még ma is ott tartanak a századvégi sovíniszta gyakorlatnál, amit annyira kárhoztattak, amikor ők voltak szenvedő alanyai. Azóta hét-nyolc évtized szaladt le a

történelem homokóráján; ideje lenne megfordítani azt! De, amint mondtam az elején, *nagyon kevés megértő, bátor, pozitív hangot regisztrálhatunk a román oldalon.* Magatartásuk nem változott Klapka tábornok Cuza román fejedelemmel való tárgyalásai óta (1859—61 között). “Bármilyen árulásra azonnal készek”— írta a komáromi hős Kossuthéknak. — “Reszketnek az oroszoktól, félnek az osztrákoktól, minket pedig gyűlölnék. Különösen Erdély birtokára vonatkozó jogainkat vonják kétségbe és ez országot annektálni még a legmérsékeltebbeknek is vágya. Ezen uraknak reménykedésük körülbelül oda megy ki, hogy ha majd Ausztria, Magyarország is elvérzik, akkor Erdély érett gyümölcsként fog lábaik elé hullani.”

És alig több mint félszázad után, bekövetkezett, amit a honvéd tábornok oly világosan látott, 1918, Erdély elfoglalása, Nagy Románia. E dátumtól a mai napig az erdélyi kérdés nem oldódott meg, csak súlyosbodott; az ott élő népek, a románokat is beleértve, teljes jogbizonytalanságba süllyedtek, kiszolgáltatva a vékony nemzeti-kommunista uralkodó réteg kénye-kedvének. *Ám különösen nehéz a kettős igában az őslakó magyar nemzetiség sorsa, mert csak magára számíthat. A magyarországi rendszer nem meri a szavát a határontúl élő milliók érdekében felemelni.* De ha néha megteszi, foganatja nincs!

A közvélemény és az uralmi rendszer közti szakadékot a közelmúlt egyik eseménye illusztrálja legjobban. A Budapesten 1981 nyarán lezajlott magyar—román válogatott labdarúgó mérkőzésen a százezres tömeg az első perctől az utolsóig tüntetett a románok ellen. A meccs után pedig valóságos zendülésben robbant ki a tömegszenvedély, amit a rendőrség alig bírt megfékezni. Mit

jelent ez a talán nem sportszerű, talán nem épületes, de annál őszintébb érzelmi kitörés? *Azt, hogy a hazai közvéleményünket is foglalkoztatja az erdélyi és romániai magyarság elnyomtatása, kinoztatása, megfosztottsága! Pontos tudomása van minden visszaélésről és nem bocsátja meg kormányának azt, hogy magára hagyja az önhihájukon kívül kisebbségi sorba taszított magyar milliőkat!* Hogy javít vagy segít-e ilyen tüntetés, az az érem másik oldala. Azt tudjuk, hogy az 1940-ben történt bécsi döntés — Erdély kettéosztása — nem volt kielégítő megoldás. Ezt Csatári Dániel különben vonalas, de kimerítően okadatolt könyvének érdeméül kell elfogadnunk, hogy a nemzetiségek tűzként való kezelése elrettentő példája a kisebbségi kérdés megoldásának (lásd Csatári: "Forgószeiben. Magyar-román viszony, 1940—45." Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968). De most még tűzok sincsenek a magyar kormány kezében, hisz a kevés határmenti magyarországi románokkal szemben közel 3 millió magyar él Romániában.

Kölcsönös retorziókkal nem lehet tehát boldogulni. Marad Erdély történelmi szelleméből a táj és az őslakó népek lelkéből eredő transzilvánizmus, mint az egyedül járható út.

Ezért üdvözljük nagy örömmel Sbarcea György könyvét. Végre egy tiszta és nemes román hang, a két egymásra utalt és egyedül való nemzethez! Ne hallgassatok a sovíniszta túlzókra, hamis próféták álhazafias szolamaira, félkézkmár politikusokra. Építetek az erdélyi testvériségre és nemes történelmi hagyományaira. Akkor szép város lesz ismét Kolozsvár, magyarnak, románnak, németnek egyaránt!

De azért mégsem olyan szép ez az ősi település, ha a szegény negyedből nézi valaki, vagy ott él a

Szamoson túli proletárok között. Odavisz minket Bálint Tibor regénye, a "Zokogó Majom". Írása valóság, de stilusa nem naturalista. Nincs benne politikum, agitáció, propaganda, de aranyfonalként fogja össze a sorokat az anyai szeretet és megértés hősie helytállása. Az író nagy megértéssel nézi, szerkeszti és festi monumentális képpé a szegények életét, melynek maga is részese volt, vagy zokogja el a közelmúltban még létezett lebuj cégtáblájáról vett jelkép nevében a kitaszítottak sorsát. A testi nyomorúságok mellett a lelki szenvedést, de emelkedettséget is ábrázolja egyik főalakjában, a "hívóban", kit szektája igaztalanul megtagad és kivet magából.

Bálint Tibor Kolozsvár szülötte (1932), tízgyermekes családból ő a legidősebb (mint mondja "és ami a legnagyobb csoda, ma is élünk mind a tizen"). Emberbaráti segítséggel az ősi farkasutcai kollégiumba kerül, mint jótanuló ingyenes diák. Később két évre meg kell szakítania tanulmányait és munkát vállal, mint kis pincér, pikoló, a vasúti vendéglőben, hogy támogathassa az éhező népes családot. Érettségi után újságíró, majd a Bolyai Egyetem nyelv és irodalom szakán tanul. Eddig két tucat könyve, köztük műfordításai láttak napvilágot. A "Zokogó Majom" *megjelent németül, románul, de legnagyobb sikere a lengyel fordításnak volt.* Nem túlzunk, ha azt mondjuk, hogy írója Nobel-díjat érdemelne! Híre jár, hogy Magyarországon most készülnek filmre vinni regényét és ezt használják föl holmi lesipuskások itt, észak-amerikai biztonságukban, hogy Bálint Tibort kikezdjék suttogó propagandájukkal. Hogy Kádárék lekötelezettje lett azzal, hogy művéből filmet forgatnak Budapesten, stb. stb. Ilyen buta hóbörgéssel nem érdemes foglalkoznunk; hogy mégis megteszem, annak két oka van.

Először az, amiről már beszéltem, a magyarországi kormány megalkuvó viselkedése és tehetetlensége a kisebbségben élő testvéreink ügyében.

Másodszor pedig, ismerve a magyarországi kulturális politikát és helyzetét, csak hálások lehetünk, ha egy ilyen kiváló alkotót kitüntetnek, vagy megérdemelt keresethez juttatnak (a film nagy üzlet még a vasfüggöny mögött is), mert Bálint Tibor *vér a mi vérünkéből és hús a mi húsunkból!* Most, hogy egy erdélyi író megismernek Pesten, azt szemére vetjük?

Álljunk meg emberek! Térjünk eszünkre!

Amikor kolozsvári földink mosolygó, kerek arcát, nevető szemét, botondi alakját, szerény viselkedését láthattuk itt a tengerentúl és hallgattuk felolvasását, szégyennel vegyes sajnálkozással vettük tudomásul a maroknyi közönséget. *Ezreknek kellene hallaniuk, amikor Erdélyből idefárad egy-egy ottani áldott lelkű szellemi ember.* Persze a nagy honmentők is távolmaradtak s egy kis termet is alig töltöttek meg ugyanazon, minden előadáson látható arcok. Majdnem hasonlóan járt itt szerkesztőtársa, Kányádi Sándor, a nagy székely magyar költő, akivel a *Napsugár* című gyermek újságot csinálják Kolozsváron, százezres példányban!

Kányádi Sándor egyik élő csúcsa az egyetemes magyar költészetnek! De őt is kinevezte valamelyik számárfő — itt, amerikai biztonságában — Kádár ügynöknek! Azt az erdélyi magyar költőt, aki öt évvel ezelőtt — első amerikai útja után — kijelentette, hogy addig nem jör megint, *amíg nem létesít az észak-amerikai magvarság legalább egy, állandó magyar középiskolát!*

Mostani látogatásakor pedig felajánlotta, hogy feleséges-től (aki szintén magyar nyelv és irodalom tanár) *hajlandók*

egy évig fizetés nélkül, csak koszt-kvartélyért gyermekeinket magyarul tanítani! Tudomásom szerint ajánlata válasz nélkül maradt, szégyenére emigrációnknak.

Hacsak a jentí rágalmozás nem válasz a nemes kezdeményezésre?

Különben a hallgatósága körülbelül olyan gyér volt, mint kollégájáé! Pedig az írás szerint "a gyertyát nem azért gyújtják meg, hogy a véka alá rejtsek"!

Értsük meg végre, hogy az igaz alkotóinak szent missziója nemzetünk kultúrájában való munkálkodása. Ezt a hivatást követik, a legsúlyosabb körülmények között a romániai magyar írók. De nem elég a tehetség ott, ésszel is kell élniük, hogy népüket szolgálhassák. Ők azok között élnek és dolgoznak, akiket mi magukra hagytunk. Ha a császár garast meg kell fizetniük azért, hogy létezhesse és működhessenek, ám tegyék is, azért gáncs és szemrehányás nem érheti őket. Akik száz-ezer magyar gyermeknek adnak lelki táplálékot anyanyelvünkön, Erdélyben és egész Romániában, azok előtt kalap levéve álljunk és fogjuk be gyalázkodó szánkat! Hisz egy-egy emigráns újságunk a négyezer példányt sem haladja meg, a fogyó olvasótábor és egyebek miatt. (Mint a híres pesti rikkancs mondta, mikor nem vették a lapot: "Dühöng az analfabétizmus Magyarországon!")

Magatartás szempontjából pedig a halhatatlan, örökké izzó lelke Erdélynek, Reményik Sándor testamentoma az iránytű minden vasfüggöny mögötti magyar szellem számára: "Ahogy lehet!" Így lett Végváriból az a Reményik, aki román haditörvényszéki ítéletek, közigazgatási heccek, üldöztetés, betegség, szemevilágának elvesztése dacára, haláláig híven szolgálta népét, szülőföldjét, de az erdélyi nemzetek testvériségét is!

Ezt a mértéket követem én is, amikor kiteszem ma-

gamat vérbeborult szemű sovíniszták dühének. az erdélyi kérdés igazságos, korszerű megoldásának követelésében. Ennek dacára mindennel szemben vallom azonban, hogy Erdély elsősorban az erdélyieké! Mint Tamási Áron írta egyszer: „Erdély útja Budapest és Bukarest mellett kanyarog.”

De az 1918 óta beköltözött regáti románoknak vissza kell térniük a hegyeken túlra. Egyik fél sem uralkodhatik a másikon. A romániai magyarság mostani elnyomottsága, jogfosztottsága nem cserélhető fel a románok elkövetkezendő elnyomásával. A gyűlölködés végtelen csavarját meg kell már egyszer végre állítani, úgy a magyar, mint a román oldalon.

KOLOZSVÁR, SZENT MIHÁLY TEMPLOM

Torockói népviselet

ÁPRILY LAJOSRA EMLÉKKZÜNK

(Bevezetés az "Erdélyi Harangszó" kulturális műsorához)

Kolozsvár elfoglalásával 1918 karácsonyán rászakadt Erdélyre az első "román világ". A nagy háború, forradalmak, idegen hadsereg dúlásai és a hihetetlennek tűnő, és észszerűtlenül bosszúálló trianoni béke ájultságából éppen csak éledezni kezdő erdélyi magyarság — a reménytelennek tetsző fagyos és bénító télben — egyszerre csodálatos hangokra kezdett felneszelni. Mint a tavaszt jelentő madarak, szólaltak meg költőink, íróink és bennük Erdély lelke. Reményik, Áprily, Bartalis, Kós, Tompa, Benedek Elek, Gulácsy Irén, Kuncz Aladár, Nyíró, Tamási, Kacsó és a fiatalok, Dsida Jenő, Balázs Ferenc, Makkai Sándor és Wass Albert, hogy csak az ismertebb neveket soroljam fel azok közül, akik népünk szolgálatában járták az erdélyi tájakat: Nagyváradtól Kovásznáig, Máramarostól az Aldunáig, énekes hívó szóval élesztgetve aléit nemzetünket.

Csodálatos virágként nyílt ki az erdélyi magyar irodalom és költészet: Ady alig elnémult szava után harangtisztán csendült fel az örök magyarság hangja és ennek a szellemnek egyik legnemesebb képviselője: Áprily Lajos.

Brassóban született 1887-ben. Családi neve: Jékely, ami Zikker, Zikély, Jékel, Jikély változatokban "székelyt" jelent erdélyi szász nyelven. Később örökszép versében (Egy pohár bor) ő maga mondja: "Ötvös volt az ősom Brassó városában"... Egyetemi tanulmányait Kolozsvárott végezte, majd Nagyenyeden, az ősi Bethlen Kollégiumban lett tanár. (Itt ért engem is az a szerencse,

hogy megismerhettem, amikor mint látogatók — 1925 táján — az ő vezetésével mentünk végig a Kollégium világhírű könyvtárán, mely sajnos azóta elpusztult.)

Nagyenyedről Kolozsvárra került, s ott tanított a nevezetes Farkas-utcai református kollégiumban és 1928—29-ben az "Erdélyi Helikon" folyóiratot szerkesztette. Még 1929-ben Budapestre költözött, majdnem gyászba borítva az erdélyiek szívét. Ő volt az első a "nagy veszteségek" listáján. Utána, 1932-ben Bartalis János távozott, majd Makkai Sándort kényszerítette ki a román királyi kormány református püspöki székéből, azon ürügy alatt, hogy egyháza részére a magyarországi kormány támogatását vette igénybe. Így lett szegény egyetemi tanár, kénytelen-kelletlen, Debrecenben.

Ezeket a veszteségeket a fiatal, izmos erdélyi irodalom kiheverte és a közvélemény is megnyugodott, látván, hogy a trianoni megcsonkított anyaországnak is éppen olyan szüksége volt az ilyen formátumú szellemi emberekre, mint a "Kis Hazának", Transylvániának.

A harmincas évekig az erdélyi magyar irodalom már meghódította Budapestet is és közkincse lett az egész magyarságnak, éppen amikor Áprily fővárosi tanár lett és a "Protestáns Szemle" szerkesztője. Erdélyben kiadott verseskötetein kívül (Falusi elégia, 1921; Esti párbeszéd, 1923; Vers vagy te is — Műfordítások, 1926); később Budapesten jelentek meg költeményei, a második világháború után bekövetkezett haláláig (Versek, 1924; Láthatatlan írás, 1926; Ábel füstje, 1965; A kor falára, 1967).

E rövid, teljességet nem igénylő megemlékezés keretében nehéz lenne Áprily Lajos költészetét bővebben méltatni. Verseinek alkati tökéletességét teljes művészi

öntudattal hangsúlyozta a már említett "Egy pohár bor" című költeményében: "Forma van a versem — egyszerű sorában"...

Áprily az igazi tansylvanizmus. az erdélyi szellem, népek, füvek, patakok, hegyek és erdők, madarak és vadak zengőhúrú hegedőse, ferences alázatú, egyetemes szemléletű költője. A vers virtuóz, európai műveltségű műfordító és ebben is a legnagyobbak, Babits, Kosztolányi, Szabó Lőrinc egyenrangú társa.

Talán jólesik neki, ha — átnézve az ég kárpitján — látja, hogy sokat szenvedett népe körében szülőföldjén, a székely falvakban, magyar városokban ismét szabad verseit szavalni, vagy az idegenben, Torontóban, Kanadában ünnepélyesen megemlékezünk róla és ide fiát, Jékely Zoltánt, a jeles író és költőt is meghívtuk. Áprily költeményeit menye, Jancsó Adrienne a nagyok között is kiváló előadó művésznő, Marosvásárhely szülötte, az Áprily- és Jékely-versek leghívatottabb tolmácsa fogja szavalni.

Erre az ünnepre, az Erdélyi Harangszóra, melyet hagyományosan minden évben megrendezünk, szeretettel hívunk minden székelyt és magyart. Erdély szellemében legyünk egyek mindannyian, határokon innen és túl, tizenhét milliónyian, s ne engedjük széles e világon harangjainkat elnémulni — elnémítani.

„ERDÉLY — MAGYAR”

Az augusztus folyamán Berlinben lezajlott úszó világ-bajnokságok nem sok sikert hoztak a valaha híres vízi-sportunknak. A magyar színek képviselői úszásban két harmadik helyezést (bronz érem), sokszoros vízilabdás világbajnokaink pedig az olaszok mögött a második helyen kötöttek ki (ezüst érem), miután a taljánokkal a döntőben 4:4-re mérkőztek. Mi kanadai magyarok, kiknek “két hazát adott végzetünk”, legalább befogadói-ink úszósikereinek örülhettünk (Kanada harmadik helyezett az elért összpontokat illetően), annál is inkább, mert sok magyar nevet olvashatunk a válogatottak listáján.

Ez kevés vigasz nemzeti szempontból. Az egész föld-gömbön szétszórt magyarság úgy várja, óhajtja nemzeti sportunk sikerét, mint szülőföldünk a májusi esőt; különösen az Argentínában tartott labdarúgó világbajnokságon tapasztalt kudarcok (három vereség) után. Ezek a sorozatos balsikerek ismét igazolják az egyesek által túlzottnak tartott társadalmi, nemzetpolitikai és szakmai bírálatomat, melyet “Az olimpiai versenyek és a magyarság” című tanulmányomban tettem közzé (Szittyakürt, 1977 júliusi száma).

De félre bú!... Egy sokkal nagyobb horderejű esemény színtere volt az argentinai stadion: öreg székely szívem erősen megdobbant, amikor a magyar-olasz mérkőzés helyszíni közvetítését néztem a hatalmas TV-ernyőn: egyszercsak félemelet nagyságú magyar zászló tűnik fel a képen, rajta — “Erdély Magyar” — felirással. Rögtön elfelejtettem a pályán látott keserves mérkőzést és tűnődni kezdtem ezen a huszárvágáson: az argentinai magyar testvéreinknek a szó szoros értelmében — az egész világra szóló tüntetésén. Majd néhány héttel később kaptam

az itt közölt képeslapot, felvételt az olasz-magyar világbajnoki mérkőzésről és a következő magyarázatot.

Amikor egy lelkes, igen tevékeny erdélyi magyar, most Braziliában élő bujdosó, egyik alkalmazottjának ez az ötlete támadt, gazdája repülön rögtön Buenos Airesbe küldte és megkezdődött a jegyek felvásárlása. A nézőtér első sorának kéttucatnyi ülőhelyét kellett megvenni, feketén, méregdrágán.

Alig feszült ki a feliratos magyar zászló a nézőtér korlátja fölött, az első percek után a román követség máris

hivatalosan tiltakozott, s Romániában "üzemzavar" címén megszakították a TV-adást. Az argentin rendőr-főnök megjelent embereivel a játékszünetben, hogy a tetteseket felelősségre vonja. Bujdosó testvéreink megmagyarázták, valójában miről van szó, és megemléstették, hogy Erdéllyel hasonló az eset, mint az angol kézben lévő argentin szigetekkel (Islas Malvinas). Erre kezet fogott velünk a főtiszt és ment tovább a közvetítés, mindhárom magyar mérkőzés alatt: az argentinok, olaszok, franciák és a magyarok mérkőzései során.

Hiába kapcsolták ki a román adót, az erdélyi határszáron látták a magyar adásokat és ilyen módon tudomásul vették ott is, mint ahogyan az egész széles világon egy és félmilliárd ember, a világ bajnokság nézői. Nemcsak a magyar csapat és kísérei, de az elszakított országrészeinken élő és a világ négy tájára szétszóródott testvéreink is. Rajtuk keresztül pedig megtudhatta mindenki, hogy történelmi jussunkról, a tőlünk elszakított őslakó népünkéről és szülőföldünkéről soha le nem mondunk.

Három alkalommal láthattuk ezt a mementót. És látták azok a magyar gyerekek is, akik a válogatottunkban játszottak, illetve csak játszottak volna. A fentebb említett tanulmányomban azt írtam, hogy nincs hatékonyabb, hatalmasabb magyar hírverés, mint a szép, tiszta sport. De ennek az ellenkezője is igaz!

A szerencsétlen és észszerűtlenül durva argentin-magyar mérkőzés után olyan magyarelles hangulat és sajtóhadjárat keletkezett a különben hagyományosan magyarbarát Argentínában, hogy egyik ott élő történészünk szerint "csak lesütött szemmel tudunk járni"...

De ez sem elég: jöttek a szemfüles románok és a legnagyobb argentin lapban megjelentették hazug történelmük

szemszögéből és zsargonjában írt cikkeiket Erdélyről, a román állam 2500 éves jubileumáról (?).

Miután Argentína megnyerte a világkupát (melytől a magyarok majdnem elütöttek), végülis talán megbocsátottak. Annál is inkább, mert a magyar szövetségi kapitány, Baróti, már a mérkőzés másnapján sajtókonferencián bocsánatot kért az elkövetett szabálytalanságokért, a játékosok "fiatalságát és tapasztalatlanságát" hozva föl mentségül. Azóta Barótit menesztette a Magyar Labdarúgó Szövetség, de a mérkőzésekről beszélve meg kell állapítanunk a következőket:

Csapatunk gyorsan az argentinok fölé került, percek múlva eredményes volt és ezt az egygólos eredményt tartotta sokáig. Majd az argentin egyenlítés után a mérkőzés sokáig döntetlenre állt. Hét perccel a befejezés előtt két játékosunkat a bíró — ismételt figyelmeztetések után — kiállította és ezzel elvesztettük őket a következő meccsre is. A magyar kapitány jóvátehetetlen hibát követett el, amikor a két megintett durva játékosát nem cserélte le (az argentinok kétszer hoztak friss tartalékot a játékba!). Vagy csak tizenegy embert vittek magukkal Magyarországról? Nem hisszük, hogy a válogatott játékosok nem ismerik a versenyszabályokat.

Régebben a támadó stílus hozta meg a szép magyar sikereket, s védekezésnek is az a legjobb. Egygólos eredményt a legnehezebb tartani. A legjobb kapus sem ér sokat, ha a védők magára hagyják! (Lásd az első olasz gólt ellenünk!) Kétgólos olasz vezetésnél, a forduló után a mieink még tovább védekeztek, mintha mi vezettünk volna. Ekkor már huszáros lendülettel, tizenegy emberrel, támadni kellett volna. A mérkőzést gólokkal kell megnyerni, de ezt kapurarúgás nélkül nem lehet elérni. Mindezek ellenére, a kapust kivéve, 35—40 percig

egyenrangúak voltunk az olaszokkal és körülbelül 80 percig egyenlők, sőt kicsivel jobbak a világbajnok argentinoknál is; de lélekben, morálban messze elmaradtunk a régi. legendáshírű játékosaink szellemétől (Toldi, Sárosi, Zsengellér, Kocsis, Puskás, Lóránt, Bozsik, Lázár). Lélektelen, ötlettelen, közömbös játékot láttunk általában. Az értelmetlen durváskodásról nem is beszélve. Játékot veszteni lehet, de a magyar sport becsületét megcsúfolni nem! Az ilyenféle kisiklásnak elsősorban mi, magyar emigránsok isszuk meg a levét, de szülőhazánk jóhírének sem használ, amint azt az argentin példa is bizonyítja.

Éppen egy éve, amikor a fiatal Gerevich Pál kardvívó világbajnok lett Argentínában, a buenos-airesi tornán, s oly sok évi "szárazság" után az argentinai magyarok határtalan lelkesedéssel énekelték a Himnuszt. Türelmetlenül várták labdarúgóinkat, akik hosszú szünet után végre ismét részt vehettek a nagy világtornán. Nem akarták elhinni a kiérkezésük előtti gyászos londoni szereplést és annak kísérő mellékszöngéit. Elképzelhetjük csalódásukat. De ugyanez a lelkiállapot az egész világon! Úgy látszik, még mindig hatnak azok az okok és erők, melyeket Végh Antal oly nagyszerűen és igazságosan kritizált a "Miért beteg a magyar futball?" című könyvében. Várjuk, követeljük a radikális gyógykezelést.

De nem folytatom tovább ezt a töprengést. Egy sokkal magasabb szinten, a nemzetpolitikában, nagy magyar sikerre adott alkalmat a labdarúgás buenos-airesi világ-szinpada. Hogy a lehetőségekkel éltek, köszönet és hála érte a tüntetés kezdeményezőinek és kivitelezőinek. Mint egy TV-közvetítés sokmillió nézője közül, akinek minden közügynél előbbrevaló az erdélyi és a romániai magyar testvéreink sorsa, büszkén olvastam és kiáltom az argentinai üzenetet: "Erdély — magyar!" Több mint

másfélezer év óta mi adtunk államiséget a Kárpát-Duna Medencének: Magyarországot. Erdély történelmileg és geopolitikailag magyar volt és az lesz ismét egy újabb és észszerűen modern közép-európai rendezésben is. Addig is teljes egyenjogúságot és teljes egyenlőséget követünk Erdély őslakó magyarsága javára.—

BETHLEN GÁBOR
Erdély legnagyobb fejedelme

WASS ALBERTÉK ES A ROMAN BUMERÁNG

A magyar emigráció felháborodva vette tudomásul, hogy *Wass Albertet* és más hűséges erdélyi hazánkfiát, elnyomott véreinkért küzdő amerikai állampolgárokat román hivatalos szervek perbefogtak, ú.n. "háborús bűnök" miatt. Ez a szemforgatás, vagy még inkább arcátlanság magasiskolája, de ugyanakkor olyan bumeráng, amely rettenetes súllyal esik vissza a világ legghazugabb, legcsalárdabb politikai kupeceire, Ceausescura és bandájára, a sovinszta-sztalinista kommunista kaméleonokra, a magyar, német és a többi hat nemzetiség elnyomóira, sőt, a román népet is beleértve.

Bármelyik állam beszélhet e széles világon, Románia azonban jobb, ha hallgat! Nem megyünk vissza a régmúltakig, elég, ha csak a legújabb-kori "dicső" cselekedeteire emlékeztetjük a gyorsan felejtő világot. A nagy Andrassy Gyula, a Monarchia külügyminisztere adta az egyesült oláh fejedelemségeknek a Románia nevet, majd a berlini kongresszuson ő és Bismarck vitte keresztül és biztosította az új állam függetlenségét: de nemcsak Törökországgal, az addigi "védnökkel" szemben, hanem a "felszabadító" Oroszországtól is megvédte, amikor a 80-as években bevonta Romániát is a Hármas Szövetségbe. Ebben aztán megint igazi oláh-módra viselkedtek, *1914-ben titkos szerződést kötöttek Oroszországgal, hogy háborúba lépésük fejében Erdélyt megkaparintsák.* Aztán az olasz példát követve, először semlegesek maradtak, kivonva magukat a Hármas Szövetség kötelezettségei alól, majd 1916 nyárvégén, a nagy orosz offenzívák idején, a védtelenül hagyott Erdélybe törtek, hába támadva volt szövetségeseiket. A magyar-német ellen-

lökés rövidesen üldözéssé fejlődött és csak orosz segítséggel bírtak Moldova északkeleti csücskében, az Ojtozi Szorostól a Dnyeszterig húzódó arcvonalon megállani a tönkrement román seregek. Hálájuknak aztán rövidesen kézzelfogható bizonyítékait is adták, amikor Antant szövetségeseiket elárulva, az 1917-es forradalmak ájultságába eső Oroszországot megrabolták, bevonulva Beszarábiába. Majd, titkos szerződéseiket megszegve, különbékét kötöttek a Központi Hatalmakkal, a Bukaresti Békét, mely szerződésileg is nekik adta az orosz államból kihalított tartományt (1918). Továbbá a magyar és német csapatok nyomában lopakodva 1918 őszén a már békét kötött Románia szedett-vedett hadserege bevonult az ismét védtelenül hagyott Erdélybe, hogy osztozzék az Antant győzelem gyümölcseiben; ismét hadat üzen, mostmár csak Magyarországnak, majd mint a győzők vesszeje, 1919-ben intervenciós háborút folytat a Tanácsköztársaság ellen és ennek fejében kirabolja, kifosztja a fegyverei alá került országrészeket. Végül is az Antant demarsára kénytelen kiűriteni Magyarországot, de sajnos, ezt szószerint kell érteni, mert minden mozgó, vagy mozgatható értéket magukkal vittek. *Erdélyben mindent átkereszteltek, csak román feliratokkal látták el, hogy az Antant kiküldöttek tudomásul vegyék "ősi jussukat" és kikergettek 200 ezer magyart Budapestre, vagonlakó nyomorúságba.*

Később, mint oszlopos Kis-Antant alapító-tag szipolyozza Franciaországot, felfegyverezteti magát, katonai garanciákat kap, kardot csörtet a fegyvertelen Csonka-Magyarország felé és kínozza az erdélyi magyarságot minden módon. A népszövetségben ismételten *megbélyegzik* a kisebbségek üldözése miatt. Erődítéseket épít Magyarország felé, a hírhedt Károly-vonalat, de az, mint

kártyavár, hirtelen használhatatlanná válik, mihelyt a honvédek 1939-ben visszafoglalják Kárpátalját és észak-keletről átkarolhatják. Még az évben lemond Románia az angol és francia garanciákról és Németországgal kezd barátkozni. A Honvédség mozgósítására pánik tör ki Romániában, de a németek lebeszélnek a magyar kormányt katonai akciókról. Amikor aztán a szovjet bevonul **Besarábiába** és német-olasz nemzetközi bíróság a II. Bécsi Döntései Észak-Erdélyt visszaszármaztatja Magyarországnak, további orosz terjeszkedésnek elejét véve, a megkisebbitett Románia határait is garantálják a döntnökök. De a kocka ismét a románok felé fordul, mert 1941-ben a németek kiszorítják a Vörös Hadsereget és Besarábiát megint Romániának adják, megtoldva a Dnyeszteren túli területekkel (Transnistria).

De semmi sem tart örökké és 1944 nyarán Románia újabb nagy árulása kinyitja legújabb szövetségese, a Szovjet előtt Erdély és Magyarország felé az utat, hátbatámadva előző hiszékeny német barátait. A Nagy Ringyó kézről kézre jár, s bár megfogyatkozik, Bukovina, **Besarábia** a szovjet szeretője, Dél-Dobrudzsa a bulgárok jogos tulajdona marad, *Észak-Erdély lesz az drukis jutalma*. Az orosz fegyverek árnyékában, a front mögötti területen már 1944 októberében *megkezdik a székelyek, magyarok hóhérolását*.

Pópáik által megáldott nemzeti zászlóikkal (mint 18. 48-49-ben!) törnek a fegyvertelen székelységre a Mániumgárdisták és középkori módszerekkel, baltával, fűrészszel lefejeznek embereket. Szárazajtán, Csíkszentdomonkoson, Ajtán a papot a templomajtóra szegeznek, feleségét, lányát közprédára adják, aztán szeméit kiszúrva végeznek vele. Ezek a szadista, alias bűntények még a nem túl kényes orosz mértéket is betöltik, úgy hogy a Vörös

Hadsereg parancsnokság valósággal kikergeti a front mögött garázdálkodó oláh bandákat és visszaállítja a magyar közigazgatást, persze csak ideiglenesen. Gróza miniszterelnök kormányzási ideje a romániai magyar kisebbség eddigi legnyugodtabb, legszabadabb korszaka volt.

Sajnos, békítő, engesztelő politikája csak rövid álom volt, utána jött a nacionalista-kommunizmus, mely változatlanul tart és a román sovinizmus és bolsevizmus két malomköve között próbálja megtörni, aztán elemészteni összes kisebbségeit. Ugyanakkor kancsal mészáros módjára már Kína és Amerika felé árulja Szovjet jótevőjét, évezredes gyakorlatához híven. *És ezek a becstelenség, erkölcstelen, gyáva oláhok tetszelegnek az igazságszolgáltatás tőgájában; mernek perbe fogni amerikai állampolgár erdélyi magyar emigránsokat, akiknek egyetlen bűnük, hogy évtizedek óta fáradságot nem kímélve nyitogatják Amerika és a világ szemét, lelkiismeretét; megmutatták azt, hogy a győztesek milyen szörnyű baklövést követtek el a trianoni (1920) és a párizsi (1947) békével, amikor Erdélyt egy ilyen bizantinus, romlott, megbízhatatlan államnak adták ki árulásai jutalmául!*

De azt is meg kell állapítanunk, hogy nemcsak az áruló aljas, hanem a kerítő, a felbújtató is az! Ez a minden hájjal megkent pribék-oláh-rendszer, mely 1 millió romániai németet deportáltatott Oroszországba és 250 ezer magyart a dunadeltai kényszermunkatáborokba, (főleg értelmiségit, például László Dezsőt, a kolozsvári Farkas-utcai református parókia papját), amely a román görög-katolikus egyházat is megszüntette, amely a Rajk-per vetületeként az erdélyi magyar szocialisták és kommunisták között írtóhadjáratot vezetett, mely az 56-os magyar forradalom főhőseinek, Nagy Imrének és

Maléternek megkínzásában és kivégzésében segédkezett, mely a magyarországi ifjakkal rokonszenvező román és magyar fiatalságot megtizedelte, látva a Szovjet megtorlást Budapesten, még szorosabbra fűzte a rabláncot erdélyi nemzettestvéreinken.— Georgiu-Dej, Ceausescu és bandájának, köztük sajnos renegát magyarok és árnyékszékelyek lelkén szárad igaz szellemi embereink öngyilkossága. Szabédi Lászlótól Szikszai tanár úrig (gyilkosságok, kínzások, közigazgatási üldözések tízezrei és százezrei, művelődési genocídium, a teljes népgyilkosság előfutárai).

Ezeknek a bolsevizmustól és sovinizmustól megköttyagosodott románoknak a legho' nyabb joguk sincs amerikai állampolgárokat molesztálni, vagy pénzért mindenre hajlandó itteni cinkosaikkal molesztáltatni. Ezeknek nem lehet vámkedvezményt adni, bármennyire is ügyes lépésnek tekintik azt az USA külügyminisztériumban, ebben a sóhivatalban, mely, mint az egész államvezetés, nem lát túl négyéves horizontján, tehát nem tud szerves, hosszúlejárátú tervszerű politikát folytatni.

A 2000 éves román állam hazugságait visszhangozzák megfizetett sajtókukacok New Yorktól Pekingig; anakronizmusoktól hemzsegő elmeszüleményeikben és igyekeznek szalónképessé tenni a véreskező, sötétlelkű bucaresti rezsimet. Ezeknek semmi joguk nincs civilizált emberek közt emelt fővel megjelenni! A nyugati sajtóra jellemző, hogy képesek papírra vetni, oláh sugalmazásra (a torontói "Star" 200 ezres napilap okt. 6-i számában), hogy a román vajda 1560 körül Bécsbe ment és ott belépett a Sárkány Rendbe, majd visszatért alattvalóihoz Erdélybe, ruházatán a sárkányos címerrel, innét ered a Dracula név, stb. Unokája pedig megvette az *osztrák-magyar uralkodók* nyári kastélyát az erdélyi határszélen,

ahol a film jelenetei leiátszódtak.

Ezeket a "történelmi tényeket" a román turizmus helyettes minisztere mondta tollba Napoka-Kolozsváron, s az oláhok egy kis ferdítésért nem mennek a szomszédba! Mert a Sárkány Rendet Zsigmond királyunk alapította, ő pedig Budán székel, az oláh vajdák az akkori hatalmas Magyarországnak hűbéresei voltak, tehát nem mehetett a lovaggáütött Erdélybe *alattvaló-ihoz*, mert azok a hegyeken túli Oláhországban (Valachia) voltak! Erdélyben román uralom 1918 késő ősze előtt nem volt! Ez lényeges különbség a múlt és jövő szempontjából! Ezért érdemes kódósítani és mosni a lusta nyugati agyvelőket! Mert osztrák-magyar monarchia sem volt 1867-ig; semmi esetre sem a XV. vagy a XVI. században, amiről szó volt Napokán! Magyarország külön királyság volt, saját törvényei, alkotmánya, államberendezkedése alapján, amit féltékenyen őrzött az osztrák uralkodókkal szemben; ezt minden művelt európai, és talán amerikai is tudja. De tudja a román miniszter is, tehát rosszhiszemű hazugságaiban. Hasonló egy másik torzító napilapnak, a "Sun"-nak szabadon elővezetett cikke 1979 december végén, melyben elmondja, hogy a gyulafehérvári (Alba Julia) gyűlésen, 1918-ban, Erdély népe kimondta a csatlakozását Romániához és ezt a cikkíró, mint a wilsoni elvek diadalát dicsőíti.

A történelmi tény azonban az, hogy ez csak román népgyűlés volt, szász képviselőkkel, de magyar és székely részvétel nélkül, a román hadsereg szuronyainak árnyékában, tehát nem nemzetközileg meghirdetett és ellenőrzött népszavazás, tehát nem is érvényes! De mit várunk a nyomorult kis újságíróktól, ha Kanada (ahol százezer számra élnek magyarok) atomreaktort ad el Romániának, a mi adódollárainkból. Ez ellen tiltakozunk,

amíg abban az országban genocídium folyik, amíg az őslakó, államalkotó magyarság és székelység másodrangú állampolgár Romániában. És az ellen is tiltakoznia kell a kanadai magyarságnak, hogy a külügyminiszter, MacDonald Flóra kisasszony két órás beszédében az ENSZ fórum előtt minden kis afrikai nép emberi jogvédelmét követelte, de a vasfüggöny mögötti nemzetekről egy szót nem szólt. Különösen fájdalmas ez az öt milliónyi kisebbségi magyarok, és abban is a Románia terrorja alatt élők esetében, akiknek rossz sorsa már bejárta a világsajtó berkeit, csak a mi Flóránk ne tudna jogos panaszaikról, segélykiáltásaikról? Vagy talán azért, mert féltik az atom-reaktor üzletet Romániával? (Az argentinok ugyanis visszaléptek a vételtől, amikor a kanadai szakszervezetek baloldali vezetői tiltakoztak Argentina belügyi politikája ellen?!)

Itt az ideje, hogy *a kanadai magyarság szervezetei is tiltakozzanak az atom-reaktor Romániának való feltételek nélküli eladása ellen!* Tessék ezt ahhoz kötni, hogy a magyar és német, meg a többi nemzetiségeknek egyenlő egyéni és népi szabadsága legyen a románokéval. *Egyenlőséget és szabadságot követelünk véreinknek és a békeszerződések revízióját!* Utóvégre két világháború után teljes anakronizmus Románia (és Csehszlovákia) kisebbségi politikája és népgyilkossági kísérlete. Ez már több, mint bűn; ez hiba!

Végezetül pedig azt az esetlen oláh kísérletet, mellyel köztisztületben álló erdélyi magyar emigráns vezetőinket lefasisztázzák és "háborús bűnösökként", hamis vádak alapján perbefogják, mint bumerángot vissza kell származtatni rókafejükre. *A nemrég megjelent "Witnesses to Cultural Genocide" című angol nyelvű könyvet el kell juttatni minden fontos amerikai személynek és intéz-*

ménynek, mert ennek szerzői nem náci-fasiszta, sovíniszta, imperialista ügynökök, (mint román zsargon szerint mi), hanem otthon, Erdélyben, Romániában élő magyarok, volt, vagy jelenleg is kommunista párt-tagok, vagy fő-funkcionáriusok! Az egész világon terjeszteni kell ezt a könyvet, hogy a közvélemény előtt leleplezzük azt, ami Nyugat jövőtéből több, mint hatvan éve folyik, Erdély eloláhosítását! Ez az erőszakos törekvés az utolsó három évtizedben katasztrófális méreteket öltött és amint az ott élő tanúk a könyvben elmondják, a bolsevizmus és a sovinizmus ötvözetében megfojtással fenyegetik az őslakó, tizenhárom század óta ott saját államot alkotó magyarságot. Ezt a tanúságtételt olvasva, nekünk, szabad magyaroknak tovább kell harcolnunk és minden, de minden eszközt föl kell használnunk a gyors segítség érdekében! A mi helyzeti energiánk az Amerikában, angol és spanyol nyelvterületen, nagy népek között, óriási! Élni kell vele, mert csak az számít Románia felé, amit itt és angolul mondanak, írnak. Csak arra kényes ez a pöfeteg állam, hogy jó sajtója legyen Amerikában! Erre kell tehát összpontosítani, hogy ez a vágya csak negatív értelemben teljesüljön. Ez egyúttal egy sürgős emigráns feladatot is ró ránk: Itt a huszonnegyedik óra, hogy minden erdélyi és magyar emigráns szervezet közös frontot, egyöntetű magatartást, egy vasbeton falat állítson a románokkal szemben! Ez az alkalom, az ügyetlen román manőver Wass Alberték ellen, meg kell szülje a nagy magyar összefogást, mert különben ma őt, holnap mást próbálnak elnémítani az oláhok és cinkosaik; mindenkit, bárkit, aki az oláh sovíniszta-kommunista genocídiumot leleplezi külföldön, főleg az Egyesült Államokban és angolul! Egy lélek, egy akarat fűtsön, ha több oszlopban is menetelünk, egységes haditerv szerint.

Ne feledjük soha, hogy Erdély csak egy van és a népünk végveszélyben, mert történelmi tudatát gyilkolják! Ellen-séges erőknél védtelenül kiszolgáltatva, melyek a modern állami apparátus birtokában minden egyéni és közösségi élet fölött korlátlanul rendelkeznek, azzal élnek és vissza-élnék! Ezzel szembe kell szögeznünk a külföldi magyar-ság szabad szavát, szellemi és anyagi erejét, világháló-zatát, befolyását és megnemalkuvását! Épp a fentemlített angol könyv tanúsítja, hogy a new-yorki és washing-toni magyar tüntetések mennyire megtorpantották a bukaresti rezsimet! Tehát ütni kell a vasat! Azt se feled-jük, hogy a magyarországi és délvidéki közvélemény mennyire erdélyi véreink mellett van, tehát nyugodtan mondhatjuk, hogy az egész világ magyarsága egy ember-ként követel igazságot Erdélyben és a Felvidéken! Köve-teli egyben azt is, hogy a hivatalos magyarországi kor-mány is álljon ki végre nyíltan, messzi hangzó szóval az idegen uralmak alá adott nemzettestvéreinkért! Hisz ha nem volna szomorú, akkor nevetséges volna, hogy komoly magyar írárok és szellemi emberek ne mehes-senek Magyarországról Erdélybe, egyik népi demokráci-ából a másikba 1980-ban?!

Utoljára pedig szóljunk a józan, jó románokhoz is.

Mi nem vagyunk a román nép ellenségei. Nem egy-szer írtam, hogy úgy is, mint erdélyi, úgy is, mint magyar, a megbékélést szeretném munkálni, hisz a román nép is testvértelenül él Európa keleti csücskén, idegen népek országútján. De nem lehet, hogy csak mi nyújtsunk baráti kezet, aminthogy megtette számta-lanszor az erdélyi magyarság, megtették történelmi nagyjaink. Azt is tudjuk, hogy végeredményben a román nép is a bolsevizmus áldozata és lelkiismeretlen vezetői saját válságukból a kisebbségek üldözésével igyekeznek a

figyelmet elterelni. *De a mi türelmünknek és megértésünknek is van határa. Végzetes volna, ha mi is a szemet szemért, fogat fogért, nem-keresztény és nem-európai filozófia gyakorlatára térnénk át, de egyetlen erdélyi, romániai magyar áldozat nem fog megtorlás nélkül maradni!*

Orbán Balázs síremléke Szejkefurdón

EGY MAGYAR · ERDÉLYI HAZAFI

*Köteles Pál: Külön égbolt (Corvin Publishing Co., Culgari, Kanada, 1984) könyvét ajánljuk olvasásra. A Debrecenben új hazát talált erdélyi, Bihar megyei születésű magyar író és hazafi észak-amerikai körútja alkalmából kiadott, otthoni bátor tanulmányaiból és néhány kitűnő elbeszéléséből áll a kötet. Köteles Pál fiatal emberként a romániai nemzeti kommunizmus börtönébe került, majd húsz éven át nem írhatott, hanem talicskával "építette" a szó szoros értelmében a "sovinisza szocializmust", míg végre 1977-ben átköltözhetett családjával Nagyváradról Magyarországra. Ottani folyóiratokban megjelent és a magyar emigráció sajtójában ismertetett "Töprengés egy torzkép előtt" Lancranjan gyalázkodó könyvére adott válasza, az igazság és a mértéktartás nemes keveréke. (Lancranjan: Cuvint despre Transilvania" — "Gondolatok Erdélyről" — Bukarest, 1982.) *Akinek igaza van, annak nincs szüksége a gyalázkodásra!* De megtanultam Köteles Páltól azt is, amit eddig nem tudtam, hogy nemcsak a Székelyföldön, hanem Bihar megyében, a trianoni határ közelében, a szerző falujában is 41 magyar életét oltották ki a szovjet hadsereg nyomában belopakodó Mániu Gárda hiénái 1944-ben. És azt is, hogy a magyar kormány erélytelen, közömbös csendjét, gyáva hallgatását vette Ceausescu és bandája bátorításnak, szabad utat jelző zöld fénynek a romániai magyarság népiirtására, genocídiumra.*

Köteles Pál és mások kiállása egyben kifejezése annak, hogy Magyarország közvéleménye elítéli ezt a meghunyászkodó, nemzetbelieinket védtelenül kiszolgáltatató politikát. Arról nem is beszélek, hogy az emigráció meny-

nyire megveti ezt a gyávaságot. Ez annál is furcsább számunkra, mert éppen Köteles Pál jelen könyvében *Fábry Zoltán* felvidéki íróról emlékezik ("A múlt jelenvalósága"), aki hívó kommunista létére a legélesebben és a legbátrabban szállott szembe a felvidéki magyarságot deportáló csehszlovák kísérettel. Fábry Zoltán emlékét *Nagy Imre* mártíriumával együtt kell megőriznünk a Magyar Pantheonban, nemzeti tudatunkban. A vér nem válik vízzé.

Végül Köteles Pál otthon megjelent és a jelen könyvben utánnyomott *Teleki Pálról* szóló tanulmányáról kell szólnunk, de nem csak dicsérőleg. Kétségtelen, hogy Teleki a nemzetiségi kérdésben tisztességes, korszerű elveket vallott. De nem hozatott törvényt, amikor abszolút parlamenti többsége volt annak megoldására, hanem csak miniszterelnöki rendeletekkel intézte a kisebbségek ügyét. Továbbá, nem vette tudomásul a harmincas évek elején jelentkező, haladó, új elgondolásokat, terveket e súlyos magyar nemzetpolitikai probléma rendezésére (például a Szálasi-féle konnacionalizmus). Sőt, azok hirdetőit kiszolgáltatta a horthy—keresztes-fischeri terrornak! Köteles legsúlyosabb tévedése (vagy még tabu az igazság ebben?) a *Hubay—Vágó* kisebbségi törvényjavaslattal kapcsolatos megjegyzése: "...1944. június 4-én a Képviselőház elé terjesztett két nyilas képviselő, Hubay Kálmán és Vágó Pál azt a nemzetiségi törvénytervezetet, amely a hazai németiséget már-már kivonta a magyar állam felügyelete alól..." *Ez nem felel meg a történelmi tényeknek.* Utalunk néhai *Vágó Pál* emigrációban megjelent füzetére ("Nyílt levél C.A. Macartney professzor úrhoz", Beccar, Argentina, 1960), melyben előadja a törvényjavaslat indokát és hiteles történetét. A Volksbund "államot az államban" pedig Teleki valósította meg, amikor aláírta a németekkel az ilyen irányú szerződést

1940-ben! Valóság az, hogy a további országrészek visszatérésének reményében és kilátásában, a millió számban jelenlévő összes nemzetiségek jogainak biztosítására készült a HV tervezet, annál is inkább, mivel Magyarországnak nem volt érvényes és végrehajtott kisebbségi vagy nemzetiségi törvénye (kivéve a trianoni békeparancs záradékát). Teleki Pál pedig a legszélsőségesebb sovinizmusra támaszkodva, olyan hamis vihart kavart, ahol a Frontharcos Szövetség elnöke, gr. Takách-Tolvaj volt különítményes, a bömbölő rádióban Hubay és Vágó skalpját követelte és rossz pontot csinált a visszatérendő idegenajkúak előtt. Ám még tovább ment törvénytelen magatartásában Teleki: mentelmi bizottság elé vitte a két képviselő társát, ahol a parlamenti szabályok megszegésével maga, a tényleges miniszterelnök is megjelent és befolyását érvényesítve, megfosztotta mandátumáról a két ellenzéki képviselőt. Hát hazaárulás egy hiányzó törvényre javaslatot tenni? Nem joga és kötelessége ez a honatyáknak? A Képviselőház aztán Teleki javaslatára megvitatás helyett levette napirendről a tervezetet, a magyar királyi parlamentárizmus nagyobb dicsőségére. Teleki pedig aláírta a Volksbund szerződést Hitlerékkal, amely kizárólagosan csak a német nemzetiségnek kedvezett, más kisebbségeknek jogairól, és kötelességeiről nem szólt, szemben a Hubay és Vágó javaslatával.

Nagy szolgálatot tehetne a Szittyakürt szerkesztősége, ha az eredeti törvénytervezetet közölné fakszimilében. Annál is inkább, mivel az új generáció nehezen, vagy egyáltalán nem férhet hozzá.

Reméljük, ismerve *Köteles Pál igazságérzetét*, elismeri és korrigálja tévedését, hisz 44 évvel az események után a tisztánlátás, az igazság kimondása nem lehet

bűn. Ebben biztató példa *Bibó István*, az 1956-os törté-
nések egyik legmarkánsabb alakja, aki halála előtti in-
terjúban elismeréssel szólt Szálasi konnacionalizmusáról,
mint jövőbelátó kezdeményezésről (személyes közlése a
beszélgetőnek e sorok írójával).

A 13 aradi vértanú emlékműve

EMIGRÁCIÓNK LEHETŐSÉGEI

Amikor Titus római császár Jeruzsálem lerombolása után elhurcoltatta a meghódított ország lakóit, megkezdődött Izrael hosszú történelmének új szakasza, a diaszpóra, a szétszórtság állapota.

A magyarság hasonló sorsot élt át a XX. század elején. Két világháború, forradalmak, két esztelen béke (Trianon, 1920., Párizs 1947.) teljessé tette nemzetünk szétszóródását. A Tűzföldtől az Északi Sarkig, New Yorktól Melbourneig, mindenütt ott találjuk honfitársainkat. A telefonkönyvek oldalait töltik meg a Kisek, Nagyok, Kovácsok. "Kicsi, de elterjedt nemzet vagyunk"— mondja egy humoristánk.

Én meg úgy látom, hogy emigráns sors annyi, mint kisebbségi sors. Úgy kell harcolnunk kultúránk, nyelvünk, fizikai állományunk megmaradásáért, mint kisebbségbe került nemzet-részeink küzdenek Erdélyben, vagy a Felvidéken. Ők nap mint nap megütköznek az idegen uralom erőszaka, csapdái, hamis és ellenséges magatartása, bánásmódja ellen. A mi helyzetünk bizonyos szempontból még nehezebb, mint az övéké; éspedig a jólét, a materializmus, meg a túlzott szabadság, a szabadosság miatt.

Itt nem kapod mindennap, hogy "büdös magyar", vagy "beszélj szlovákul, mert a mi kenyérünket eszed", stb. Ehelyett látszólag az egyenjogúságot élvezed, csak a gyerekeidet idegenítik el, szinte észrevétlen, amíg a pénz után loholsz, amíg újra fészket raksz, új hazát alapítasz. Közben kicsúszik lábad alól a talaj, elsüllyed egész régi világod a gazdagodás hinárjában. Mert a mocsár meleg, jó benne fürödni. Az emberi őserdő elrejt, megvéd, de el is veszejt egyben. Itt csak a legnagyobb ügyesség, a

kisebbségi életben kifinomult örök reszenállás és rafinéria segít.

Az, ha kezdettől fogva öntudatosítjuk gyerekeinket, unokáinkat, barátainkat, hiveinket, hogy mind a két nyelvet, mind a két kultúrát minél tökéletesebben sajátítsák el. ("Ahány nyelvet tudsz, annyi ember vagy." A tudás az klasszis fölényt ad.) Nem kell "szívet cseréljen az, ki hazát cserél", ezt a költői mondást meghaladta az idő! De való igaz az, hogy "neked két hazát adott végzed" és lehet, sőt kell az új hazát is szeretni, hisz oltalmat, új életet, jövőt adott a kilátástalanságban. Ám a régit, a szülőföldet sem szabad felednünk, eldobnunk magunktól. Főleg nem azt a koteléket, mely minden magyart, a mi diaszpóráinkat is, a legszentebb kapoccsal köt össze: őseink nyelvét és sajátos kultúránkat.

Nyelvünk ismerete nélkül utódaink csak idegen turistaként bolyonganak nemzeti műveltségünk gazdag kincsesházában, melyet népünk évezredek mélyén kialakított, védett, kicsiszolt, és megőrzött a legnehezebb körülmények között, világhatalmakkal szemben is. Ezért érték minden emigráns ("kisebbségi") intézmény, ha legalább egy fiatal magyart megment közepes számú nemzetünknek s a Jövőnek.

Mi is fel akarjuk szabadítani Jeruzsálemünket és felépíteni a Templomot. A mi Jeruzsálemünk Kolozsvár, Pozsony, Szabadka, Kismarton: A mi Pantheonunk a kassai dóm, hol bujdosásából hamvaiban megtért Vezérlő Fejedelmünk, II. Rákóczi Ferenc, legnagyobb emigránsunk pihen. Ma minden bujdosó láthatja, hogy Magyarország sorsa az igazságos középeurópai rendezéstől függ és ez esetleg generációkon keresztül tartó küzdelem, tehát hosszú és keserves harcok árán fog bekövetkezni. Mi már az első emberöltőben elveszítjük a

csatát? Vagy feladjuk a küzdést az első menetben?

Mi nem vagyunk gyorsan beolvadó fajta! De ha soraink gyérülnek is a természetes fogyáson kívül, beolvadással, a tudás világító lángját át kell adnunk erős hű fiatal kezeknek, különben dolgunk bevégezése nélkül fogunk porlani a mostoha földben. Ezzel fölmerül az anyaországhoz való viszonyunk; ez az orosz fegyverek árnyékában "működő" rendszerhez semmi, negatív, ellenséges! Szülőföldünkhöz, népünkhöz, országunkhoz, annak elszakított darabjaihoz, az igaz magyar kultúrához, nemzethűséges szellemi embereinkhez, szerelmes, áldozatos, örök!

Kívánjuk, hogy maradékaink látogassák, ismerjék meg az ősi földet; Magyarországot, Erdélyt, Délvidéket, Felvidéket, Nyugatmagyarországot! Ezek mindaddig légüres terek számukra, míg saját szemükkel nem látják az országot, népét, rokonaikat, akikről mindig csak hallottak, vagy olvastak. Az elvont fogalmakból csak így lesz valóság. Ne féltsük fiataljainkat a találkozástól, a magyarság élő vizétől. Erre az otthoniaknak éppen olyan szükségük van, mint nekünk. Nemcsak azért, mert a szabad magyarok kemény valutát hoznak, amiből olyan sok szörös kéz után, mégis csak jut valami a magyar népnek is. Ennél többet jelent az erkölcsi tőke, amit viszünk: Azt, hogy a külföldi magyarok hűségesek nemzetükhöz, szülőhazájukhoz, ősük földjéhez és nyelvéhez, kultúrájához és soha nem fognak véreikről elfeledkezni.

Ez óriási reménységet ad az otthoni, szinte kilátástalan helyzetben élő magyarságnak. Nem egy tisztviselő szeme könnybe lábad, amikor a határon átlépő amerikai magyar gyermek tisztán szépen megszólal anyanyelvén. Vegye tudomásul a hivatalos rendszer is végre, hogy mi

az igaz magyar kultúrával akarunk érintkezni, de nem politikai ügynökökkel, vagy propagandistákkal.

Mi határozzuk meg, hogy kit és mit akarunk látni, hallani, intézményeinkbe meghívni: A magyar kultúra, szellemi élet legjavát, nem pedig a könnyebb fajsúlyú szórakoztató ipar vigéceit. Csak az igazi nagy magyar művészet és irodalom táplálhatja a kisebbségben, szórványban élő magyarságot; — a másik a maradék országot is tönkre irányítja (lásd a TV a rádió és sajtó pesties zsargonját!)

Befejezésül, lehetőségeinkről beszélve, megemlítek egy kis történetet, amellyel az első "román világban" (1918 után) vizsgáltuk magunkat Erdélyben: Két székely baka beszélget. "Hát konyé, tudtam, hogy a háborúba' mindig csak győztünk, de hogy egész Nagy-Romániát nekünk aggyák, azt sose hittem vóna!"

Kis túlzással azt mondhatnók, hogy a II. világháború után az egész világot nekünk adták. Tehát élni kell vele! A nagy rosszat is javunkra kell fordítanunk. A világ minden táján otthon vagyunk. A munkapadtól a minisztériumokig ott ülnek embereink, tehát (mikor ha most nem?) ki kell használnunk ezt a nagy helyzeti energiát a Nemzet érdekében.

Hasonlóképpen a nyelvi elszigeteltség réme is megszűnt. Régen csak főnemeseink beszéltek tökéletesen a nagy európai élő nyelveket, mert gyerekkoruktól kezdve tanulhatták. (A nemesek latint és zselléreik nyelvét ismerték). Ma francia, angol, olasz, német, spanyol, orosz nyelven beszélő fiataljaink vannak és céltudatos munkával, problémáink világnyelveken való feltárása folyik. Ezek feladata, hogy a szinte páratlanul gazdag költészetünket, líránkat, elszigetelt irodalmunkat, tökéletes fordításban a világ közkincsévé tegyék. És ha ezt

elérhetjük, akkor a házasság és más folytán beolvadó véreink elvesztése sem hiábavaló.

Tekintélyt, megbecsülést szerezhetnek a magyar névnek és ha a híd szerepet betöltik, akkor a veszteségből nyereség is lehet. A szabad, független magyarságnak kell a nagy nemzetpolitikai kérdéseinket tudományos alapos-sággal, világnyelveken kimunkálni.

Ez a magyar szolidaritást is kialakítja, mert a határokon innen és túl, a 16 millió magyar bámulatos egységet mutat az erdélyi, vagy felvidéki kérdésben, a népszaporodási problémák látásában, vagy a nagy népbetegségeink, az öngyilkosságok és az alkoholizmus fájlalásában.

Azt kell a közvéleménybe besulykolni, hogy miként kultúránk és nyelvünk egységes, úgy egy test és egy lélek legyünk minden nagy magyar ügyben. És aki nem áldoz fáradságot a magyarságra, az adjon pénzt a nemes célokra, mert az idő könyörtelenül telik.—

KALOTASZEGI GYERMEKEK EGY TOROSFŐ

TRIANON 60 ESZTENDEJE

Harcoljunk a párizsi parancsbéke ellen

A trianoni békénél is súlyosabb büntetés sújtotta Magyarországot a párizsi szerződéssel 1947 elején. Nemcsak a csonka határokat állították vissza, még a tárgyalások alatt elvetették a magyar kormány tervezetét, mely 24 ezer négyzetkilométer visszacsatolását kérte: Erdély nyugati határsávját. Ugyanakkor Szovjet-Kárpát-Ukrajnához kanyarítottak egy darabot a Nyírségből. Kizárják a revízió lehetőségét, de ami még súlyosabb, nem nyújtanak semmi védelmet az elcsatolt kisebbségnek. Az első világháború után szavatolt kisebbségi jogok egyszerűen megszűntek. Állampolgári, vagy egyéni emberi jogokról beszélnek, de ez az illető ország belügye lévén, a nemzetiségek minden védelem nélkül maradnak. Amerika és a Szovjet a mai határok véglegessége alapján áll. Magyarország az 1949-es kommunista átállítás óta nem követelt területeket vissza. Sunyitva hallgat, semmit nem tesz vagy tehet az "utódállamok" olvasztókemencéjébe dobott 5 millió jogfosztott magyar őslakó érdekében. 1979 végén két angol nyelvű kiadvány is megjelent, mely Erdélyben élők írásaival feltárta a megdöbbentő romániai helyzetet. Nemrég jelent meg Münchenben Dr. Janics Kálmán felvidéki orvos "A hontalanság évei" című megrázó dokumentációja a háború után feltámasztott Csehszlovákiában lejátszódó magyar tragédiáról. Ezek a könyvek hatalmas fegyvert adnak az egész világon elterjedt szabad magyarság kezébe, hogy népgyilkosság veszélyének kitett véreiért eredményes felvilágosító háborút folytathasson.

Hirdetnünk kell, különösen a németiség felé, hogy a

magyarországi svábok kitelepítése, Benes és Sztalin sugalmára, a győztes hatalmak rendelkezése volt, nem pedig a mi népünk kezdeményezése! Félmillió német kiűzését kívánták a magyar kormánytól, hogy helyet csináljanak ugyanennyi felvidéki magyar kényszerkitelepítésének a Felvidékről. A világ magyarságának a feladata, hogy ezeket az igazságtalanságokat szóvá tegye és kisebbségi sorba taszított testvéreinek sorsában gyökeres változást követeljen! Első lépés azonban a szellemi és anyagi erőket összpontosítani. Egyezzünk a célokban, nyilvános vitáktól tartózkodjunk. Kifelé, ellenségeink ellen sziklaszilárdan, egységes arcvonalt létesítsünk és minél több barátot szerezzünk ügyünknek. Lehet véleménykülönbség közöttünk. Ez azonban belső ügy. Kifelé az elérhető legtöbbet kell követelni, hogy egyáltalán változás történhessék Erdélyben és a Felvidéken. Az ördöggel is össze kell fognunk, mert macskaügyességű ellenféllél állunk szemben. A párizsi béke felülvizsgálását kérjük és abban a magyar és a többi nemzeti kisebbség jogainak nemzetközi biztosítását! A csehek, szlovákok, szerbek és románok 66 éve bizonyítják, hogy képtelenek a nekik ajándékozott területeken békés együttélést biztosítani, amit ősünk ezer és száz éven keresztül eredményesen műveltek Nagymagyarországon! Véget kell vetni tehát a mai uralmi helyzetnek. Korszerű rendezést kell véghezvinni Közép-Európában. Határkiigazításokat, ahol lehet (Nagyvárad vonalában, Csallóköz, stb.) teljes nemzetiségi szabadság, autonómiák, föderációk, román-magyar megbékélés, úgy mint teoretikusaink tették, Széchenyi, Wesselényi, Kossuth Lajos, Deák, Mocsári, Jászi, Teleki, Szálasi, Hubay, Vágó, Bányai: a nemzetiségi kérdés megoldását elméletileg kidolgozták. Románia nyaktörő politikája miatt például Erdélyt egyik

napról a másikra elvesztheti. Nekünk, *külföldi magyaroknak arra kell vigyáznunk, azon dolgoznunk éjjel és nappal, nehogy Románia még egyszer visszakaphassa azt!* Minimális követelés: Erdély önállósága, hagyományaink szellemében. Maximális igény: Magyar népfelség történelmi jogaink alapján, a négy nemzet teljes szabadságával. Korszerű kompromisszum lehetne Magyarország--Erdély-Románia trializmusa, a nagy szláv tengerben, nemzetközi biztosítékok mellett. Akármelyik megoldás jó, csak egy nem: Nagy-Románia! Se Trianon, se Párizs esztelen békéje.

KÖRÖSTOL FALURESZLET A REF. TEMPLOMMAL

A TÖRTÉNELMI TUDAT ELVESZTÉSE NEMZETI ÖNGYILKOSSÁG

Ha a történelmi tudatot kiölik egy nemzetből, akkor az fizikai és erkölcsi végveszélybe kerül. Ez történik a vasfüggöny mögötti magyar ifjúsággal és az azon innel egyaránt. Egy neves, otthon kitartó magyar tudóst felkeresi a kisebbségi sorban élő művész barátja harminc éves feleségével:

— Csak azt ne kérdezd tőle, ki volt Rákóczi Ferenc, mert azt nem tudja szegény, — így mutatta be a férj a szép ifjú asszonyt. Hasonlóan szomorú, de igaz történet a következő: Pesten egy csoport fiatalembert kalauzol egy idősebb tanár és fia.

A Honfoglalók szobránál az idős vezető felmutatva mondja: Árpád és a hét vezér. Amikor továbbmennek, az egyik ifjú megkérdi félhangosan a fiatalabb útikalauztól: "Mondd, ki az az Árpi ürge?"

A trianoni s párizsi békéket, mint a román történelmi jogokat helyreállító intézkedéseket tanítják. Csehszlovákiában, mint Szvatopluk örökét visszaadó osztó igazságot. De a szabad nyugati magyar ifjúságnak "bölcs" vezetői nem merik fölfedni, hogy a két világháborút követő békék szégyenletes, erkölcstelen világcsalás következményei. Románia kétszeres árulás jutalmaként kapta meg Erdélyt, 1918-ban és 1945-ben! Benes pedig elárulta Európát és muszkavezető szerepéért (már 46-ban lepakolt Sztalinnal) jutalmul visszaállították az egyszer már életképtelennek bizonyult torzszülöttet, Csehszlovákiát.

A "nagy okosok" azonban azt mondják, ne zavarjuk a világon dúló szép harmóniát (?) revíziós hangokkal. Csak emberi jogokat követeljünk — szajkózza a másik és a hatalmon levők berzenkednek, hogy ez belügye minden

országának és ne avatkozzon senki az ő legbensőbb dolgaikba. És míg hatalmi szóval elzárják kisebbségi fiataljaink elől az igaz magyar történetet, addig öregházánkban és a tengeren túl önként dobjuk el elődeink emlékét, hogy történelmi tudat nélkül, mint színtelen tömeg ellenséges politikai erők játékszereként órlódjunk fel és emésztődjünk meg idegen népek tengerében.

Északamerikában sok magyar templomban nincs az ifjúság számára magyar hitoktatás. Olyan központban, ahol tízezer számra élnek magyarok! Mit szólna ehhez Pázmány Péter és Bethlen Gábor?

Ugyanakkor dicsérnünk kell lelkes tanítóinkat, akik heti pár órán át igyekeznek elemi magyar tudást adni gyermekeinknek. Állandó (kétnyelvű) iskolákra van szükség, ahol kivihető ez (ahol megengedi a befogadó állam?).

Hogyan beszélhetünk erdélyi testvéreink fizikai és erkölcsi hóhérolásáról, ha mi szabad földön megöljük nyelvünket, kultúránkat és történelmi tudat nélkül neveljük fel gyermekeinket? Észt és ösztönt örökölhet mindenki, de történelmi tudatot csak az, akit arra ránevelnek a családban, iskolában, templomban, nemzeti közösségben — ha van ilyen?

Nem egy "nagy" magyar emigráns vezetőnk gyermeke nem beszél magyarul, nem is említve az írást, olvasást. Bizony ez szégyen, akárhogy is forgatjuk a dolgot. Ezért fontos az őstörténetet kutatni és tanítani, bár céhbeli történetírók egy része lekicsinyli, az érdeklődés világszerte nagy a magyarok között. Főleg az idősebbeknél, de szép számmal vannak a fiatalok is, akik követik az őskutatás eredményeit. Különösen Erdélyben. Akiknek minden nap gyalázzák a fajtáját; akiknek, mint Reményik mondta, "minden nap megalkuvás", akik úgy

élnék, ahogy lehet, azoknak megváltás arra gondolni és a családi körben arról beszélni, hogy nyelvünkben az első fejlett kultúrát a mezopotámiai szumirt hordozzák. Hogy volt világbíró ősünk, Attila; a székelyek hun-avar leszármazottak, tehát a legősibb lakosok a Kárpátokon belül; hogy Árpád honfoglalása csak betetőzése az ország birtoklásának, mert már előtte több mint két századdal onugorok, előmagyarok vegyültek el a hun-avar birodalomban. Vérségi, műveltségi és elsősorban történelmi tudat kötötte össze a hun-avar-magyar népeket, melyeknek politikai központja a Kárpát—Duna tája, a későbbi Nagymagyarország lett.

Az avarok, magyarok, Attila örökét keresték és ez a tudat a nagy hun király véreből való származás élenken élt az árpádházi királyainkban elsőtől az utolsóig. És ha nem marad már vezetőréteg, csak a családi kör, akkor szájról szájra kell átadni hagyományainkat, történelmi tudatunkat, amíg önérzet lesz belőle a gyermekeinkben, unokáinkban. Senki nem hirdet közülünk valótlanságot, mint a románok, akik 2000 éves (?) államukat ünneplik a közeljövőben, hol a rómaiaktól, hol a dákoktól, hol a kettő keverékéből származtatják magukat. De a hamis dákó-román folytonosság elméletével fanatizálták XIX. századtól kezdve és fanatizálják ma is fiatalját és öregjét az oláh népnek, hogy jogot formáljanak Erdélyre, mely 1918-ig Magyarország volt.

Egyetlen úgynevezett utódállam se alakított önálló országot a történelmi Magyarország területén a trianoni békéig. (Melynek megismétlése a párizsi béke, 1947). Palesztinát a történelmi jogok alapján követelte és kapta vissza a zsidóság. Tanulhatnánk céltudatosságot ezektől a népektől. Szűnjön meg már az állandó mentegetőzés, meakulpázás, önmagunk gyalázása, lekicsinylése, büntu-

datosítása, lefasisztázása, a politikai szórszálhasogatás. Mi már igazán nem tartozunk senkinek, annyit sanyargattak, loptak-raboltak mitőlünk. Végül történelmi tudatunkat, a nemzeti és emberi büszkeségünket is el akarják orozni, hogy csordává züllyve az észak- és délamerikai indiánok sorsára juttassanak. Legyünk öntudatos magyarok, okosak és kemények. Kiáltsuk Zrínyivel a világba: "Ne bánts a magyart!" Vagy talán Adynak van igaza? "Aki egyszer belerúgott a magyarba, az szinte kedvet kap újra a rúgásra." Nem hiszem, nem hihetem!

AZ ARANYOS TORDA FELETT

VÁLTOZNAK AZ IDŐK?

Vagy csak a módszerek raffináltabbak?
Egy antológiától egy gramfon lemezig.

Kezembe került a Romániai Magyar Költők verses kötete, amit a Magyar Népköztársaság és a Román Népköztársaság közösen adott ki 600 példányban! Évszám nincs rajta, leszégyellték, se copyright, talán mert tudták a hivatalos személyek, hogy senki sem fogja a verseket elorozni az egyesült — legalábbis e vállalkozásban — a magyar és román népköztársaságoktól. Ilyen kis példányszámban nem szokott se Magyarországon, se Erdélyben magyar könyv megjelenni, tehát valami bibi van itt és ha beleolvasunk, rögtön megértjük, hogy mi a hiba. A kötet a legsötétebb Rákosi — illetve annak román változata, Georghiu-Dej korában íródott és jelent meg, amint a versek alá írt dátumokból kitűnik. De nemcsak azokból. Bár az akkori legjobb magyarul író költők "műveiről" van szó, egyetlen Szabédi vers kivételével ("Csillogj Margitka") csupa vonalas írás. A címek beszélnek, például *Szemlér Ferenc*: "Balázs Ferenc traktorezető dala", "Dal Bukaresthez", "Köszöntő a Hivatalos Közlönyhöz" (!!), vagy *Szász János*: "Sztálin él", "Találkozás Georghiu-Dej elvtárssal", vagy *Szabédi László*: "Vezessen a párt", avagy *Salamon László*: "Ének az orosz nyelvről", továbbá *Horváth Imre*: "Moszkvából száll a dal" és Kányádi vagy Tompa, vagy akárki a 23 szerző közül, nem írhatott egy szem verset se anélkül, hogy legalább egy-két rendszert dicsérő, vagy hízelgő sort ne költsön bele! Ez volt az a kor, amikor *Reményik* és *Áprily* nevét ki sem lehetett mondani Erdélyben, *Nyíráról* nem is beszélve. Aztán teltek az

idők, volt 1956, magyar forradalom és egyszer csak Áprily Lajost is kiadta a Kritérion, a bukaresti állami könyvkiadó. Most meg a kezembe került a "Harangtisztán" című hanglemez — a mai legjobb fiatalok, Farkas Árpád, Kányádi Sándor és a többi között Áprily és Reményik versek, Sütő Gyula bevezetése és a kolozsvári egyetem magyar irodalmi tanszékétől megfosztott, öngyilkossá lett Szabédi László szatírája a zseniális Ádám Erzsébet marosvásárhelyi előadó-művész nő tolmácsolásában. Sehol egy vonalas mondat vagy kifejezés. Milyen változás röpke 20 év elteltével! Tényleg harangtisztán szólnak ugyanezek, kik nem írhattak megrendelésre másképp és kiket nem lehetett olvasni élményes nélkül az említett kötetben? Nem hihetjük, hogy liberális szelek fújdognak a román kisebbségi politikában. Tehát csak fejlődik, raffinálódik az elnyomás technikája? Akik a vasfüggöny mögött élnek, azoknak vérévé, beidegződésekké és reflexekké vált a túlélés módszere, a megmaradás lehetősége. Ebben nem illik a nyugati biztos fedezékből tanácsot adni. Nem ildomos velük szemben követelményeket felállítani és felelőtlenül magyarkodni. Ellenben visszafogott lélekzettel figyelni, komolyan, okosan, de főleg egységesen állni a mi szabadvilági őrhelyünkön és csattanóan válaszolni minden jogfosztásra, hamis hírverésre, a nyilvánvaló román hazudozásra. Az otthoniak ösztönösen tudják Mécs László parancsát:

Ha Cézárt látod diadalszekéren,

Tele torokkal kiáltsd a vivátot,

A te vivátod úgyis mindig átok!

Ez a vivát az 1953-as antológia, az igazi hang pedig az, amit Ádám Erzsébet szólaltat meg 1975-ben a hanglemezen. 23 év: milyen keserves, véres, verejtékes útja a

romániai magyar irodalomnak. És ez a látszólagos enyhülés tele van buktatókkal, csúzdákkal és bizony árulókkal is. Szegény Szabédi László hiába adta meg Cézárnak ami neki jár, hiába kiáltotta egy jobb jövő érdekében az éljent a hatalom felé, a Kolozsvári Egyetem Magyar Tagozatát és az ő katedráját mégis megfojtották, és ő a sorssal nem csatázott tovább; pontot tett élete utolsó sora mögé. De az utóbbi évek további riasztó híreket hoznak; újabb két költőnk és írónk lett öngyilkos Erdélyben. Mások a szesz mámorába menekülnek a való világból, hogy eltompítsák agyukat a kilátástalan helyzetben, a feltornyosodó, megoldhatatlannak látszó problémákkal való tusakodásban. A nyers, durva támadás nem tudott erőt venni rajtuk, de a raffinált, minden eszközt felhasználó idegölő alattomos erőszak kikezdi a legkeményebb lelkiszövetet is. Itt gyors segítségre van szükség. A képmutató román állam szervei azt hirdetik mindenfelé, hogy a tíz százaléknyi magyarság és székelység számaránya szerint részesedik mindenben, — de arról megfélemlenek, tudatosan persze, — hogy *Erdélyben a magyar őslakosság körülbelül 49.5 százalék volt még az első impérium változáskor és még ma is legalább 35.5 százalék!* Erről a csalásról nem az erdélyi testvéreink, íróink és költőink, hanem csakis mi, szabad magyarok tájékoztathatjuk a világot. Amerikától Kináig minden kis és nagy nemzetet fel kell világosítanunk a románok csalárdságáról. Meg kell győznünk a népek közvéleményét. A sovinszta román bolsevizmus rögeszméje a monolitikus nemzeti állam; a valóságban Románia tele van kisebbségekkel. Ma Közép-Európában csak egy állam van, mely úgyszólván egységes lakosságú és az Magyarország! Közel 11 millió lakosságának csak 1.5 százaléka nem vallotta magát magyarnak a legutolsó

népszámláláskor. Ennek a homogén országnak a vonzása előbb vagy utóbb érvényesül a körülötte levő mozaik államokra, a peremén élő magyar tömbökre. Jugoszlávia szétesése elkerülhetetlen, s akkor a horvát-magyar tradíciók szellemében a két nép új lapot nyithat viharos történelmében. De mikor jön meg a románok esze? Az erdélyi magyarság már egyszer megkísérelte a transylvanista szellemben a megbékülést, de hiába. A mai erdélyi magyar irodalomban is él ez a szellem, elég ha Horváth István: "Erdély" című versének sorait idézem:

A Maros, az Olt, a két Küküllő

Keresztvizében magyarul mártott:

románul a románt,

németül a szászt...

a mi anyánk, Erdély."

De ez a transylvanizmus, ez az igazi erdélyi szellem nem lehet egyoldalú, nem élhet csak a magyarokban. Az erdélyi románokban is fel kellene ébredjen, amíg nem késnek el vele, mert nekik is a pánszlávizmus az igazi ellenségük és nem a magyarság. Gondoljunk Kossuth Lajosra. Az 1849-es vereség után pár évvel már magyar-horvát és szerb összefogáson dolgozott. Megjósolta, hogy az orosz medve átlépi a Kárpátok bástyáit és bekebelezi a kis közép-európai népeket, ha azok nem fognak össze idejében. És ime, amit Kossuth látnoki lélekkel megjósolt, mind bekövetkezett. Ma nincs erős gátja a Szovjet-orosz pánszláv terjeszkedésnek nyugat és dél felé. Történelmünk folyamán először 1945-ben vetette meg lábát az orosz kolosszus az őseink által megvédett Kárpátokon belül és gyarmatosítja Közép-Európát már egy emberöltő óta. Ez a trianoni és párizsi békék következménye, melyek szentesítették a pánszlávizmus terjeszkedését. Ezek a békék nem a józan ész-

szerűsége alapultak; nem hoztak megbékélést, csak összekúszáltak és egymás ellen uszítják a kis nemzeteket. Ha a hályog egyszer lehull a román, szlovák, horvát, bolgár és török szemekről, akkor a kossuthi Dunai Konföderáció az egyetlen járható út, mely Közép-Európa hajóját szabad vizekre vezetheti a fenyegető szirtek között. De ehhez az a szellemi belállítottság kell, ahogy egy Jókai vagy Mikszáth nézte vagy rajzolta a szlovákokat, vagy a románokat, s amelyhez hasonló magyarság-szemléletnek nyomát hiába keressük az említett népek irodalmában. Amíg ez a mentalitásuk nem változik meg, addig csak a sötétben fogunk botorkálni és csatlósként pillanatnyi előnyökért a közös sorsot elárulni; azok a népek, melyeknek egyedül sose lesz erejük szembeszállni a szovjet-pánszláv hatalmi törekvésekkel. Pedig van remény: a Nap keleten, Távol-Keleten kel fel és végre sorsunk legsötétebb idejében az orosz medve hátán ott van a kínai sárkány! Ez történt egy antológia és egy hanglemez megjelenése közt, huszonhárom keserves év alatt, de ebből meríthetünk hitet és erőt: az elszakított, jogtalanságba, kisebbségi sorsba taszított véreink élnek és ismét szabadok lesznek! —

Hívjuk Király Károlyt, Janics Kálmánt, Duray Miklóst amerikai körútra

1948 március első hetében konferenciáztak immár ismételten, a kanadai birodalmi kormány, meg a tartományok miniszterei az őslakó indiánok, eszkimók és meszticek (főleg francia-indián félvérek) képviselőivel. A televízió képernyőjén a záróülés kapott nagy nyilvánosságot. Meglepő volt a külső megjelenésükben szép emberfajták választékos jólöltözöttsége, eleganciája, szemben a megnyitáson szereplő folklorisztikus, mondhatnám népszínműves fellépésükkel, mely az ősi, négyezer éves brit-kolumbiai indián műveltséget volt hangsúlyozandó. Ám a külsőségeken felül az őslakók szellemi felkészültsége, kitűnő angol vagy franciasága (Quebec és Újföld tartományok törzsei), nyilatkozataik, hozzászólásaik nagyjából mértéktartó, de félreérthetetlen határozottsága fogott meg.

A félvérek, az eddig legelhanyagottabb, legelhanyagoltabb népcsoport hangja volt a legkövetelőbb, hisz még mártírjuk, a száz évvel ezelőtt felakasztott Louis Riel rehabilitálása is csak legújabban kezdődött el és nem ért még teljesen célhoz. A kanadai meszticek több, mint másfél milliónyi népének sorsa egyik legfogasabb, legszomorúbb a genocidiumon átesett észak- és dél-amerikai őslakók között. E súlyos kérdések korszerű megoldása Kanada, USA és a többi amerikai államok erkölcsi kötelessége. Ebben példát kell mutatniuk a világnak, ha képmutatás nélkül az emberiség élvonalában akarnak haladni. Nem elég a lármás, nagytömegű, sok szavazatot képviselő feketék kezét-lábát csókolgatni választások előtt álló jelöltek részéről.

Az abszolút kisebbségek, néptöredékek kezelése

módja, jogainak, illetve jogfosztottságának kérdése döntő jelentőségű a XXI. század kapuját döngető emberiség számára. És így elsősorban Európa legszamosabb kisebbsége, az ötmilliónál több magyar nemzetiség, illetve az egész földet behálózó, szétszórtságban élő tizenhét milliónyi nemzetünk szempontjából. Fel kell szítani az őrtüzeket, meggyújtani a lármafákat, riadóztatni kell az összmagyarságot és rajtuk keresztül az egész emberiséget. Ne engedjük, hogy a kétszer szűkre szabott Magyarország határain kívüleső, őslakó magyar testvéreink az észak- és dél-merikai indiánok sorsára jussanak! Mert afelé haladunk! Ez döbrentett meg, amikor az ő konferenciájukat hallottam. De sokkal súlyosabb formában, a hideg és meleg terror alkalmazásával, a Szovjetben hetven év alatt kirafinált módszerek alkalmazásával folyik a genocídium Erdélyben és egész Romániában, ugyanúgy a Felvidéken, "Csehszlovákiában", vagy még ravaszabban Dél-Magyarországon, "Jugoszláviában". Még a szabadvilágban élő Nyugat-Magyarország, "Burgenland" magyarsága is csak pár éve nyerte el politikai és kulturális szervezetét (ám nyugati egyesületeink, intézményeink a mai napig nem tudtak egy körutat szervezni Dr. Szeberényi Lajos kulturális- vagy a Dr. Tölly politikai vezetőjük számára, hogy elsőkézből kaphassunk hírt a burgenlandi magyarság problémáiról, hogy tehetnénk valamit a segítségükre?)

Hisz kitől várhatnának támogatást elcsatolt, jogtalanságban tiport véreink? Talán Bush alelnöktől, aki Bukarestben és Budapesten keblére ölelte Moszkva helytartóit és erkölcsi cvikipuszt adott nekik? Avagy az elnökjelöltektől, akik négyévenként kitorlik a szemünket és ugratnak (sőt beugratnak!) kétértelmű nyilatkozataikkal? Az ENSZ-től, melynek fejesei, "Nagyjai" (az

egy igaz ember, a mártír dán diplomatát leszámítva) szabotálták a szabadságharcunkat 1956-ban? A Szovjet-uniótól, a szlávok eurázsiai mozaik államától, melynek végzete előbb-utóbb (sajnos csak utóbb, valami nagy vereség után) az elnyomott száz és egynéhány nemzetiség bosszúja lesz?! És Nyugat még mindig fut utánuk, 1941-től változatlanul, hogy összecsókolózhassanak, miután ledöntöttek minden gátat a vörös árvíz elől Európában (Németország és a szovjet "érdekkörébe utalt" 16 európai náció) meg Keleten Japán, Nemzeti Kína és az azóta bolsevizált ázsiai nemzetek. Hol volt a sokat emlegetett angol ész?

Tollan, a kiválóan tisztán látó és bátor amerikai történész kimondja könyvének bevezetésében, hogy: "America's greatest mistake in World War II., I believe was in failing to recognize, that she was fighting two different kinds of war simultaneously: one in Europe against an other western people and philosophy, Nazism and one in Asia, which was not only a struggle against an aggressive nation fighting for survival as a modern power, but an ideological contest against an entire continent. Millions of orientals saw Japan's battle as their own, as a confrontation of race and color; they saw in Japan's victories their own liberation from Western domination." ("Azt hiszem, hogy Amerika legnagyobb hibája az volt a II. világháború alatt, hogy nem ismerte föl a két különböző háborút, amelyet egyidejűleg vívott: egyet Európában egy másik nyugati nép és filozófia ellen — a nemzeti szocializmus — és egyet Ázsiában, mely nemcsak egy agresszív nemzet elleni küzdelem volt, amely modern hatalomkénti fennmaradásáért harcolt, hanem ideológiai viadal is volt, egy egész földrész ellen. A keletiek milliói Japán harcát úgy tekintették, mint

sajátjukat, mint fajok és színek harcát: Japán győzelmében látták saját fölszabadulásukat a nyugati uralom alól.” Lásd: Tollan: *The rising Sun*, Bantam Books, New York, 1981).

Avagy a Szovjet “kegyelméből” uralkodó vörös prokonzulok magyarországi rezsimjétől várjuk erdélyi és a többi hóhérolt testvéreink védelmét? Hisz ők nem merik feszegetni, mégha szeretnék is, azt a kérdést, mely “munaadójuknak” a legfőbb, a gyökér problémája. Meg kell elégedniük azzal a kis kezdeményezési lehetőséggel, amit Moszkva enged nekik. Például, hogy 11 millió magyarnak kenyeret, munkát adnak, mert ez is a barátság-vezeték és a pillanatnyi orosz külpolitika függvénye. De a magyarországi nagyon liberális kisebbség-gondozás egyúttal memento azoknak is, akik azt hiszik, hogy a kölcsönösség elvárható egyoldali kezdeményezés, vagy megoldás esetén. Ez vonatkozik a múltra, Kossuth, Széchenyi, stb. elgondolásaira, de vonatkozik mireánk, vagy a mai magyar államra is. Magyarország nagyvonalú (sokak szerint túlzottan) “liberális” nemzetiségi politikája egyáltalán nem enyhítette a felvidéki és az erdélyi véreink sanyarú helyzetét. A délvidékiek ügyében is több, mint kérdéses — talán csak Tito és utódainak harmadikutas politikájától és Jugoszlávia strukturális gyöngeségétől függ és nem jóakarattól, csak belső és külső kényszer.

MIT TEHETÜNK TEHÁT?

Először is a magyarországiak és azon kívül élők józan belátása legyen az, hogy elsősorban csak magunkra számíthatunk ügyünkben. A zrínyimiklósi üzenet, az “egyedül vagyunk” ma aktuálisabb, mint valaha! Saját szellemi és anyagi erőnkre vagyunk utalva, de azok

számosabbak, mint sokan vélik. Ezeket az erőket kell számbavenni, "mustrálni". És összefogni, közös akarat-tal! Még nem késő, bár az idő telik és a mutató a huszonnegyedik óra felé mutat. Trianon, Párizs, az erdélyi kérdés, a felvidéki helyzet, a délvidéki problémák, nyugat-magyarországi testvéreink fennmaradása a szabadvilágban, Közép- és Kelet-Európa felszabadítása, a Szovjet nyugati terjeszkedésének a bevágása legyen a nagy egyesítő, mellyel minden nemzeti érzésű magyar közös felfogásba, egy táborba hozható. Ez egyúttal újhazánk érdekeivel is összhangban van (egy-két elvakult konok marxista intellektuel kivételével) és azt is szolgálja.

Fokoznunk kell világnyelveken a gyakorlatban megbukott marxizmus elleni fölvilágosító munkát. Bátran hirdessük, hogy Trianon, Párizs békéjének igazságtalanságait jóvátenni azoknak a kötelessége, akik azt győzelmi mámorukban elkövették. Akik szorultságukban úgy ígértek országrészeket szövetsége-seiknek és úgy szabdalták fel Magyarországot, mint a római zsoldosok Krisztus palástját a keresztfánál. Tehát Amerika, Franciaország, Japán, Kanada, Ausztrália, Anglia, Dél-Afrika, India és Oroszország, hogy csak a főbbeket említsük a felelősek közül, akik a trianoni, majd egy emberöltő múlva a párizsi békét létrehozták.

Mi elsősorban a "győztes" mentalitásban fogant diktátumok szellemének revízióját követeljük, mert ez a gyűlölködő szellemiség akadálya a megbékélésnek. Annál is inkább, mivel Párizsban még kisebbségvé-delemről sem rendelkeztek és minden békés felülvizsgálat lehetősége elől elzárkóztak a békegyártók. A párizsi szerződés tehát még rosszabb, mint a trianoni volt, pedig az utóbbi a II. világháború egyik főoka volt! A nyilvánvaló igazságtalanságok megszüntetésével, az

egyéni, a nemzetiségi jogok érvényesítésével, tiszteletben-tartásával lehet csak a világ bajait gyógyítani, a nemzetek egyenlősége alapján. Ahol lehet, közmegegyezéssel békés területi módosításokkal korszerű rendezést kell létrehozni a Kárpát-Duna medencében; vám- és fegyveres határok eszményesítésével önkéntes államszövetségeket létesíteni, teljes szabadságban, mint ahogy azt magyar ideológusok több, mint százharminc és egynéhány éve hirdetik (például Kossuth Lajos és mások).

A történelmi sérelmek állandó, századokra visszamenő hangoztatásával, emlegetésével előbbre menni nem lehet; de jogos követelmények feladásával, az igazságtalanságok elkendőzésével sem! Ne keserítsen el senkit, hogy ezt eddig úgyszólván csak mi, magyarok ismertük fel, vettük tudomásul és vontuk le a történelmi leckék tanulságait. De a négy és fél évtizedes szovjet uralom, hódoltság Közép- és Kelet-Európában nyitogatja a szemeket, hogy a kis népek csak egymással összefogva állhatnak meg, különben országaik valamelyik nagyhatalom zsákmánya, martaléka lesz. Legyünk büszkék arra, hogy magyar ideológusok ezt már régóta felismerték és hirdetik. Viszont vizsgáljuk meg önmagunkat, hogy megtettünk-e mindent annak érdekében, hogy újhazánkban a Kárpát-Dunátáj valós problémáit megismerjék? Sine ira et studio — harag és hamisság nélkül. E célból szükség van:

I. Az egész világ magyarságának közreműködésével létrehozott többnyelvű folyóíratra, mely nemzetpolitikai problémáinkat tudományos szinten is ismerteti. Egyúttal ismerteti az anyaország és az elcsatolt részek életét, kultúráját, valamint a környező népek hasonló törekvéseit, hangját. Címe lehetne: "Az egész látóhatár", vagy "Hungarian Horizon", hisz szelleme a fő, vagyis hogy

pártpolitikai és felekezeti különbség nélkül a legszélesebb nemzeti és néptestvériségi alapon működjön!

2. Világnyelveken írott cikkeivel ne csak az öreg emigránsokhoz szóljon, hanem a két, sőt a többségében már másnyelvű újabb generációkhoz is. Az utóbbiak részvétele nélkül nincs semmi kilátás arra, hogy valaha is sikerülni fog igazságaink érvényre juttatása. Az új emberöltők tapasztalati tudása a magyar dolgokban csekély. Elméleti tudása, a források elfogultságai miatt, valószínűen hamis. A hazulról kivándorló tudósok száma kevés és esetleg nemzeti alapjukban van hiány. Ilyen szempontból elengedhetetlen a kiváló angol történész, Macartney könyveinek újra kiadása (és magyarra fordítása! Továbbá Janics könyvének (A hontalanság évei) és Duray (Kutyaszorító) angol és spanyol fordításainak kiadása és terjesztése a többi, főleg erdélyi kérdéssel foglalkozó dokumentációkkal együtt (a "Cultural Genocide in Rumania", "Ethnic Problems in Transylvania", "The Tragic Fate of Hungary" (franciául is), "The National Minorities in Rumania", "Transylvania problema candente de Europa — utóbbi gyönyörű argentinai kiadás, bőrkötésben —) és végül Zathureczky Gyula klasszikusa németül: "Die Siebenbürgische Frage". Tehát van dokumentációs anyag bőven, amellyel állandóan kell táplálnunk az angol mellett a spanyol, francia irodalmat és a tudatlan, vagy célzatos, megfizetett napi sajtót. A békeszerződések szellemének és betűjének revízióját követelni, az apáról fiúra szálló feladat és nemzeti kötelesség kell, hogy legyen! De nemcsak a magyarokban kell ébrentartani a szent lángot, az igazság tűzét, hanem átadni a szomszédnak, a környezetnek, az egész világnak.

3. Befolyásunkat, szellemi, erkölcsi, anyagi

súlyunkat kell növelnünk mindenütt, de különösen Nyugat és Távol-Kelet nagy nemzeteinél. Benesék kétszeres nagy sikere a példa rá, hogy mit jelent közel a győztesek fülébe állandóan duruzsolni a féligazságot, amíg a hazugságból is valóság válik. A tömegében és minőségében páratlanul nagy magyar nemzeti emigrációnak meg van a helyzeti energiája az igazság érvényesítésére. Az alkalmat kell készenlétben várni, sőt megteremteni és a módját kimunkálni. Éppen ezért szükséges egy erős nemzeti pénzalap felállítása, mely ezt a harcot táplálja, finanszírozza. Erdély neve ma is az a varázsszó, mely minden magyar szívet megmozgat és a zsebeket is kinyitja; tehát vessünk önkéntes adót ki magunkra, hogy könyveinket, újságjainkat, filmjeinket, szóbeli és írásbeli propagandának célba vihessük.

Indítsunk mozgalmat arra, hogy a nyugati kölcsönök, gyártmányok fejében engedjék kijönni (és hazamenni is) azokat a testvéreinket, akik a mi kormányainknak, szenátusunknak, parlamentjeinknek élőszoval elmondhatják népünk valóságos sorsát, degradált helyzetét, jogtalanságban folyó mindennapjait. Hívjuk amerikai körútra Király Károlyt a Székelyföldről, Janics Kálmánt a Csallóközből és Duray Miklóst Pozsonyból az USA külügyminisztériumán keresztül, hogy elsőkézből, az ott szenvedők és az üldözésben helytállók szavából értesüljön a közvélemény nemzetközi kötelezettségeit be nem tartó, de Amerika kedvezményeit élvező Románia és Csehszlovákia kisebbségi politikájáról! —

EURÓPA-PARLAMENT, SZOVJET HÓDOLTSÁG ÉS A MAGYAR KISEBBSÉGEK

Nagy zajlást hozott egyes európai országokban képviselők választása a strassburgi Európa-Házba (1984 június hó). Például, mint Itáliában a szavazók 84 százaléka ment az urnák elé, addig Angliában csak 30 százaléka. Ebből is látható, hogy kikben él az igazi európai tradíció és kikben a "splendid isolation". Nem is lehet sok híve Egyesült Európának a szigetországgá zsugorodott Brit Birodalomban — mert ők mindig és mindenben a kontinens legerősebbje ellen harcoltak; mint legutóbb szemléltettük, egész az öngyilkosságig. Eredmény: hatalmi pozíciójuk elveszett, közgazdaságuk mélyponton. Egy harmadrangú hatalommal szemben (Argentína) csak az USA közreműködésével tudnak "pyrrhusi győzelmet" kivívni. Angliának ezek után nem érdeke a nagy európai egység, közös piac, egy hatalmas gazdasági csoportosulás, amiben nem ő a primhegedús. Innét a nagyon mérsékelt érdeklődés az európai parlamenti választások iránt az Egyesült Királyságban. Pedig a huszas évek utópisztikus gondolata (gr. Rick Coudenhove-Kalergi: Pan-Europa, 1922—1966. Herold Kiadó, München, 1966), mintha kezdene konkretizálódni.

Igen, választottak. Képviselőket küldenek Strassburgba, de nem sok szó esett arról, hogy ez csak csonka testület. Nem elég egy üres székkal jelképezni Európa hiányzó felét. Meg kell hívni Kelet- és Közép-Európa szovjet megszállás alatt élő, formailag részben még önálló államait és a részköztársaságokká változott, erősen oroszított balti országok képviselőit is. Ha nem jöhetnek, tessék azok emigráns szervezeteiből választani dele-

gátusokat! És az összes európai kisebbség küldöttei is üljenek ott a strassburgi parlamentben. Csak így lehet erkölcsi súlya ama testületnek. Kezdve a legszámosabbal, az öt milliónál több magyar kisebbség képviselőivel, fel egészen az északi sarkkörön élő lappok, és grönlandi eszkimókig. Csak így lehet teljes és határozatképes egy Európa-Parlament, ha viharvert öreg földrészünk minden nációját felölelné egyenlőként és minden nemzet egető problémájával foglalkozna.

De mi a lehetősége annak, hogy a néhol lyukas vasfüggöny mögül képviselők jöhessenek Strassburgba, ha csak mint megfigyelők is? Bizony nagyon kicsi!

1920-ban az USA nem ismerte el Trianont és különbékét kötött Magyarországgal. A II. világháborút lezáró párizsi békekötés előtt Byrnes amerikai külügyér a történelmi "Részekből" (Partium) 24 ezer négyzetkilométernyi terület visszacsatolását ajánlotta. Nagykároly, Szatmár, Nagyvárad, Arad ősi városaink az új magyar-román határon belül kerültek volna. Külügyminiszter társai leszavazták. És szemben a húsz év előtti magatartásával, az USA simán elfogadta a párizsi békepontokat.

Mindkét szuperhatalom a béke által rögzített helyzet fenntartását veszi alapállásul. De Jalta, Teherán nyílt és titkos egyezményei, nem pedig a békeszerződés rendelkezései adják a törvényesség látszatát Közép és Kelet-Európa szovjet megszállásának. Továbbá katonai szerződések, a Varsói Paktum államai és a Szovjet között. Az Egyesült Államok elnökéhez és a törvényhozókhöz kell fordulniuk a "rab nemzetek" vezetőinek Jalta és Párizs revíziója miatt. De egyidejűleg az ENSZ-hez is. Tudatosítani kell az egész világgal, hogy Jaltában adták oda a Szovjetnek fél Európát és ezt meg kell

változtatni! Békés úton, a világ-közüvélemény nyomásával. Ugyanis Amerika nem hajlandó még konvencionális háborúra sem, hogy tíz vagy húsz millió polgárát eltemesse, városait romba döntse azért, hogy a kis balti nemzetek, litvánok, észtek, lettek önálló, független államát helyreállítsa, kihasítsa a Szovjet birodalom testéből?!

De a lengyelekért sem, bár vagy hat millió él belőlük az észak-amerikai kontinensen. Elnökválasztás előtt ígéretések, fogadkozások jöhetnek, de a "statusquo" megváltoztatása, az már keményebb dió! És Magyarország? Nekünk már van tapasztalatunk a csatatkozásokban! 1956 volt a világ nagy lehetősége és hagyták elsikkadni; helyette izraeli, francia, angol diverzió történt Szueznél és Eisenhower—Dulles biztosíték Titón keresztül Moszkva címére, hogy nincs érdekeltségük a Szovjetnek adott hatalmi körben. Mégis meg kell mindent kísérlni. Az Európai (csonka) Parlament fóruma elé kell vinni, megbélyegezni Közép és Kelet Európa szovjet rabszolgaságát és a kisebbségeink tragikus elnyomását. Orvoslatot kell kérni, követelni, mert a jaltai tárgyalásoknak, ígéreteknek nincs semmi nemzetközi jogi alapja.

És még egyet! Házi használatra! Annyi kiművelt emberfő él a szabad világban: fiatal, tetterős, becsületes. Ezek közül válasszunk szószólót magunknak a nemzetközi fórumokra. Ne egy Habsburg legyen fogadatlan prókátorunk, hanem vérünkéből való vér, lelkünkéből való lélek!

ERDÉLY ÜGYÉBEN

Régebbi írásaimban megemlékeztem Mardaescu magyarbarát román királyi tábornokról, az 1919-ben Budapestet megszálló hadsereg parancsnokáról. Említettem az ő részvételével megindult közjogi tárgyalásokat, amelyekről nem sok szó esett a modern magyar történelemírásban. Magyar részről a Friedrich-kormány megbízottai, román részről Mardaescu tbk. és Diamandi követ, meghatalmazott miniszter Magyarország és Románia perszonál-uniójáról tárgyaltak, I. Ferdinánd királysága alatt. Ezt a tervet az angol diplomácia megakadályozta. (Máig sincs feltárva részleteiben az erdélyi kérdésnek e számunkra előnyös lehetősége, illetve a kezdeményezés.)

Tanulmányom megjelenése után kaptam Ausztráliában élő földim, a falumbeli A. F. érdekes levelét, amely Mardaescu tbk. személyéhez szolgáltató érdekes adalékokat. A. F. Resicán a tábornok fiával volt baráti kapcsolatban. Az apa, már nyugdíjas korában, meglátogatta fiát és ekkor ismerkedett meg földim a híres katonával. (Az a hír is járta, hogy idő előtt leváltották és szolgálaton kívüli állományba helyezték Mardaescut, mivel a trónörökös, a későbbi II. Károly király szeretőjét, Lupescunét tisztii összeesküvés akarta eltávolítani erőszakkal és abban a budapesti térparancsnok keze is erősen benne lett volna.)

A század elején, mint fiatal hadnagy az erdélyi határon, a Vöröstoronyi szoros tájékán teljesített szolgálatot, — mesélte barátomnak. Minden szombaton este átjöttek társaival Nagyszebenbe és a magyar huszártisztekkel mulattak. "A magyar és román nemzet teljesen egymásra van utalva", folytatta a tábornok, "A szlávok

és germánok között egyik sem bír megállni önmagában, rokontalanul." Ezek a szavak mutatják, hogy nem véletlen Madarescu 1919-es szerepe, hanem őszinte magyar-barátságból és a helyzet világos felismeréséből fakadt. Ha a terv sikerül, Erdély nem maradt volna a "viszály almája" a két nemzet között; a Bánátot sem vágták volna ketté, hanem az új magyar-román államszövetség kebelében marad, amely esetleg egy középeurópai konföderációt katalizálhatott volna a trianoni gyűlöletbéke helyett. De egy másik jellemző történetről is ad hírt a távoli Ausztráliába szakadt honfitársam.

Mint tanítót, a két háború közti időben Moldovába helyezték. Egy tankerületi gyűlés után poharazgattak a román kollégákkal. Akkor az egyik, nem tudván, hogy ő magyar, sovíniszta kirohanást intézett a kisebbségek ellen. Mire A. F. tiltakozott és ott akarta hagyni a társaságot. A főigazgató lépett közbe és összebékítette őket, miután a sértegető nyilvánosan bocsánatot kért. A tanfelügyelő ekkor kifejtette, hogy az erdélyi románok nem jó hazafiak! Ugyanis, amikor ő, mint tartalékos tiszt 1918-ban részt vett Erdély megszállásában és a hírhedt Gyulafehérvári Népgyűlésen, mely Erdély csatlakozását volt kimondandó Romániához, az erdélyi román parasztság nem jelent meg nagy számban. *Mire a regáti tisztek és így ő is, a legénységüket öltöztették nemzeti viseletbe s vonultatták föl Gyulafehérváron.* Úgy idézem, ahogy nekem megírta A. F., ami ha igaz, jellemző is egyben. *Nagy-Románia első alapokmánya, az albaiuliai (gyulafehérvári) határozat ilyen hamisságokkal született meg.* Pontjaihoz a szászok csatlakoztak később a medgyesi határozattal, a magyarok soha. Sőt, Kolozsvárott ellengyűlésen tiltakoztak az egyesülés ellen.

A románok teljes szabadságot ígérő proklamációja

csak Nyugatnak szólt. Azonnal elkezdődött az erdélyi magyarság máig tartó üldözése. Ezt csak a II. Bécsi Döntés szakította meg Észak-Erdélyben négy évre. A "Kis Haza" déli felében hatvannégy éve folyik. Hogy milyen hangon és modorban ma, a nemzeti-kommunista Román Köztársaságban, arról jellemző esetet mondott el nemrég egy idősebb nagyváradi hölgy. A házát elvették és egy óromániai családot telepítettek bele. Amikor kanadai nővére meglátogatta, ráförmedt az ujdonsült háziúr románul: "Takarodj ki a házamból!"

Ime, ez a helyzet Erdélyben. Mindennapos szenvedés, megaláztatás, jogtiprás és ennek dacára, avagy éppen ezért, kisebb a beolvadás és a közöny, mint a szabad világi magyarságban. Mert amikor az utóbbi az elnyomott testvéreink szószólója, jogvédője lehetne, kellene lennie, egyöntetű kiállás helyett egymás útjait keresztezi, vágja be, aknázza alá, tisztelet a kivételnek.

Mi történt például az 1984. májusi nagyszabású washingtoni tüntetésnek az előkészítésénél Torontóban? A szervezkedést rivális erdélyi csoport, magyar vezetők és a "nemzeti" sajtó egyrésze sabotálta, mégpedig azzal a képtelenül buta jelszóval, hogy a Kádárék állanak a tüntetés mögött! (Bár úgy lenne, hisz harminc éve szidjuk a magyarországi kormányt, hogy némán tűri testvéreink hóhérolását a határokon túl!) Nem, barátaim, kis személyi ellenszenv, féltékenységek, vezérkedések miatt csak egy fiatalember, saját autóján, egyedül vett részt a washingtoni nagyszabású, Erdélyért, Felvidékért, Duray Miklós bátor patriótánk melletti kiállásban, felvonulásban, ebből az egyik legnagyobb észak-amerikai, kanadai magyar kolóniából! De ne nézzék az itteni társa-

De ne nézzék hülyének itteni társadalmunkat, hogy ilyen érvekkel vonják meg a hivatalos támogatást az

éppen egységes fellépést kívánó hazafias megmozdulástól.

Hányszor mondtam még, hogy Erdély egy van, de legalább ötféle alakulat él vissza nevével; és ahelyett, hogy Ceausescut támadnák egységesen, egymás ellen hadakoznak. A legutóbb, jószándékú, önzetlen kezdeményezésre szűkebbkörű összejövetel készült a magyar kisebbségek védelmét összehangolni. Az egyik erdélyi alakulat megakadályozta a tanácskozást azzal, hogy "ők nem tudtak felkészülni" erre a határidőre. Az elmúlt hatvannégy trianoni év nem volt elég nekik a felkészülésre?

A problémát mondhatnám minden magyar ismeri; a mentalitással, a hozzáállással van a baj. Szálljunk magunkba végre és a huszonegyedik órában változtassunk a magatartásunkon. Ennek szükségét még egy példával illusztrálom. Illyés Elemér könyve: "Erdély változása" 1976-ban jelent meg, szép kiállításban, tudományos igénnyel és tartalommal. Azonnal ajánlottam, hogy jó volna angol és spanyol, a két legelterjedtebb világnyelven megjelentetni az erdélyi ügy érdekében. Észak-amerikai előadaskörutat szerveztünk a szerzőnek és csak én, Torontóban 6600 (nem inflációs!) dollár körül gyűjtöttem és adtam át Elemérnek erre a célra. Sajnos, a fordítások, bár nagyon aktuálisak lettek volna, csak nem jelentek meg. Végre egy kisebb német átdolgozás (a mai napig nem láttam!) megjelent és jó német sajtóvisszhangja volt. Majd közel nyolc évre az eredeti után megjelent az angol változat is. Vártam, hogy mint Erdély egyik lelkes híve, talán értesítést, vagy esetleg egy sajtópéldányt kapok a szerzőtől, ismertetésre, recenzióra az itteni angol és magyar sajtóban. Hisz én sürgettem legjobban a fordítást és világnyelvű kiadást, azonkívül,

hogy igen érdekel minden Erdély problémájával kapcsolatos megnyilatkozás. De hiába. Végre ez év tavaszán írtam a szerzőnek, hogy örömmel hallottam a mű megjelenéséről és kérek úgy az angol, mint a német verzióból egy példányt, valamint az időközben általa ügyesen összevont és kiadott klasszikusból (br. Orbán Balázs: A Székelyföld leírása) azzal, hogy azokat a torontói Magyar Ház könyvtárának adományozza rajtam keresztül. Egyben csodálkoztam, hogy a gyűjtésekről egyetlen elismerő szó sincsen könyveiben. Nem a magam nevét hiányoltam, hanem *az észak-amerikai és a többi magyarság mégis csak megérdemelt volna egy köszönő mondatot.* Annál is inkább, mert mindig újabb és újabb áldozatokat várunk tőlük, és joggal, az elnyomott testvéreinkért folyó harcunkban. Végülis a könyveket ilyenformán megkaptam; jónak találom, bár hiányolom, hogy konklúzió képpen megoldást nem ajánl az erdélyi kérdésben. Az angol sajtóvisszhangról sem tudok.

Azonban ide és az előljáró panaszaimhoz méltán kívánczik a szerzőhöz írt levelemre kapott válasz: először is, hogy tudományos műben nem szokás az ilyen hálálkodás, és "már úgy is azt terjesztik róla a románok, hogy a Kádár-kormány segítségével jelentek meg a könyvei". Ez véleményem szerint szerencsétlen álokoskodás és intelligenciám lebecsülése; *éppen az állítólagos román vádak miatt meg kellett volna köszönnie Illyés Elemérnek, egy mondatban "az észak-amerikai és-vagy a határon kívül, szabadon élő magyaroknak és székelyeknek az áldozatát, amely a mű megjelenését lehetővé tette, vagy hathatósan támogatta."* Azt hiszem, hogy ezzel részemről a vitát lezártam és egyúttal sajnálkozásomat is ki kell fejeznem, hogy nyilvánosan, de mindannyiunk okulására tettem.

Amit a végkövetkeztetés levonásának hiányában kifogásoltam, azzal szemben kárpótol Szentmiklósi Éles Géának a Szittyakürt 1984 júniusi számában közzétett trianoni cikke. *Hosszú évek óta hirdetem, hogy a Kdrpát-Duna-láj népeinek megbékélése és egyenlőként való szövetkezése biztosít csak jövőt nemzetünknek, de nekik is.* Ehhez nemcsak hogy régebbi magyar államférfiak járultak hozzá teoretikusan, hanem büszkén idézhetjük a Wass Albert által kiadott "Towards a New Central Europe" c. magyar, román, horvát, szlovák, osztrák szerzők közreműködésével készített szimpóziumát (Danubian Press kiadás, Astoria Park, Florida, USA, 1970). Ezért magam is támogatom Éles Géza ajánlatát, hogy az év őszén tartandó clevelandi kongresszuson tárgyaljuk meg Közép-Európa egyesítésének a problémáját és a magyarság pozitív állásfoglalását ebben a kérdésben, politikai tradícióink (pl. Kossuth koncepciója) szellemében.

Tudjuk, hogy csak a két főhatalomtól függ, hogy Közép-Európa ügyében történhessék valami előrelépés. Elképzelhető (és sugalmaznunk is kell), hogy megegyezhetnek Közép-Európa kiürítésében, semlegesítésében. Az itteni országok, nemzetek képviselőinek a behívásával az Európa Parlamentbe megindulhatna egy igazságos, korszerű rendezés, mely egyenlőségben, szabadságban, egymás nemzetiségének, nacionalizmusának tiszteletben tartásával, a vámhatárok megszüntetésével, végre megbékülést és igazi békét hozna e sokat szenvedett tájra és népeire.

NATIONAL MINORITIES IN RUMANIA

CHANGES IN TRANSYLVANIA (Elemér Illyés, Columbia University Press, N.Y. 1982)

The subtitle is an adoption from Baron Péter Apor's work "*Metamorphosis Transylvaniae*", who was a leading figure in the 18th century society of the small Hungarian country. Transylvania played her part in the European politics. Illyés' scholarly work gives an excellent insight into the Transylvanian problem of today. Renders an objective account of the history of this multinational region and the genesis of the present cumbersome situation by the Treaties of Trianon (1920) which severed Transylvania's millenary ties with Hungary and subjected millions of different nationalities under Rumanian rule, such as Hungarians, Germans, Bulgarians, Serbians, etc. The Peace Treaties of Paris (1947) repeated the old mistakes, aggravated by the presence of the Soviets in Eastern Europe, the rivalry of the Super Powers and the National-Communism of Mr. Ceausescu. The Rumanian regime aims the complete assimilation of the ethnic minorities, especially that of the Hungarians. The treatment of the more than 2.5 million strong Hungarian Nationality is equivalent with cultural and biological genocide, as documented in this book. The author starts with the analysis of the official census, which is completely unreliable. The use and teaching of Hungarian language is curtailed. Human rights ignored.

The centuries old Protestant and Catholic schools are closed. Daily harrassment and persecution is common. The border between the two Socialist Republics are almost sealed, since 35 years, excluding the Hungarians of Transylvania from the mainstream of their mother--

culture and ethnicity. All these illegal acts are shown in Illyés' work with scientific objectivity. What I miss in his excellent treatise on the Transylvanian Question is, that he does not propose a solution. The Hungarian political science is rich with projects, since the times of the Greats of the 1848—49 Revolution (Kossuth, L. Teleky, Klapka and their Rumanian counterparts: Balcescu, Boliac, Ghica, Cuza). We had historical models, like Independent Transylvania, which gave prosperity to all the nations living together in this little country. The fate of Transylvania depends on Hungarian-Rumanian reconciliation: these non-Slavic, non-Germanic Nations, if united, could form the basis of a Carpatho-Danubian Confederation, eliminating the present 16.000 km. long borders and customs which cause economic distress in this region, aggravated by unsolved political questions. Illyés contributes to the diagnosis of the anomalies, thus to the healing of the structural sickness of Central Europe, created by the bad Peace Treaties in 1920 and 1947.

A MAGYAR—ROMÁN KIBÉKÜLÉS A DUNAI KONFÖDERÁCIÓ ALAPJA

Közép-Európa téridegen nagyhatalmak, vagy még inkább a világháborús győztesek játékszere. Ez a Duna—Kárpát-tájon élő kis- és közép-nemzetek tragédiája. E népek és terület szomorú sorsa új, korszerű rendezést követel. Ám minden elgondolás csak teoretikus értékű, amíg Szovjet-Oroszország uralkodik Közép- és Kelet-Európában. Az, hogy csak elméleti, nem kisebbíti egy terv értékét, mert nem lehet építést előzetes, gondos tervezés nélkül kivitelezni.

A legtöbb dunamenti népben már él a felismerés, hogy csak együtt állhatunk meg Közép-Európában, a Kárpát-medencében, együtt, egyenlően és teljes szabadságban.

Magyarország geopolitikai kulcshelyzetben van e tájon, de ugyanúgy osztja ketté a szintén társtalan román nemzet a Kárpátokon túli területet északi és déli félre, és választja el Ukrajnát Bulgáriától, illetve a Balkántól. Népeink között pedig Erdély a híd, de egyúttal viszály almája, kétszázados határpör tárgya! Pedig e két állam, e két egyedülvaló nemzet, a magyar és román, nem élhet meg magában. Magyarországnak nincs biztonsága, ha a foksáni kapu, vagy a Duna-delta téridegen hatalom kezében van és hasonlóképpen Románia egérfogóba kerül, még akkor is, ha velük baráti magyarok nem saját kezben tartják a nyugati kijáratokat. A kettő között pedig Erdély, a magyar, székely, román és szász nemzetnek egyként drága és szent földje, mely hídfő lehetne a két társtalan állam között és örök kapocs: ma a legnagyobb válaszfal közöttünk. Mi, akikben megszületett a felismerés, bátran kimondjuk azt, hogy Magyarországnak és

Romániának nemcsak kibékülniük, de egyesülniük kell, állam-közösségben. A frigyben Erdély különleges, szabad státusa a megbékélés, megértés és együttélés záloga! Csak így oldódhatik meg az erdélyi kérdés korszerűen, igazságosan és az igazi történelmi hagyományok szellemében! Magyarország—Erdély—Románia unió-jához, mint gerinchez ízesülhetnek a Kárpát—Duna-táj összes nemzetei, az egyetlen lehetséges korszerű állam-szövetségben, a Dunai Konföderációban.

TÖRTÉNELMI TÉNYEK ÉS ADALÉKOK

Való igaz, hogy a századvég és a kilencszázas évek elejétől eltekintve (az akkor divatos sovinszta európai gyakorlattól, mely Svájc kivételével általános volt) Magyarország történelme nem ismert nemzetiségi elnyomást.

Való igaz, hogy a mai hivatalos magyar rendszer, a legtisztességesebb kisebbségi gyakorlatot folytatja, ezzel szemben Ceausescuék és Dr. Huszák Csehszlovákiájában sovinszta -kommunista politikát űznek.

Való igaz, hogy Erdély horizontális kettéosztása a H. Bécsi Döntéssel, bár lehetett világpolitikai szükségesség, ám elrettentő példát mutatott a helytelen és rossz megoldásra.

Való igaz az, hogy 1848—49-ben, a haladó szellemű erdélyi, havasalföldi és moldovai román fiatalság, Balcescuval az élen, a magyar-román megbékélés apostolai voltak; éppen úgy, mint a szabadelvű ifj. Wesselényi Miklós, Teleky Sándor és a többi erdélyi magyar; de a lengyel Bem tábornok is, aki háromnyelvű kiáltványban szólította fel Brassó népét magyar-román és szász összefogásra, az osztrák-orosz közös ellenség ellen! Szerencsétlen, végzetes körülmények dacára Kossuth Lajos

kormányzó és Batthány Kázmér külügyminiszter, Cesar Boliac és Niculai Balcescu a román emigránsok nevében 1849 nyár elején aláírták a magyar-román kibékülés történelmi alapokmányát (Pacification Hongroise--Roumaine). Ennek szelleméhez kell visszatérnünk és cselekednünk!

Való igaz, hogy 1849 júliusában a Szemere kormány benyújtotta és a szegedi országgyűlés kodifikálta a legliberálisabb kisebbségi jogokat a többi nemzetiség számára is. A szabadságharc bukása azonban megakadályozta a magyar nemzetet abban, hogy e nagyvonalú törvényeket végrehajtsák. Később egész Európában, Svájc kivételével minden országban a sovinizmus lett a politikai divat. Mi elvetjük a sovimizmus elvét, mint Közép-Európát rendező principiumot és hangsúlyozzuk, hogy Kossuth Lajos már 1861-ben példát mutatott Dunai Konföderációs tervével a korszerű, igazságos megoldásra. Ez az új alakulat, ha megvalósulhatott volna, 50 milliós államszövetséget szegezett volna szembe az orosz és germán veszéllyel, elejét véve talán a világháborúknak? Erkölcsileg pedig a teljes egyenlőség, önkormányzat, közös érdek és szabadság alapján a nemzetiségi kérdés igazságos rendezésével, a trianoni bosszúálló béke Közép-Európa dülését akadályozta volna meg.

Való igaz, hogy sem a trianoni, sem a párizsi béke nem hozott megnyugvást, vagy megoldást a Kárpát—Duna tájon, hanem újabb konfliktusok csíráját vetette el. E történelmi és lelki pusztaságban oázisként hatott az a kezdeményezés, mely a 19-es bolsevik rendszer leverése után a román megszállás alatt Budapesten indult el, Friedrich István kormánya, valamint Mardaescu tábornok, térparancsnok és Diamandi román meghatalmazott miniszter között. Ezt, mint "Magyar—Román Perszonálunió" kísérletét könyveli el a történelem. Az angol

**diplomácia azonban ezt a korszakalkotó tervet meghí-
usította. De elárulták Erdélyt és annak történelmi szelle-
mét, a magyar-román megbékülést, a nagy politikus
generáció ottani szülöttei, a Maniuk, Vajda-Vojvodák,
Gogák és a többiek, akik hataloméhségükben és reváns-
politikájukkal, mint meghódított gyarmatot kezelték ezt a
szent földet.**

De még egy kísérletet említhetünk a magyar-román
szövetség ügyében, amikor Bethlen István, már mint volt
miniszterelnök, Bánffy Miklós közvetítésével, "vadászni"
ment II. Károly királyhoz a Kárpátokba, Szinájába.
Megint felvetődött a perszonál unió gondolata, de ekkor
(a 30-as években!) már mindegyik szereplő elég népsze-
rűtlen volt ahhoz, hogy a jó gondolat megint csak terv
maradjon.

A II. Világháború alatti és utáni állapotok közis-
mertek. Gróza erdélyi szellemű kormányzása volt az
egyetlen zöld sziget a gyűlölködések óceánjában. Ceau-
sescu sovíniszta-bolsevista személyével és politikájával
nem érdemes foglalkoznunk, hisz ma már általános
útálat veszi körül Romániában. Annál fontosabb a jövő-
vel való törődés! Azt pedig a magyar-román kibékülés,
társulás és a Dunai Konföderáció megvalósulása jelenti.

ROMÁN—MAGYAR UNIÓ ÉS KÖZÉP-EURÓPA

Az államszövetség nyugati határa Ausztria; északi a
mai Csehszlovákia és Ukrajna; déli a mai Jugoszlávia és
dél-délkeleti Bulgária; keleti pedig a Fekete tenger. A két
társuló ország között Erdély, teljesen szabadon, nyílt
határokkal. Tartományi-, vagy erdélyi kormányzat élén
az elnök, vagy vajda, 3—4 évi hivatali idővel, felváltva
mind a négy nemzetből ábc. sorrendben; ugyanakkor
helyettese és miniszterei a többi erdélyi népek aránya
szerint. Tartományi Gyűlések minden tájon és nemzet

számára; közös erdélyi országgyűlés Kolozsváron, minden nemzet arányos képviselésével. Ez küld delegációt a budapesti és bukaresti parlamentbe (de majd a Dunai Konföderációba is, ha megalakult az). Hivatalos nyelv a magyar, román, német, a bánáti részen a szerb is. Minden község és város neve, utak, utcák, jelzések, feliratok három, illetve Bánátban négy nyelven. Teljes politikai, vallási, oktatási és művelődési szabadság. Önkormányzat. A közigazgatás, hadsereg, közlekedésügy tisztviselői az összes hivatalos, illetve helyi nyelveket beszélik. Részleteket az erdélyi nemzetek alkotmányozó közgyűlése dolgozza ki és népszavazás szentesítse. Erdély új státusát a két anyaország, a nagyhatalmak és az ENSZ garantálják.

Egyénileg boldog és megelégedett vagyok, mert sok évi közirói működésemben, Erdélyért folytatott küzdelemben végre hasonló gondolkodású és bátorsavú román barátra találtam ezen a nyáron, Madridban, G. F. személyében. Sőt szót is értettünk, magyar, román, szász és székely baráti társaságban. Tisztában vagyunk azzal, hogy nehéz, de történelmi lépésre határoztuk el magunkat. Tudjuk, hogy sok önző, elvakult ember van minden oldalon. De szándékaink nemesek, tiszták: igazságot, teljes szabadságot, egyenjogúságot és jövőt biztosítani népeinknek, minden közép-európai nemzetnek! Ez nem érinti más, kívülálló néppel, például a lengyellel való hagyományos barátságunkat. Azonban korszerű, igazságos közép-európai rendezéshez az első lépés a magyar—román unió terve, függetlenül attól, vagy annál inkább, hogy ma mindkét nemzet a vörös nagyhatalom malmában őrlődik.

Ha a társtalan magyar- és román nemzet kibékül

**egymással és összefog, akkor van jövője, és a tervek
valósággá válhatnak, mihelyt út az igazi felszabadulás
órája! —**

A FEHÉREGYHÁZI PETŐFI EMLÉK